Interreg Europe

Co-funded by the European Union

PICOBELLO

Wykonania ekspertyzy: Wdrażanie zasad Nowego Europejskiego Bauhaus w województwie śląskim

na potrzeby projektu pn.: „PIloting COllaborative ways to BEtter Living LOcally (PICOBELLO) - Inicjowanie wspólnych działań w kierunku poprawy jakości życia mieszkańców", współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Interreg Europa

Raport końcowy

Zamawiający

Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego

ul. Ligonia 46

40-037 Katowice

Wykonawca

EU-CONSULT sp. z o.o.

ul. Toruńska 18C, lokal D

80-747 Gdańsk

Gdańsk 2026 r.

1. Spis treści

2. Streszczenie w języku polskim 4
3. Summary 7
4. Wprowadzenie 10
4.1. Cel analizy 10
4.2. Zakres analizy 10
4.3. Metodologia 10
5. Metody projektowe w rozwoju społeczno-gospodarczym regionu 13
5.1. Metody projektowe – co to jest design? 13
5.2. Rola designu w transformacji regionu. 14
5.3. Projektowanie społeczne i społeczne innowacje 16
5.4. Aktywność środowiska projektantów/designerów w procesie transformacji województwa śląskiego 17
6. Metody projektowe we wdrażaniu NEB upowszechniające zrównoważony styl życia 34
6.1. Aspekt: powrót do natury 34
6.2. Aspekt: odzyskanie poczucia przynależności 38
6.3. Aspekt: nadanie priorytetu miejscom i osobom, które tego najbardziej potrzebują 44
6.4. Aspekt: transformacja w stronę długoterminowej wizji, opartej na cyklu życia, odejście od myślenia przemysłowego 51
6.5. Możliwość realizacji działań projektowych w województwie śląskim 54
7. Rekomendacje w zakresie działań promujących zasady NEB 61
8. Aneksy 67

2. Streszczenie w języku polskim

Ekspertyza została opracowana na potrzeby projektu PICOBELLO, którego celem jest wspieranie wdrażania zasad Nowego Europejskiego Bauhausu poprzez poprawę jakości życia mieszkańców oraz rozwój bardziej zrównoważonych, inkluzywnych i estetycznych rozwiązań na poziomie lokalnym i regionalnym. Wyniki raportu stanowią podstawę do identyfikacji działań możliwych do wykorzystania w polityce regionalnej województwa śląskiego, w tym w zakresie wzmacniania roli designu, rozwijania współpracy między projektantami, samorządami i instytucjami publicznymi, promowania dobrych praktyk oraz formułowania rekomendacji dotyczących wdrażania zasad NEB w regionalnych instrumentach wsparcia.

Województwo śląskie, region o bogatej historii przemysłowej, stoi przed szansą transformacji w kierunku bardziej zrównoważonego, estetycznego i inkluzywnego modelu rozwoju, zgodnego z zasadami Nowego Europejskiego Bauhausu (NEB).

Design (projektowanie) jest strategicznym procesem rozwiązywania problemów, który napędza innowacje, buduje sukces biznesowy i prowadzi do lepszej jakości życia poprzez innowacyjne produkty, systemy, usługi i doświadczenia. Przestał być kojarzony wyłącznie z estetyką i stał się kluczowym narzędziem innowacji oraz transformacji społeczno-gospodarczej każdego regionu, w tym w szczególności województwa śląskiego, które odchodzi od tradycyjnego modelu przemysłowego na rzecz gospodarki opartej na wiedzy i usługach.

Jak pokazują wyniki badania występuje wysokie zaangażowanie projektantów/designerów w projektach związanych z transformacją województwa śląskiego. W największym zakresie następowało uczestnictwo w projektach społecznych lub kulturalnych, które mają na celu wywołanie pozytywnej zmiany w otoczeniu poprzez edukację, integrację oraz wykorzystanie twórczych metod, np. design thinking dla społeczności lokalnych, projekty integrujące mieszkańców, działania kształtujące tożsamość lokalną.

Występuje duże zaangażowanie również w projekty związane z rewitalizacją przestrzeni publicznych lub poprzemysłowych. Ma to duże znaczenie, gdyż rewitalizacja tych przestrzeni jest jednym z najważniejszych trendów w nowoczesnej architekturze i urbanistyce.

Prawie co czwarty projektant/designer nie uczestniczył w żadnym przedsięwzięciu nastawionym na działania związane z transformacją województwa śląskiego. W największym stopniu są to projektanci produktów i wzornictwa przemysłowego. Widać jednak duży potencjał rozwoju w tym zakresie. Aż 94,1% projektantów/designerów jest zainteresowanych większym zaangażowaniem w przyszłości w projekty na rzecz transformacji regionu, w szczególnie takich, które realizują zasady zrównoważonego rozwoju i inkluzywności.

Niepokojący jest jednak fakt, że wiedza o inicjatywie Unii Europejskiej „Nowy Europejski Bauhaus” nie jest powszechna wśród projektantów/designerów z województwa śląskiego. Jedynie co czwarty z nich zna w szczegółach założenia inicjatywy. Może wynikać z tego, że jest to przede wszystkim szeroka koncepcja polityczno-społeczna, a nie zbiór sztywnych wytycznych architektonicznych. Biorąc pod uwagę, że Nowy Europejski Bauhaus niesie wszechstronne korzyści dla przyszłości Europy, warto podjąć działania informacyjno-promocyjne o jego założeniach oraz propagujące korzyści jakie przynosi jego stosowanie (np. na podstawie przykładów skutecznych realizacji projektów). NEB opiera się na trzech głównych zasadach: zrównoważonym rozwoju (promowanie ekologicznych technologii, efektywności energetycznej, wykorzystania odnawialnych surowców i redukcji emisji CO_2), estetyce

(dążenie do tworzenia przestrzeni funkcjonalnych, ale również pięknych, harmonijnych i zgodnych z lokalnym dziedzictwem kulturowym) oraz włączeniu społeczny (angażowanie społeczności lokalnych w procesy projektowania, wzmacnianie spójności społecznej i dostępność przestrzeni dla wszystkich grup społecznych). Aby przełożyć te wartości na praktykę, inicjatywa wymaga wdrożenia trzech kluczowych zasad operacyjnych: partycypacji (aktywne włączanie mieszkańców, społeczności lokalnych i ekspertów w procesy projektowania), interdyscyplinarności (łączenie nauki, technologii, sztuki i kultury, aby budować zrównoważone, integracyjne i piękne przestrzenie) oraz podejścia wielopoziomowego (NEB promuje myślenie i działanie w różnych skalach przestrzennych i administracyjnych – od wymiaru lokalnego po globalny). NEB koncentruje się na architekturze w połączeniu ze zrównoważonym rozwojem i aspektami społecznymi. Powinien być nie tylko stylem budownictwa, ale także kompleksowym stylem życia, skoncentrowanym w szczególności na usługach zdrowotnych i społecznych. NEB promuje tworzenie zrównoważonych, estetycznych i włączających placówek (np. domy opieki, szpitale, przychodnie) oraz wspiera integrację usług społecznych z architekturą i zielenią miejską.

Pomimo braku szczegółowej wiedzy o zasadach Nowego Europejskiego Bauhausu, stosunkowo wysoki odsetek projektantów/designerów z województwa śląskiego wyraża gotowość do wdrażania zasad i wartości Nowego Europejskiego Bauhausu w realizowanych projektach. Potrzebują oni jednak wsparcia w postaci możliwości pogłębieniem wiedzy (np. szkolenia, warsztaty) lub możliwości udziału w inicjatywach związanych z Nowym Europejskim Bauhausem. Ważna dla projektantów jest możliwość testowania rozwiązań w formie pilotaży i projektów demonstracyjnych. Takie podejście pozwala na weryfikację pomysłów w rzeczywistych warunkach, minimalizuje ryzyko wdrożenia niesprawdzonych koncepcji oraz znacząco ułatwia uzyskanie akceptacji interesariuszy i klientów dla wprowadzanych innowacji.

Najbardziej pożądanym wsparciem, które byłoby pomocne przy wdrażaniu zasad NEB w pracy projektantów/designerów, jest dostęp do finansowania zewnętrznego na realizację projektów zgodnych z NEB. Pokazuje to, że potrzeba dedykowanych grantów i bezpośrednich dotacji na realizację przedsięwzięć zgodnych z zasadami Nowego Europejskiego Bauhausu w dalszym ciągu jest kluczowa. Niepokojący jest bardzo niski poziom znajomości przez projektantów/designerów z regionu instrumentów finansowych Unii Europejskiej i programów regionalnych, które mogą wspierać projekty zgodne z zasadami NEB. Powinno to być również wskazówką co do kierunku prowadzenia działań informacyjno-promocyjnych. Należy przede wszystkim wskazać projektantom lokalne i regionalne ścieżki finansowania wpisujące się w Nowy Europejski Bauhaus oraz ułatwić im zdobycie tych informacji w przystępnej formie.

Badanie wykazało, że największym ograniczeniem we wdrażaniu zasad NEB jest niska świadomość inicjatywy wśród odbiorców podejmowanych działań. Wynika to z tego, że jest idea, koncepcja naukowa i polityczna, a nie gotowy do sprzedania produkt. Wiąże się z tym przyzwyczajenie do tradycyjnych rozwiązań oraz sceptycyzm co do nowych idei. W tym kontekście dla rozwoju regionu ważne jest regionalnych wytycznych / katalogu zasad NEB, jasno wskazujących na rolę designu i NEB, lub włączanie zasad NEB do istniejących dokumentów, wytycznych, kryteriów wyboru projektów, poradników dla beneficjentów, itp. oraz przyszłych dokumentów programowych oraz prowadzenie wśród mieszkańców i decydentów kampanii uświadamiających możliwości i znaczenie NEB.

We wdrażaniu Nowego Europejskiego Bauhaus kluczowa jest dobra i efektywna współpraca z samorządami lub instytucjami publicznymi. Te podmioty dysponują przestrzenią, finansowaniem i

narzędziami prawnymi. Bez ich udziału realizacja zasad NEB, takich jak zrównoważony rozwój, inkluzywność i estetyka, na poziomie lokalnym jest w praktyce niemożliwa. Pozytywny zatem jest wysoki odsetek projektantów/designerów z województwa śląskiego współpracujących z urzędami, instytucjami kultury, jednostkami miejskimi podczas swojej działalności projektowej. Pozytywna również jest wysoka ocena tej współpracy. Utrudnieniem w tym zakresie są funkcjonujące sztywne procedury, skomplikowane formalności oraz brak elastyczności tych instytucji. Inicjatywa NEB z definicji wymaga odejścia od ściśle określonych kompetencji na rzecz interdyscyplinarności, partycypacji społecznej i innowacji, co często koliduje z konserwatywnym podejściem urzędów.

Projektanci/designerzy z województwa śląskiego oczekują od instytucji publicznych programów wsparcia finansowego dla projektów społecznych i usług społecznych oraz wiążące się z tym uproszczenie po stronie instytucji procedur i większą elastyczność. Dobrym rozwiązaniem byłoby również stworzenie platformy, która ułatwiłaby nawiązanie współpracy projektantów/designerów z samorządami i instytucjami kultury. Samorządy zyskałyby łatwy dostęp do kreatywnych profesjonalistów, a projektanci – stabilne i wartościowe zlecenia.

Lokalne władze są ograniczone procedurami i przepisami Prawa zamówień publicznych i często następuje wybór najtańszego wykonawcy, podczas gdy założenia NEB promują jakość, zrównoważony rozwój i cyrkularność. Ważne zatem jest wprowadzenie standardów NEB do zamówień publicznych. Zasady przetargowe powinny uwzględniać kryteria ekologiczne, estetyczne i społeczne, co zmotywuje inwestorów do realizowania projektów zgodnych z NEB. Stosowanie takich kryteriów w ramach obowiązujących przepisów powinno być promowane i upowszechniane.

Badanie pokazało, że proces wdrażania założeń NEB wymaga specyficznych instrumentów pomocowych, nakierowanych na wzrost potencjału projektantów/designerów. Są to przede wszystkim szkolenia i warsztaty z zakresu NEB oraz projektowania usług i innowacji, dostęp do wiedzy o dobrych praktykach z tego obszaru.

3. Summary

The expert report was prepared for the purposes of the PICOBELLO project, whose aim is to support the implementation of the principles of the New European Bauhaus by improving the quality of life of residents and developing more sustainable, inclusive and aesthetic solutions at local and regional level. The findings of the report provide a basis for identifying actions that may be used in the regional policy of the Silesian Voivodeship, including activities aimed at strengthening the role of design, developing cooperation between designers, local governments and public institutions, promoting good practices, and formulating recommendations for implementing NEB principles within regional support instruments.

The Silesian Voivodeship, a region with a rich industrial history, has an opportunity to transform towards a more sustainable, aesthetic and inclusive development model, in line with the principles of the New European Bauhaus (NEB).

Design is a strategic problem-solving process that drives innovation, builds business success and leads to a better quality of life through innovative products, systems, services and experiences. It is no longer associated solely with aesthetics, but has become a key tool for innovation and socio-economic transformation in every region, including in particular the Silesian Voivodeship, which is moving away from a traditional industrial model towards a knowledge- and service-based economy.

The study findings show a high level of involvement of designers in projects related to the transformation of the Silesian Voivodeship. Participation was most common in social or cultural projects aimed at creating positive change in the surrounding environment through education, integration and the use of creative methods, such as design thinking for local communities, projects integrating residents, and activities strengthening local identity.

There was also considerable involvement in projects related to the revitalisation of public or post-industrial spaces. This is particularly important, as the revitalisation of such spaces is one of the major trends in contemporary architecture and urban planning.

Almost one in four designers had not participated in any initiative focused on activities related to the transformation of the Silesian Voivodeship. This was most often the case among product and industrial designers. At the same time, the findings indicate strong development potential in this area. As many as 94.1% of designers declared an interest in becoming more involved in future projects supporting the transformation of the region, especially those implementing the principles of sustainability and inclusion.

However, it is concerning that knowledge of the European Union initiative “New European Bauhaus” is not widespread among designers from the Silesian Voivodeship. Only one in four respondents was familiar with the assumptions of the initiative in detail. This may be due to the fact that NEB is primarily a broad political and social concept, rather than a set of rigid architectural guidelines. Given the wide-ranging benefits that the New European Bauhaus may bring for the future of Europe, it is advisable to undertake information and promotional activities presenting its assumptions and

communicating the benefits of its application, for example through examples of successful project implementation.

NEB is based on three main principles: sustainability, understood as the promotion of ecological technologies, energy efficiency, the use of renewable materials and the reduction of CO_2 emissions; aesthetics, understood as striving to create spaces that are functional, but also beautiful, harmonious and consistent with local cultural heritage; and social inclusion, understood as engaging local communities in design processes, strengthening social cohesion and ensuring the accessibility of spaces for all social groups. In order to translate these values into practice, the initiative requires the implementation of three key operational principles: participation, involving the active inclusion of residents, local communities and experts in design processes; interdisciplinarity, combining science, technology, art and culture in order to build sustainable, inclusive and beautiful spaces; and a multi-level approach, as NEB promotes thinking and action across different spatial and administrative scales, from the local to the global level.

NEB focuses on architecture combined with sustainability and social aspects. It should therefore be presented not only in relation to architecture and construction, but also as a comprehensive approach to quality of life, including in particular health and social services. NEB promotes the creation of sustainable, aesthetic and inclusive facilities, such as care homes, hospitals and clinics, and supports the integration of social services with architecture and urban greenery.

Despite the lack of detailed knowledge of the principles of the New European Bauhaus, a relatively high share of designers from the Silesian Voivodeship declare readiness to implement the principles and values of the New European Bauhaus in their projects. However, they need support in the form of opportunities to deepen their knowledge, for example through training and workshops, or to participate in initiatives related to the New European Bauhaus. Designers also consider it important to test solutions through pilots and demonstration projects. This approach makes it possible to verify ideas under real-life conditions, minimise the risk of implementing untested concepts, and significantly facilitate the acceptance of innovations by stakeholders and clients.

The most desired form of support for implementing NEB principles in the work of designers is access to external funding for projects consistent with NEB. This shows that the need for dedicated grants and direct subsidies for initiatives aligned with the principles of the New European Bauhaus remains crucial. A very low level of awareness among regional designers of European Union financial instruments and regional programmes that can support NEB-compliant projects is also a cause for concern. This should provide an important indication for the direction of future information and promotional activities. In particular, designers should be shown local and regional funding pathways aligned with the New European Bauhaus, and access to this information should be made easier and more user-friendly.

The study showed that the main barrier to implementing NEB principles is low awareness of the initiative among the recipients of undertaken activities. This results from the fact that NEB is an idea, a scientific and political concept, rather than a ready-made product that can be easily communicated or marketed. This is linked to attachment to traditional solutions and scepticism towards new ideas.

In this context, it is important for the development of the region to prepare regional guidelines or a catalogue of NEB principles clearly indicating the role of design and NEB, or to incorporate NEB principles into existing documents, guidelines, project selection criteria, guides for beneficiaries and future programming documents. It is also important to conduct awareness-raising campaigns among residents and decision-makers on the potential and significance of NEB.

Effective cooperation with local governments and public institutions is crucial for the implementation of the New European Bauhaus. These entities have access to space, funding and legal instruments. Without their involvement, the implementation of NEB principles, such as sustainability, inclusion and aesthetics, is practically impossible at local level. It is therefore positive that a high share of designers from the Silesian Voivodeship cooperate with offices, cultural institutions and municipal units in the course of their design activity. The high assessment of this cooperation is also a positive finding. At the same time, rigid procedures, complex formalities and the limited flexibility of these institutions remain barriers. By definition, the NEB initiative requires moving away from narrowly defined competences towards interdisciplinarity, social participation and innovation, which often conflicts with the conservative approach of public administration.

Designers from the Silesian Voivodeship expect public institutions to provide financial support programmes for social projects and social services, together with simplified procedures and greater institutional flexibility. A useful solution would also be to create a platform facilitating cooperation between designers, local governments and cultural institutions. Local governments would gain easier access to creative professionals, while designers would gain stable and valuable commissions.

Local authorities are constrained by public procurement procedures and regulations, and the lowest-priced offer is often selected, while the assumptions of NEB promote quality, sustainability and circularity. It is therefore important to introduce NEB standards into public procurement. Tendering rules should take into account environmental, aesthetic and social criteria, which would encourage investors to implement projects consistent with NEB. The use of such criteria within the existing legal framework should be promoted and disseminated.

The study showed that the implementation of NEB assumptions requires specific support instruments aimed at strengthening the potential of designers. These include, above all, training and workshops on NEB, service design and innovation, as well as access to knowledge on good practices in this area.

4. Wprowadzenie

4.1. Cel analizy

Niniejsza ekspertyza to element projektu PICOBELLO, który jest realizowany, aby wspierać zasady Nowego Europejskiego Bauhausu. PICOBELLO jest projektem Interreg Europe ukierunkowanym na uczenie się międzyregionalne i poprawę instrumentów polityki.

Celem niniejszego raportu jest ocena aktywności oraz potencjału środowiska projektantów / designerów w procesie transformacji województwa śląskiego.

Otrzymane wyniki zostały powiązane z wnioskami wyciągniętymi w ramach etapu I ekspertyzy, w zakresie możliwości wdrażania zasad NEB w województwie śląskim. Raport wskazuje w jaki sposób wyniki etapu II ekspertyzy mogą zasilić działania projektowe PICOBELLO, Plan działania / Policy improvement.

Wyniki analizy posłużą jako podstawa do opracowania rekomendacji dla samorządów, sektora prywatnego i społeczności lokalnych w zakresie wzmacniania roli designu, rozwijania współpracy między projektantami, samorządami i instytucjami publicznymi, promowania dobrych praktyk oraz formułowania rekomendacji dotyczących wdrażania zasad NEB w regionalnych instrumentach wsparcia.

4.2. Zakres analizy

Raport przedstawia szczegółową analizę obejmującą:

1. Metody projektowe w rozwoju społeczno – gospodarczym regionu
   - Metody projektowe – co to jest design? Rola designu w transformacji regionu
   - Projektowanie społeczne i społeczne innowacje
   - Aktywność środowiska projektantów/designerów w procesie transformacji województwa śląskiego
2. Metody projektowe we wdrażaniu NEB upowszechniające zrównoważony styl życia, w czterech aspektach, na podstawie dobrych praktyk:
   - powrót do natury,
   - odzyskanie poczucia przynależności,
   - nadanie priorytetu miejscom i osobom, które tego najbardziej potrzebują,
   - transformacja w stronę długoterminowej wizji, opartej na cyklu życia, odejście od myślenia przemysłowego.

4.3. Metodologia

Analiza przeprowadzona w ramach raportu opiera się na następujących metodach badawczych:

1. **Analizie danych zastanych (desk research)**

   Przegląd dostępnej literatury w zakresie metod projektowych. Analiza obejmowała również właściwe dla etapu I ekspertyzy dokumenty strategiczne i planistyczne na poziomie unijnym, krajowym i regionalnym (np. Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030", KPO, programy operacyjne), raporty i opracowania dotyczące wdrażania zasad NEB w Europie oraz zrównoważonego budownictwa i urbanistyki oraz dane statystyczne (np. Główny Urząd Statystyczny, Eurostat) dotyczące rozwoju województwa, jakości życia, sytuacji społeczno-gospodarczej i ekologicznej.

2. **Badanie ankietowe wśród środowiska projektantów/designerów województwa śląskiego**

   Badanie ankietowe przeprowadzone zostało techniką CAWI/CATI (Mixed Mode Survey Design).

   Badaniem ankietowym objęci zostali przedstawiciele środowiska projektantów/designerów i podmiotów wykorzystujących metody projektowe w swojej działalności zawodowej, w tym instytucje kultury, uczelnie artystyczne i techniczne oraz przedsiębiorstwa, w których metody projektowe (np. architektura, projektowanie usług, UX (User Experience)[1], projektowanie przestrzeni i procesów społecznych) stanowią istotny element działalności programowej, innowacyjnej lub rozwojowej. Dobór respondentów uwzględniał podmioty, których działalność – niezależnie od dominującego profilu produkcyjnego lub usługowego – wiąże się z projektowaniem rozwiązań wpływających na jakość przestrzeni, środowiska oraz życia społecznego, co pozostaje spójne z założeniami Nowego Europejskiego Bauhausu.

   W ramach badania zrealizowano 102 efektywne ankiety z przedstawicielami środowiska projektantów/designerów oraz podmiotami wykorzystującymi metody projektowe w działalności zawodowej na obszarze województwa śląskiego. Zgodnie z harmonogramem Etapu II badanie prowadzono od 23 lutego do 27 marca 2026 r. Zastosowano podejście mieszane CAWI/CATI. W pierwszej kolejności do potencjalnych respondentów skierowano zaproszenie do udziału w ankiecie internetowej, a następnie prowadzono kontakt telefoniczny z wybranymi osobami, które nie wypełniły ankiety online. Pozwoliło to zwiększyć skuteczność realizacji badania oraz uzupełnić strukturę próby.

   Respondentów dobierano w sposób umożliwiający uchwycenie zróżnicowania badanego środowiska. W próbie uwzględniono kluczowe profile projektowe: architektów (25 ankiet), projektantów produktów i wzornictwa przemysłowego (27 ankiet), projektantów przestrzeni publicznych i krajobrazu (25 ankiet) oraz projektantów usług, UX (User Experience) i procesów społecznych (25 ankiet) . Takie podejście pozwoliło zebrać opinie przedstawicieli różnych obszarów działalności projektowej i lepiej rozpoznać ich doświadczenia, potrzeby oraz bariery związane z udziałem w procesie transformacji regionu i wdrażaniem zasad Nowego Europejskiego Bauhausu.

   W trakcie realizacji badania wyzwaniem była ograniczona dostępność pełnych i aktualnych baz kontaktowych obejmujących projektantów/designerów działających w województwie śląskim. Wynikało to ze zróżnicowanego i rozproszonego charakteru tego środowiska, obejmującego m.in. freelancerów, pracowników firm i instytucji, właścicieli pracowni

[1] Projektowanie UX (User Experience) skupia się na tworzeniu przyjaznych i użytecznych produktów cyfrowych (strony www, aplikacje mobilne).

projektowych oraz osoby łączące działalność projektową z innymi obszarami aktywności zawodowej. W celu zwiększenia skuteczności dotarcia do respondentów zastosowano mieszaną formułę realizacji badania CAWI/CATI oraz prowadzono działania przypominające i uzupełniające kontakt telefoniczny.

Struktura próby nie ma charakteru reprezentatywnego, lecz służy zapewnieniu różnorodności perspektyw projektowych, adekwatnej do interdyscyplinarnego charakteru Nowego Europejskiego Bauhausu.

3. Dobre praktyki metod projektowych we wdrażaniu zasad Nowego Europejskiego Bauhausu.

Przegląd inicjatyw projektowych wpisujących się w idee Nowego Europejskiego Bauhausu w ramach następujących aspektów:

- powrót do natury,
- odzyskanie poczucia przynależności,
- nadanie priorytetu miejscom i osobom, które tego najbardziej potrzebują,
- transformacja w stronę długoterminowej wizji, opartej na cyklu życia, odejście od myślenia przemysłowego.

5. Metody projektowe w rozwoju społeczno-gospodarczym regionu

5.1. Metody projektowe – co to jest design?

W literaturze nie istnieje jedna, ogólnie przyjęta definicja designu. Terminu design, używa się zarówno na oznaczenie czynności „projektowania", jak i rezultatu tej czynność, czyli „projektu". Potoczne zaś znaczenie designu odnosi się zazwyczaj do aspektów ściśle estetycznych.[2] Zgodnie z definicją Światowej Organizacji Designu (World Design Organization), design to strategiczny proces rozwiązywania problemów, który napędza innowacje, buduje sukces biznesowy i prowadzi do lepszej jakości życia poprzez innowacyjne produkty, systemy, usługi i doświadczenia.

Design to proces twórczy i planowanie wyglądu oraz sposobu działania przedmiotów, usług lub systemów. Łączy w sobie walory estetyczne z funkcjonalnością, użytecznością i ergonomią. Dobry design ułatwia codzienne życie, rozwiązuje konkretne problemy i sprawia, że interakcja z obiektem staje się intuicyjna.

Kluczowe filary designu to:

- Funkcjonalność i użyteczność: Przedmiot musi przede wszystkim spełniać swoje zadanie. Ładny wygląd to za mało, jeśli korzystanie z niego jest niewygodne.
- Ergonomia i intuicyjność: Projekt powinien być dopasowany do możliwości, potrzeb oraz nawyków człowieka.
- Estetyka: Przyciągająca wzrok forma i dbałość o detale budzą pozytywne emocje i tworzą unikalny charakter.

Pojęcie designu w kontekście rozwoju regionalnego nie odnosi się tylko do wyglądu produktów, ale do projektowania doświadczeń, usług i rozwiązań systemowych. Pozwala ono:

- Przeciwdziałać standaryzacji: Promuje lokalną specyfikę, historię i kulturę jako unikalną wartość danego obszaru.
- Aktywizować mieszkańców: Angażuje lokalną społeczność w proces decyzyjny (partycypacja), co buduje poczucie tożsamości z miejscem.
- Rozwiązywać problemy u podstaw: Skupia się na realnych bolączkach mieszkańców i turystów, a nie na przypuszczalnych potrzebach.

Metody projektowe w rozwoju regionu to iteracyjne i zorientowane na człowieka techniki, które pozwalają lokalnym społecznościom, władzom i biznesowi wspólnie rozwiązywać skomplikowane problemy. Zamiast narzucać odgórne plany, wykorzystują one lokalny potencjał do tworzenia innowacyjnych usług, produktów i przestrzeni miejskich.

[2] Irena Korcz, Europejska Dolina Krzemowa designu. Rola designu w rozwoju sektora kreatywnego i jego wpływ na rozwój regionu na przykładzie Brabancji Północnej

Procesy te opierają się zazwyczaj na nieliniowym myśleniu projektowym w ramach którego następują np.:

- Empatia (Zrozumienie): Przeprowadzenie wywiadów, ankiet i obserwacji w terenie (np. spacery badawcze w Ełku), aby poznać autentyczne potrzeby mieszkańców.
- Definiowanie problemu: Zgromadzenie wniosków i precyzyjne określenie wyzwania, które należy rozwiązać, zamiast skupiania się na powierzchownych symptomach.
- Generowanie pomysłów: Burze mózgów z udziałem interdyscyplinarnych zespołów (samorządowcy, aktywiści, przedsiębiorcy) w celu znalezienia nieszablonowych rozwiązań.
- Prototypowanie: Szybkie i tanie tworzenie wstępnych modeli (np. makiety nowej przestrzeni rekreacyjnej, szkic aplikacji miejskiej).
- Testowanie: Sprawdzenie rozwiązania w praktyce z udziałem użytkowników, wyciągnięcie wniosków i ulepszenie projektu.

Metody projektowania mają bardzo szerokie zastosowanie w planowaniu rozwoju. Stosowane są np. w:

- Rozwoju przestrzeni publicznej: Projektowanie terenów zielonych, ławek czy oświetlenia z uwzględnieniem potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami.
- Turystyce: Tworzenie szlaków tematycznych lub lokalnych aplikacji w oparciu o zebrane opinie odwiedzających.
- Edukacji i integracji: Wspólne projektowanie wydarzeń kulturalnych oraz programów wsparcia dla lokalnych przedsiębiorców.

5.2. Rola designu w transformacji regionu.

Dlaczego design jest kluczowy dla regionu? Jest to strategiczne narzędzie rozwoju, które buduje unikalną tożsamość regionu, podnosi jakość życia mieszkańców oraz wzmacnia innowacyjność i konkurencyjność lokalnego biznesu na rynku europejskim.

Współcześnie design jest niezbędny dla rozwoju społeczno-gospodarczego. Ma on swoje zastosowanie na wielu płaszczyznach. Kluczowe obszary wpływu designu na procesy transformacji to m.in.:

1. Rozwój gospodarczy i innowacje (Innowacje oparte na designie)
    - Wzrost konkurencyjności: Projektowanie determinuje użyteczność, ergonomię i jakość. Wprowadzenie dobrego designu podnosi wartość rynkową i buduje przewagę biznesową.
    - Wzrost innowacyjności: Wdrażanie wzornictwa przemysłowego pozwala firmom tworzyć unikalne i funkcjonalne produkty, co bezpośrednio przekłada się na wyższe zyski i większy potencjał eksportowy.

- Nowe modele biznesowe: Design przestał dotyczyć wyłącznie formy produktu. Współcześnie kształtuje całe systemy i usługi (np. Service Design), generując nowe źródła przychodów.
- Wspieranie lokalnego rzemiosła: Regionalny design czerpie z lokalnego dziedzictwa i tradycyjnych surowców, nadając im nowoczesną formę. Chroni to lokalną kulturę przed unifikacją i daje jej nowe życie w realiach globalnego rynku.
- Redukcja kosztów: Szacuje się, że około 80% wpływu danego rozwiązania na środowisko jest przesądzane już na etapie projektowania (wybór materiałów czy energochłonność).

2. Transformacja społeczna i inkluzywność
   - Zorientowanie na człowieka (Human-Centered Design): Narzędzia takie jak Design Thinking stawiają w centrum uwagi realne potrzeby, motywacje oraz wyzwania użytkowników.
   - Projektowanie włączające (Inkluzywne): Pomaga w przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu poprzez tworzenie przestrzeni, technologii i produktów dostosowanych do zróżnicowanych potrzeb (np. osób starszych czy z niepełnosprawnościami).
   - Partycypacja: Angażuje społeczności lokalne w proces współtworzenia rozwiązań, co wzmacnia poczucie sprawczości i odpowiedzialności za otoczenie.
3. Ekologia i zrównoważony rozwój (Circular Design)
   - Gospodarka obiegu zamkniętego: Odgrywa kluczową rolę w przechodzeniu od modelu „weź-zużyj-wyrzuć” do gospodarki cyrkularnej. Projekty uwzględniają cały cykl życia produktu – od odzyskiwania surowców po recykling.
   - Minimalizacja śladu węglowego: Zrównoważony design optymalizuje wykorzystanie energii i surowców na każdym etapie.
4. Transformacja cyfrowa i administracyjna
   - UX/UI Design: Projektowanie doświadczeń użytkownika (UX) ułatwia obywatelom oraz konsumentom interakcję z usługami cyfrowymi.
   - Zarządzanie publiczne (Public Sector Innovation): Myślenie projektowe jest coraz częściej wdrażane przez instytucje publiczne do tworzenia bardziej dostępnych i przyjaznych procedur prawno-administracyjnych.
5. Budowanie marki i tożsamości: Przemyślany design (od architektury po identyfikację wizualną) tworzy pozytywny wizerunek miejsca. Przykłady udanych transformacji pokazują, że design pomaga wyróżnić się na tle innych i przyciąga zarówno turystów, jak i nowych inwestorów.
6. Lepsza jakość przestrzeni publicznej: Dobre projektowanie urbanistyczne i krajobrazowe tworzy przyjazne, bezpieczne i dostępne otoczenie. Przekłada się to bezpośrednio na komfort życia lokalnej społeczności.
7. Rozwój usług publicznych: Myślenie projektowe (tzw. design thinking) jest kluczem do tworzenia usług i procedur urzędowych, które są bardziej intuicyjne i nastawione na rzeczywiste potrzeby mieszkańców.

5.3. Projektowanie społeczne i społeczne innowacje

Projektowanie społeczne to proces twórczy, w którym projektanci, badacze i społeczność wspólnie tworzą rozwiązania odpowiadające na realne wyzwania społeczne.

Narzędzie to bezpośrednio napędza społeczne innowacje, czyli nowe produkty, usługi lub modele, które skuteczniej poprawiają jakość życia oraz niwelują nierówności. Innowacje społeczne mają na celu podniesienie jakości życia poprzez poprawę warunków pracy, edukacji, rozwoju społeczności lokalnych lub zdrowia, bądź poprzez rozwiązywanie najważniejszych problemów, takich jak ubóstwo lub dyskryminacja.

Do kluczowych cech projektowania społecznego i innowacji społecznych można zaliczyć:

- Nowatorstwo: innowacje powinny być czymś nowym, innym od tego, co było. Innowacyjność sprowadza się tutaj do zastosowania danego rozwiązania w nowym kontekście, modyfikacji czy też nieoczywistego połączenia już istniejących rozwiązań.
- Projektowanie zorientowane na człowieka (Human-Centered Design): Skupienie się na prawdziwych potrzebach beneficjentów. Zamiast narzucać gotowe rozwiązania z góry, proces angażuje użytkowników końcowych już na etapie badań i testów.
- Prawdziwa potrzeba społeczna: Nie każda potrzeba którą możemy sobie wyobrazić i chcielibyśmy zaspokoić to realna potrzeba społeczna. Wyzwaniem jest odróżnienie konkretnych, autentycznych i podstawowych potrzeb od pragnień i chęci. Chodzi o to, by innowacje nie służyły generowaniu nowych potrzeb, ale by w pierwszej kolejności skupić się na tych, co do których wiemy, że są naprawdę palącymi problemami społecznymi.
- Najpierw cel społeczny: innowacje społeczne to takie, w których cel społeczny ma charakter pierwotny i zamierzony, a nie przypadkowy.
- Praktyczny charakter: Niezwykle ważną cechą innowacji społecznych jest możliwość ich wdrożenia. Nawet najlepsze koncepcje zmian nie mogą pozostawać fantastycznymi teoriami.
- Emancypacyjny charakter: Za szczególnie wartościowe można uznać takie innowacje, które mają emancypacyjny charakter, czyli dają narzędzia do możliwe samodzielnego działania ze strony użytkowników czy społeczności. Nie powodują uzależnienia od właścicieli „patentu" lub wąskiej grupy dostawców produktów czy usług, ale tworzone są z ludźmi, przez ludzi i dla ludzi.
- Efektywność: Innowacja powinna wskazywać takie metody działania, które okażą się bardziej efektywne niż rozwiązania dotychczas stosowane. Chodzi o stosunek kosztów i nakładu pracy ponoszonych przy uruchamianiu danej inicjatywa do jej rezultatów. Szansa na upowszechnienie innowacji (i jej społeczny wpływ) będzie znacznie większa, jeśli dane rozwiązanie przynosi oszczędności. Odrębną kwestią pozostaje to, w jaki sposób te oszczędności są obliczane. Czasem redukcja kosztów jest oczywista, ale niekiedy, żeby je dostrzec, trzeba np. policzyć rachunek za zaniechanie działań…
- Interdyscyplinarność: Łączenie wiedzy z zakresu socjologii, psychologii, urbanistyki i designu, co pozwala spojrzeć na problem systemowo.

- Testowanie i prototypowanie: Wprowadzanie zmian w formie eksperymentów, by sprawdzić ich skuteczność, zanim zostaną wdrożone na większą skalę.
- Trwałość: O ile w momencie tworzenia „prototypów" innowacji czasem trzeba ponosić większe koszty, o tyle po fazie jej testowania koniecznie trzeba znaleźć odpowiedź na pytanie, w jaki sposób wyjść z laboratorium i przetrwać w realnym świecie. W przypadku innowacji społecznych trwałość można rozumieć całkiem inaczej niż w przypadku produktów komercyjnych, gdzie rynek dostarcza szybkiej odpowiedzi w tej sprawie. Innowacje społeczne mogą trwać i działać w oparciu o inne logiki, np. upowszechnianie wzorów działania, organizacji usług, przedmiotów możliwych do wykonania na własną rękę czy też włączenie w mechanizm publicznego finansowania.
- Replikowalność i skalowalność: Istnieją innowacje społeczne, które działają skutecznie na małą skalę – w jednym miejscu i jednym „egzemplarzu". Warto szukać i wspierać szczególnie te innowacje, które mogą uzyskać możliwie największy społeczny wpływ. Nie zawsze, choć najczęściej, dla osiągnięcia tego efektu potrzeba właśnie takich innowacji, które da się powielać i zwiększać ich skalę oddziaływania.

Przykłady innowacji społecznych w Polsce i na świecie obejmują m.in.:

- Mieszkania chronione i treningowe: Nowe modele wsparcia, które przygotowują osoby z niepełnosprawnościami lub seniorów do samodzielnego życia.
- Platformy sąsiedzkie: Lokalne aplikacje i sieci wymiany usług zapobiegające wykluczeniu społecznemu i samotności.
- Kooperatywy spożywcze: Zrównoważone modele, które łączą bezpośrednio lokalnych rolników z konsumentami, zapewniając dostęp do zdrowej żywności.

5.4. Aktywność środowiska projektantów/designerów w procesie transformacji województwa śląskiego

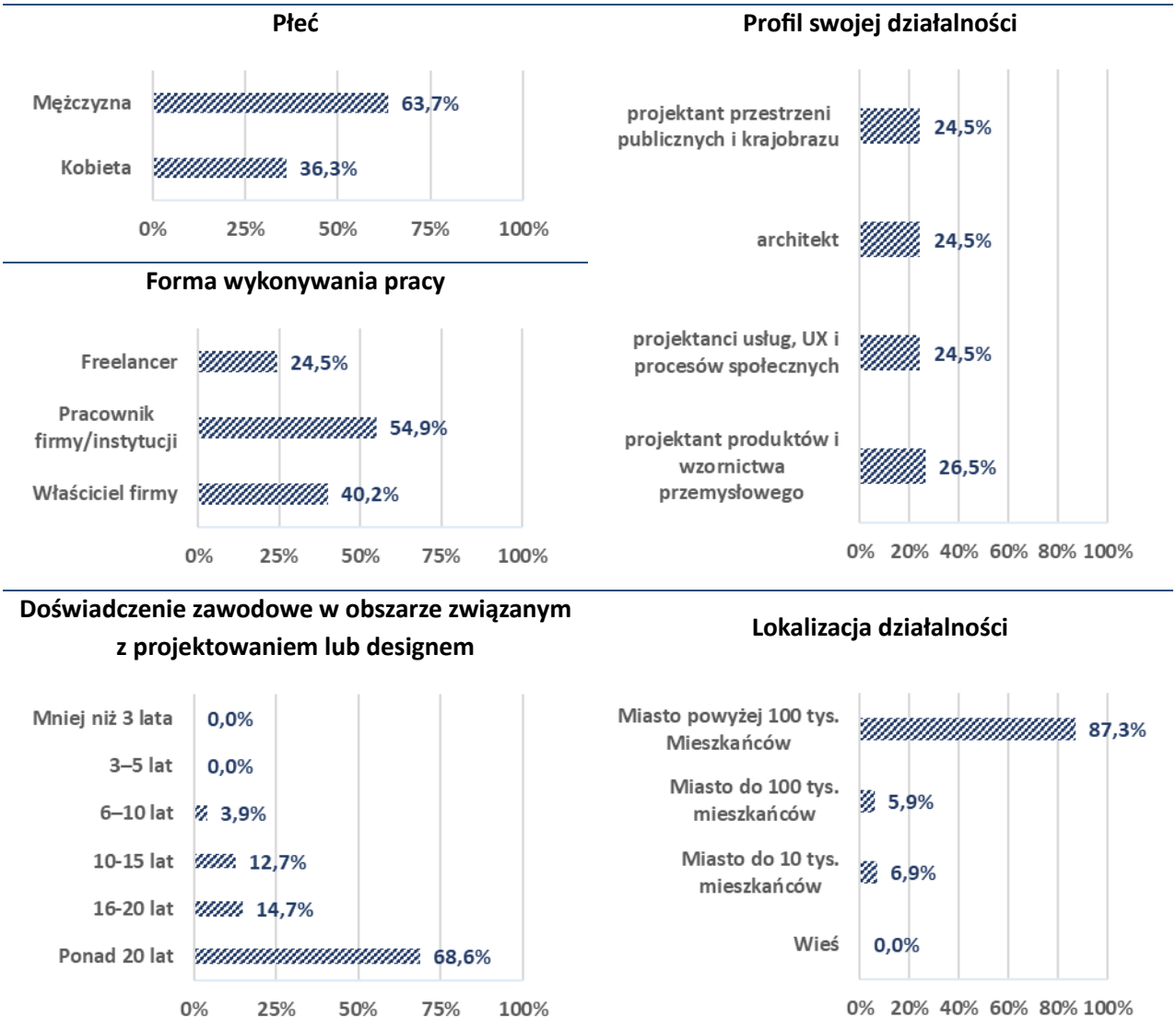
W ramach niniejszej ekspertyzy przeprowadzono badanie wśród przedstawicieli środowiska projektantów/designerów i podmiotów wykorzystujących metody projektowe w swojej działalności zawodowej, w tym instytucje kultury, uczelnie artystyczne i techniczne oraz przedsiębiorstwa, w których metody projektowe (np. architektura, projektowanie usług, UX (User Experience), projektowanie przestrzeni i procesów społecznych) stanowią istotny element działalności programowej, innowacyjnej lub rozwojowej.

Celem badania była identyfikacja aktywności oraz potencjału tych podmiotów w procesie transformacji województwa śląskiego. Realizacja badania miała również za zadanie określić, w jaki sposób i w jakim stopniu lokalni projektanci angażują się w przedsięwzięcia służące transformacji regionu oraz na ile są przygotowani i skłonni do wdrażania zasad Nowego Europejskiego Bauhausu (NEB) w swojej pracy. Kwestionariusz badania ankietowego stanowi aneks nr 5 do raportu. Dzięki badaniu zidentyfikowano bariery i potrzeby projektantów związane z realizacją inicjatyw zgodnych z NEB. Wyniki badania stanowią podstawę do identyfikacji działań możliwych do wykorzystania w

polityce regionalnej województwa śląskiego, w tym w zakresie wzmacniania roli designu, rozwijania współpracy między projektantami, samorządami i instytucjami publicznymi, promowania dobrych praktyk oraz formułowania rekomendacji dotyczących wdrażania zasad NEB w regionalnych instrumentach wsparcia.

Poniższe wykresy określają charakterystykę przebadanych projektantów/designerów.

Wykres 1. Charakterystyka respondentów badania ankietowego wśród projektantów/designerów i podmiotów wykorzystujących metody projektowe w swojej działalności zawodowej

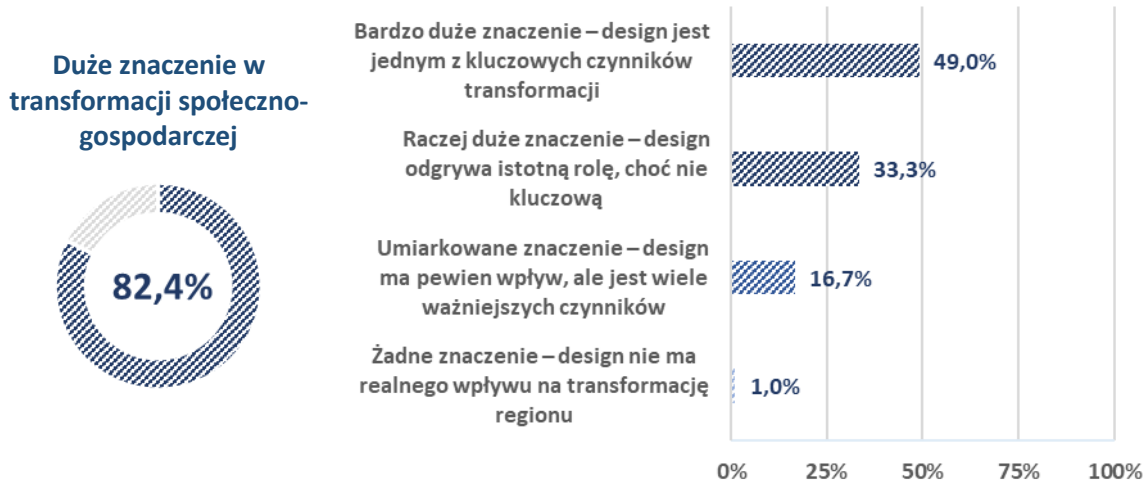
Źródło: Badanie ankietowe wśród projektantów/designerów z województwa śląskiego (n=102)

Większość respondentów stanowili mężczyźni (63,7%), a biorąc pod uwagę formę wykonywania pracy w większości byli to pracownicy firm bądź instytucji (54,9%). Osoby biorący udział w badaniu to zdecydowanie osoby posiadające duże doświadczenie w obszarze związanym z projektowaniem lub designem. Około 96,1% z nich zajmuje się tymi kwestiami od ponad 10 lat, z czego 68,6 pkt. proc. od ponad 20 lat. W większości lokalizacja ich działalności znajduje się w mieście o liczbie mieszkańców powyżej 100 tys. (87,3%).

Mając na uwadze, że brak jest jednocześnie jednoznacznie zdefiniowanej, kompletnej populacji badania, ma ono charakter diagnostyczno-eksploracyjny. Jego celem nie jest estymacja wyników na całą populację, lecz identyfikacja wzorców aktywności, postaw, barier i potencjału środowiska projektowego w kontekście transformacji regionu oraz wdrażania zasad Nowego Europejskiego Bauhausu.

Zdaniem badanych projektantów/designerów z województwa śląskiego, design (projektowanie) odgrywa duże znaczenie w procesie transformacji społeczno-gospodarczej województwa śląskiego. Uważa tak ok. 82,4% z nich, z czego 49 pkt. proc. wskazuje na bardzo duże znaczenie.

Wykres 2. Ocena znaczenia designu (projektowania) w procesie transformacji społeczno-gospodarczej województwa śląskiego w opinii projektantów/designerów z województwa śląskiego (w % respondentów)

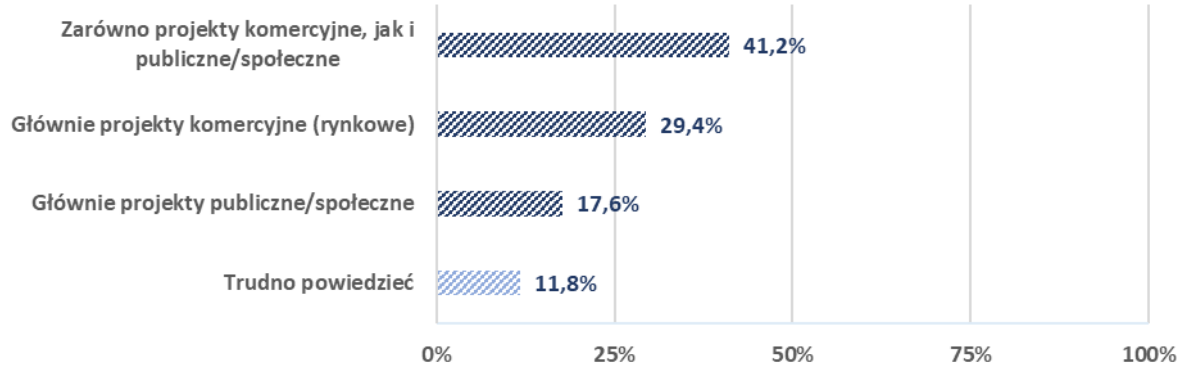

Źródło: Badanie ankietowe wśród projektantów/designerów z województwa śląskiego (n=102)

Wyniki badania wskazują, że w badanej grupie projektowanie (design) przestało być kojarzone wyłącznie z estetyką i stało się kluczowym narzędziem innowacji oraz transformacji społeczno-gospodarczej województwa śląskiego, które odchodzi od tradycyjnego modelu przemysłowego na rzecz gospodarki opartej na wiedzy i usługach.

Jak pokazało badanie, działalność projektowa to domena zarówno obszaru usług publicznych i społecznych oraz badań rynkowych, komercyjnych. Ok. 41,2% badanych projektantów/designerów z województwa śląskiego zajmuje się w swojej działalności obiema tymi rodzajami projektów.

Wykres 3. Dominujące rodzaje projektów w działalności projektowej projektantów/designerów z województwa śląskiego

Źródło: Badanie ankietowe wśród projektantów/designerów z województwa śląskiego (n=102)

Badanie może wskazywać na większą rolę projektów komercyjnych, dominują one u 29,4% respondentów. Natomiast projekty publiczne i społeczne są podstawowe u ok. 17,6% badanych projektantów/designerów z województwa śląskiego.

Badanie ukazało natomiast stosunkowo wysokie zaangażowanie projektantów/designerów w projektach związanych z transformacją regionu. Około trzech na czterech z nich (76,5%) osobiście brało udział w tego rodzaju przedsięwzięciach służących budowie nowoczesnej tożsamości województwa. Jest to kluczowy element odchodzenia regionu od tradycyjnego przemysłu ciężkiego.

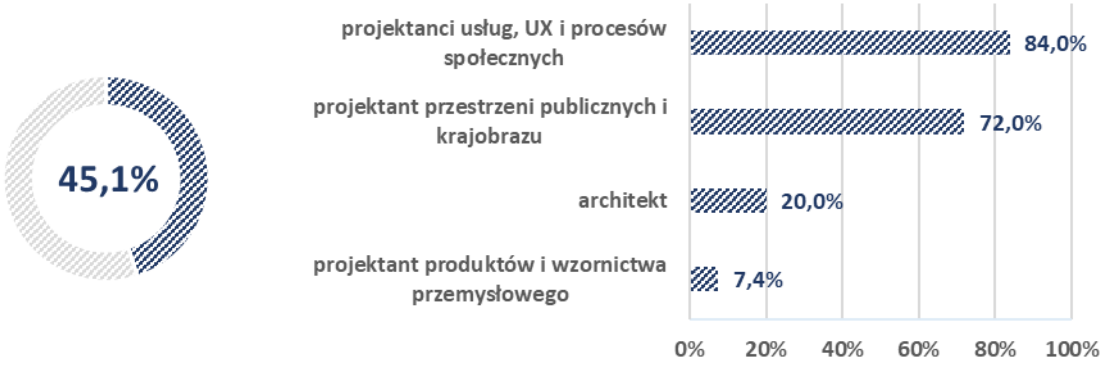
W największym zakresie następowało uczestnictwo w projektach społecznych lub kulturalnych. Są to inicjatywy mające na celu wywołanie pozytywnej zmiany w otoczeniu poprzez edukację, integrację oraz wykorzystanie twórczych metod, np. design thinking dla społeczności lokalnych, projekty integrujące mieszkańców, działania kształtujące tożsamość lokalną. Angażują one lokalne społeczności i instytucje (np. domy kultury, biblioteki), promując wartości takie jak włączenie społeczne i rozwój osobisty. W tego rodzaju inicjatywach uczestniczyło ok. 45,1% badanych projektantów/designerów z województwa śląskiego. Jest to domena głównie projektantów usług, UX (User Experience) i procesów społecznych (ok. 84% z nich uczestniczyło w tym rodzaju projektu) oraz projektantów przestrzeni publicznych i krajobrazu (ok. 72% z nich).

Wysoki odsetek badanych projektantów, ok. 42,1%, uczestniczyło w projektach związanych z rewitalizacją przestrzeni publicznych lub poprzemysłowych. Ma to duże znaczenie, gdyż rewitalizacja przestrzeni publicznych lub poprzemysłowych jest jednym z najważniejszych trendów w nowoczesnej architekturze i urbanistyce. W tego typu projektowaniu uczestniczyli głównie projektanci przestrzeni publicznych i krajobrazu (ok. 76% z nich) oraz architekci (ok. 40% z nich).

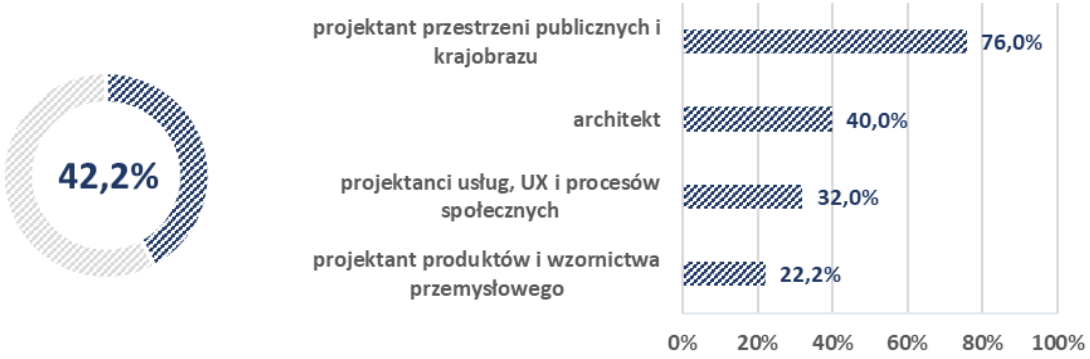
Kolejne rodzaje usług, w których uczestniczyli projektanci/designerzy z województwa śląskiego to projekty z zakresu projektowania usług publicznych lub społecznych (ok. 27,5%, głównie architekci), projekty proekologiczne, tj. np. inicjatywy z zakresu zrównoważonego budownictwa, gospodarki o obiegu zamkniętym, ekologiczne rozwiązania produktowe (ok. 24,5%, głównie projektanci przestrzeni publicznych i krajobrazu) oraz projekty związane z innowacjami społecznymi lub projektowaniem procesów społecznych (ok. 16,7%, głównie projektanci usług, UX (User Experience) i procesów społecznych).

Wykres 4. Rodzaje projektów związanych z transformacją regionu w działalności projektowej projektantów/designerów z województwa śląskiego

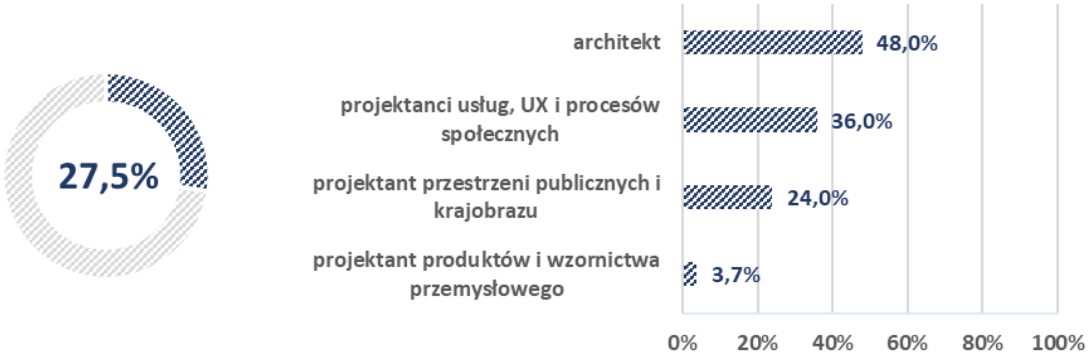
Projekty społeczne lub kulturalne

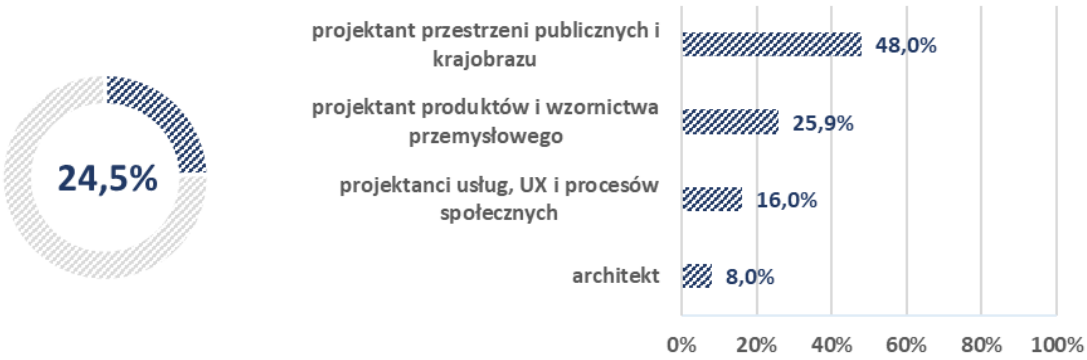
Rewitalizacja przestrzeni publicznych lub poprzemysłowych

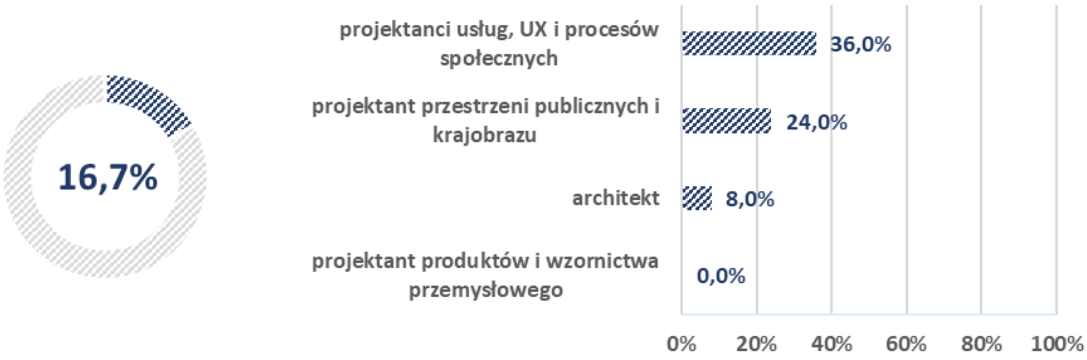
Projekty z zakresu projektowania usług publicznych lub społecznych

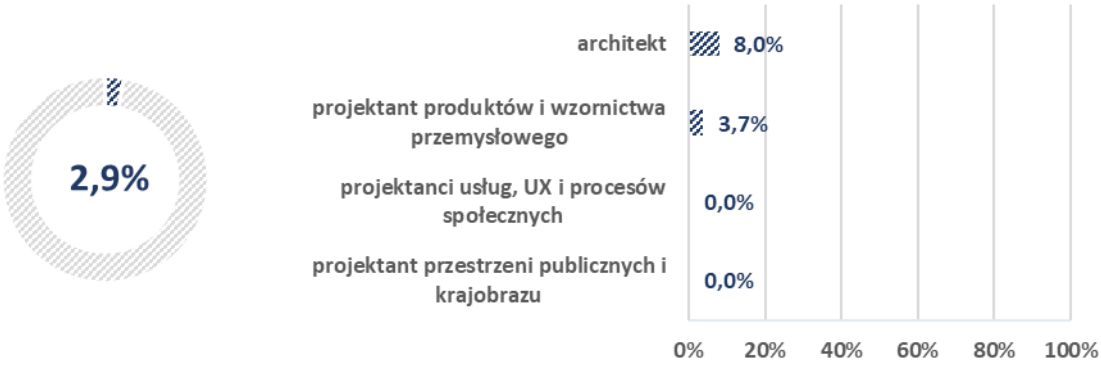
Projekty proekologiczne

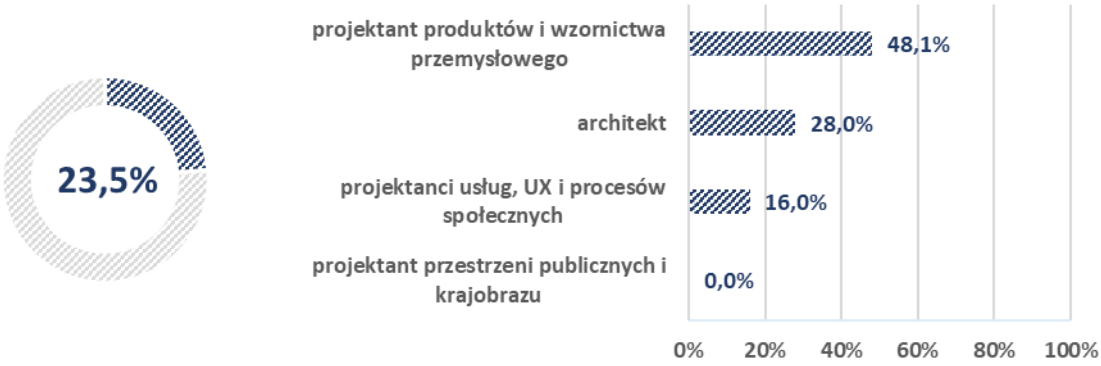
Projekty związane z innowacjami społecznymi lub projektowaniem procesów społecznych

Inne

Brak uczestnictwa w tego typu projektach

Źródło: Badanie ankietowe wśród projektantów/designerów z województwa śląskiego (n=102)

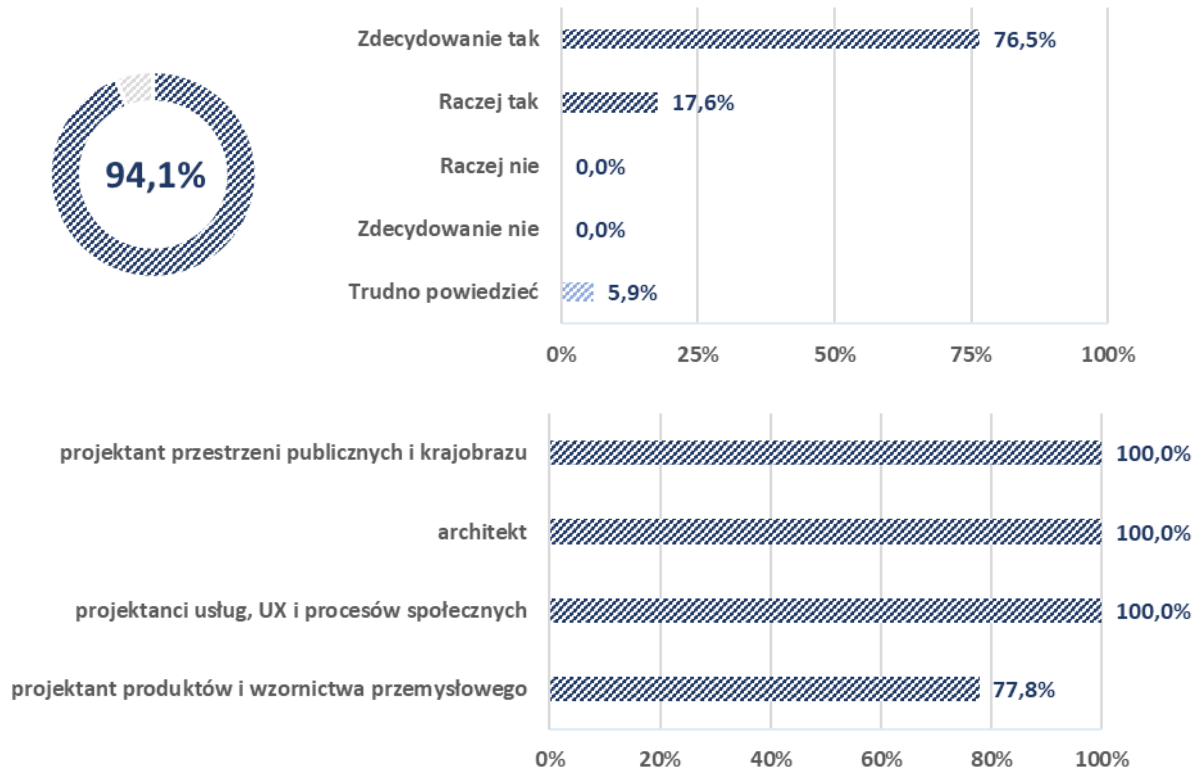
Około 2,9% projektantów/designerów z województwa śląskiego uczestniczyło w innego rodzaju projektach związanych z transformacją regionu. Są to projekty związane z dostępnością przestrzeni, wystaw edukacyjnych i promocyjnych wzornictwo regionalne czy też projektach studenckich.

Prawie co czwarty badanych projektant/designer nie uczestniczył w żadnym przedsięwzięciu nastawionym na działania związane z transformacją województwa śląskiego. W największym stopniu są to projektanci produktów i wzornictwa przemysłowego (ok. połowa z nich, tj. 48,1%). Istotnym jest to, że około 75% z nich jest zainteresowanych zaangażowaniem, w przyszłości w realizację takich projektów na rzecz transformacji regionu.

Biorąc pod uwagę wszystkich badanych projektantów/designerów z województwa śląskiego, to aż 94,1% z nich jest zainteresowanych większym zaangażowaniem w przyszłości w projekty na rzecz transformacji regionu, w szczególnie takich, które realizują zasady zrównoważonego rozwoju i inkluzywności. Pozytywną ocenę tego aspektu zwiększa fakt, iż ok. 76,5% z nich jest zdecydowanie przekonany o chęci większego zaangażowania w swoim udziale w procesach transformacyjnych regionu.

Deklaracje zwiększenia udziału dotyczy wszystkich badanych projektantów przestrzeni publicznych i krajobrazu, architektów i projektantów usług, UX (User Experience) i procesów społecznych oraz ok. 77,8% projektantów produktów i wzornictwa przemysłowego.

Wykres 5. Odsetek projektantów/designerów z województwa śląskiego zainteresowanych w przyszłości większym zaangażowaniem w projekty na rzecz transformacji regionu (szczególnie takich, które realizują zasady zrównoważonego rozwoju i inkluzywności)

Źródło: Badanie ankietowe wśród projektantów/designerów z województwa śląskiego (n=102)

Nieco mniej optymistyczne są wyniki dotyczące wiedzy projektantów/designerów z województwa śląskiego o inicjatywie Unii Europejskiej „Nowy Europejski Bauhaus".

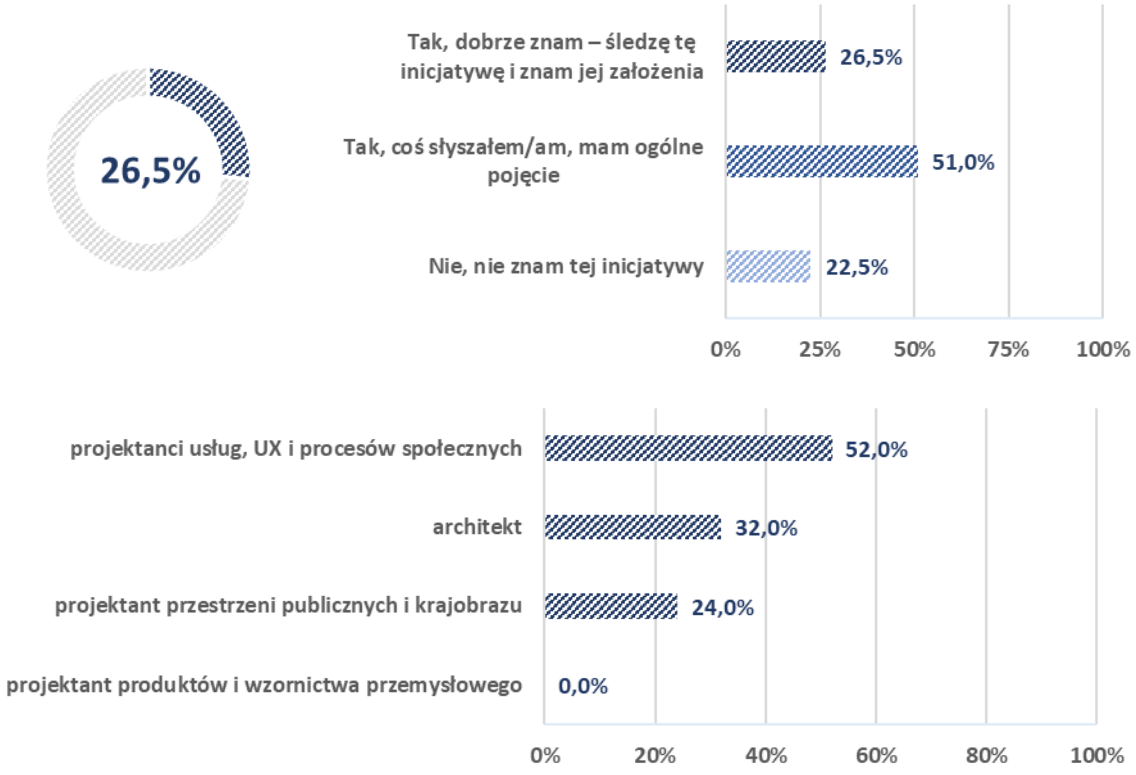
Zaledwie co czwarty badany respondent (ok. 26,5%) zna w szczegółach założenia Nowego Europejskiego Bauhausu oraz śledzi realizację tej inicjatywy. Około polowa badanych projektantów/designerów (51%) jedynie słyszało, że taka inicjatywa jest i ma jedynie ogólne pojęcie czym ona jest. Natomiast 22,5% w ogóle nie zna tej inicjatywy.

Największy odsetek dobrze zaznajomionych w specyfice NEB występuje wśród projektantów usług, UX (User Experience) i procesów społecznych (ok. 52%), zaś w przypadku projektantów produktów i wzornictwa przemysłowego nie zidentyfikowano żadnej osoby z dużą znajomością inicjatywy NEB.

Niewielki odsetek architektów i projektantów ze szczegółową znajomością Nowego Europejskiego Bauhausu może wynikać z tego, że jest to przede wszystkim szeroka koncepcja polityczno-społeczna, a nie zbiór sztywnych wytycznych architektonicznych. Ponadto inicjatywa obejmuje bardzo szerokie spektrum tematów: od zarządzania zielenią, po nowe modele edukacji czy rzemiosło.

Nowy europejski Bauhaus niesie natomiast wszechstronne korzyści dla przyszłości Europy, dlatego warto znać jego założenia oraz przykłady skutecznych realizacji. NEB koncentruje się na architekturze w połączeniu ze zrównoważonym rozwojem i aspektami społecznymi. Powinien być nie tylko stylem budownictwa, ale także kompleksowym stylem życia, skoncentrowanym w szczególności na usługach zdrowotnych i społecznych.

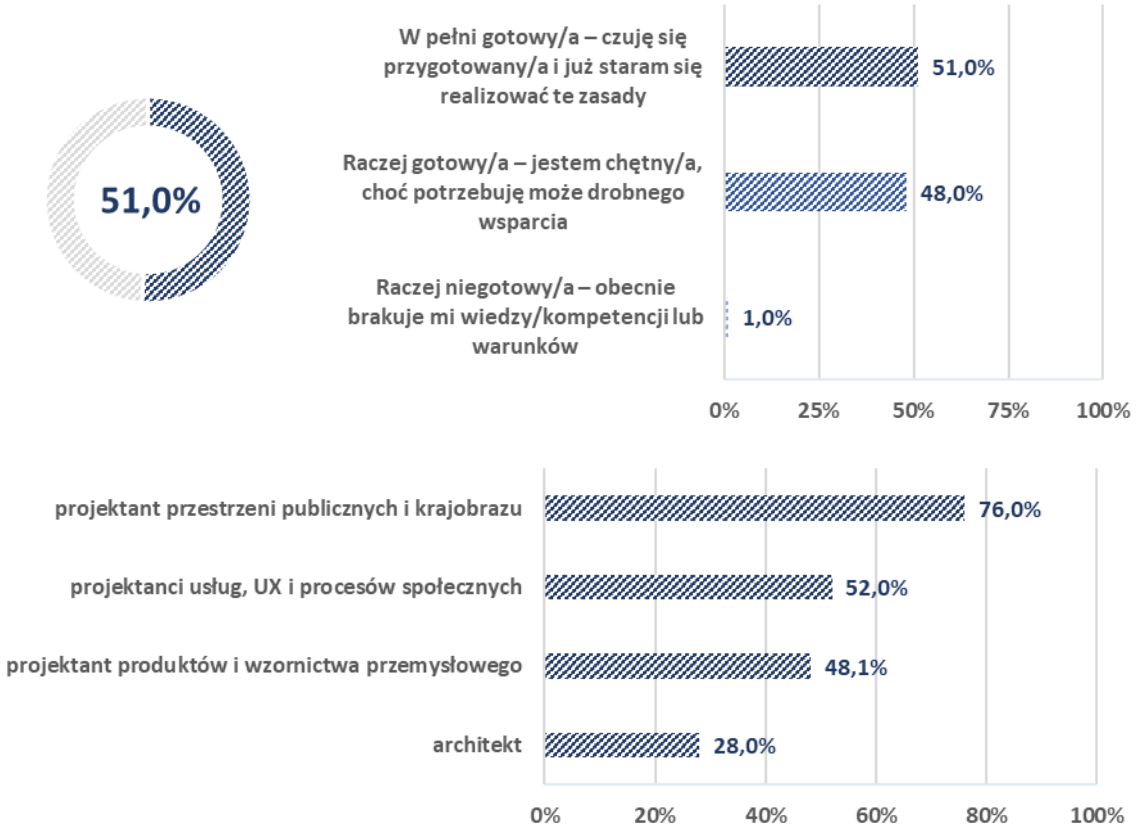
Wykres 6. Odsetek projektantów/designerów z województwa śląskiego mających wiedzę o inicjatywie Unii Europejskiej „Nowy Europejski Bauhaus (NEB)"

Źródło: Badanie ankietowe wśród projektantów/designerów z województwa śląskiego (n=102)

Pomimo braku szczegółowej wiedzy o zasadach Nowego Europejskiego Bauhausu, stosunkowo wysoki odsetek badanych projektantów/designerów z województwa śląskiego wyraża gotowość do wdrażania zasad i wartości Nowego Europejskiego Bauhausu w realizowanych projektach. Ok. 51% z nich uważa, że są w pełni do tego przygotowani i już starają się realizować te zasady. Kolejnych 48% projektantów/designerów jest chętnych do stosowania NEB, ale potrzebują do tego wsparcia.

Wykres 7. Ocena gotowości do wdrażania zasad i wartości „Nowego Europejskiego Bauhausu (NEB)" w realizowanych projektach

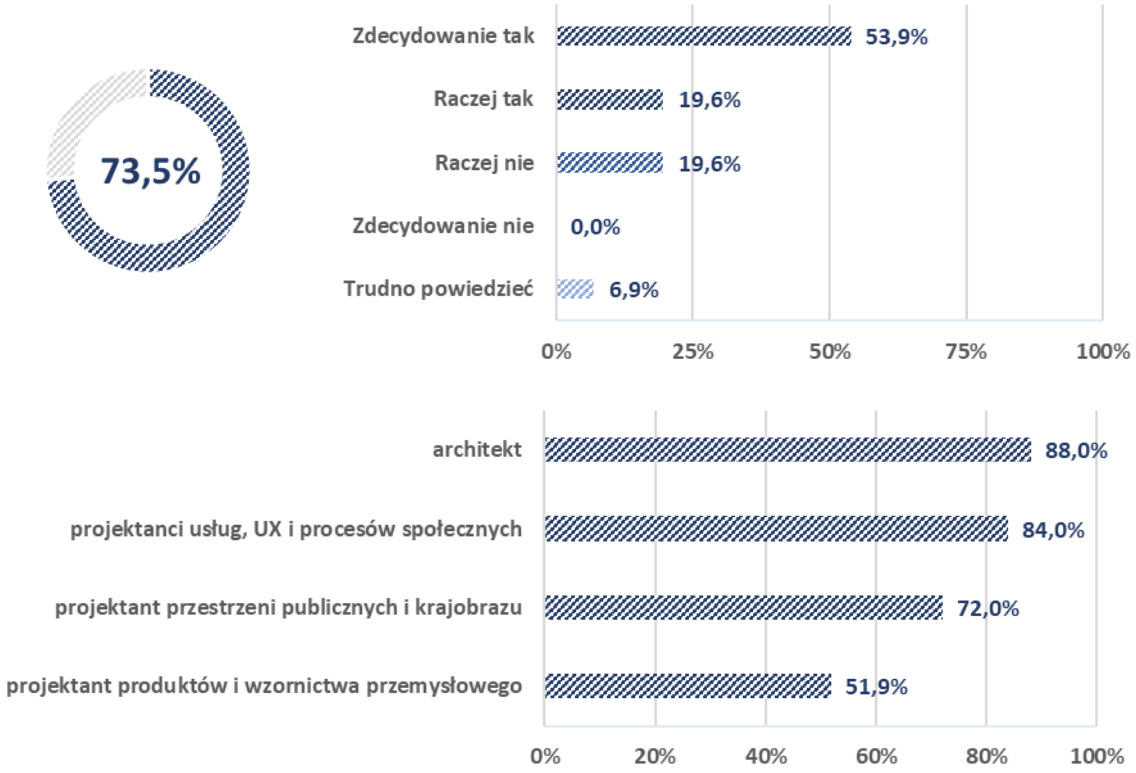

Źródło: Badanie ankietowe wśród projektantów/designerów z województwa śląskiego (n=102)

W największym stopniu w pełni przygotowani do wdrażania Nowego Europejskiego Bauhausu są projektanci przestrzeni publicznych i krajobrazu (ok. 76% z nich), zaś w najmniejszym architekci (ok. 28% z nich).

W zakresie oczekiwanej pomocy, to około 73,5% badanych projektantów/designerów z województwa śląskiego jest zainteresowanych pogłębieniem wiedzy lub udziałem w inicjatywach związanych z Nowym Europejskim Bauhausem (np. szkolenia, warsztaty, projekty pilotażowe w regionie).

Wykres 8. Odsetek projektantów/designerów z województwa śląskiego zainteresowanych pogłębieniem wiedzy lub udziałem w inicjatywach związanych z Nowym Europejskim Bauhausem (np. szkolenia, warsztaty, projekty pilotażowe w regionie)

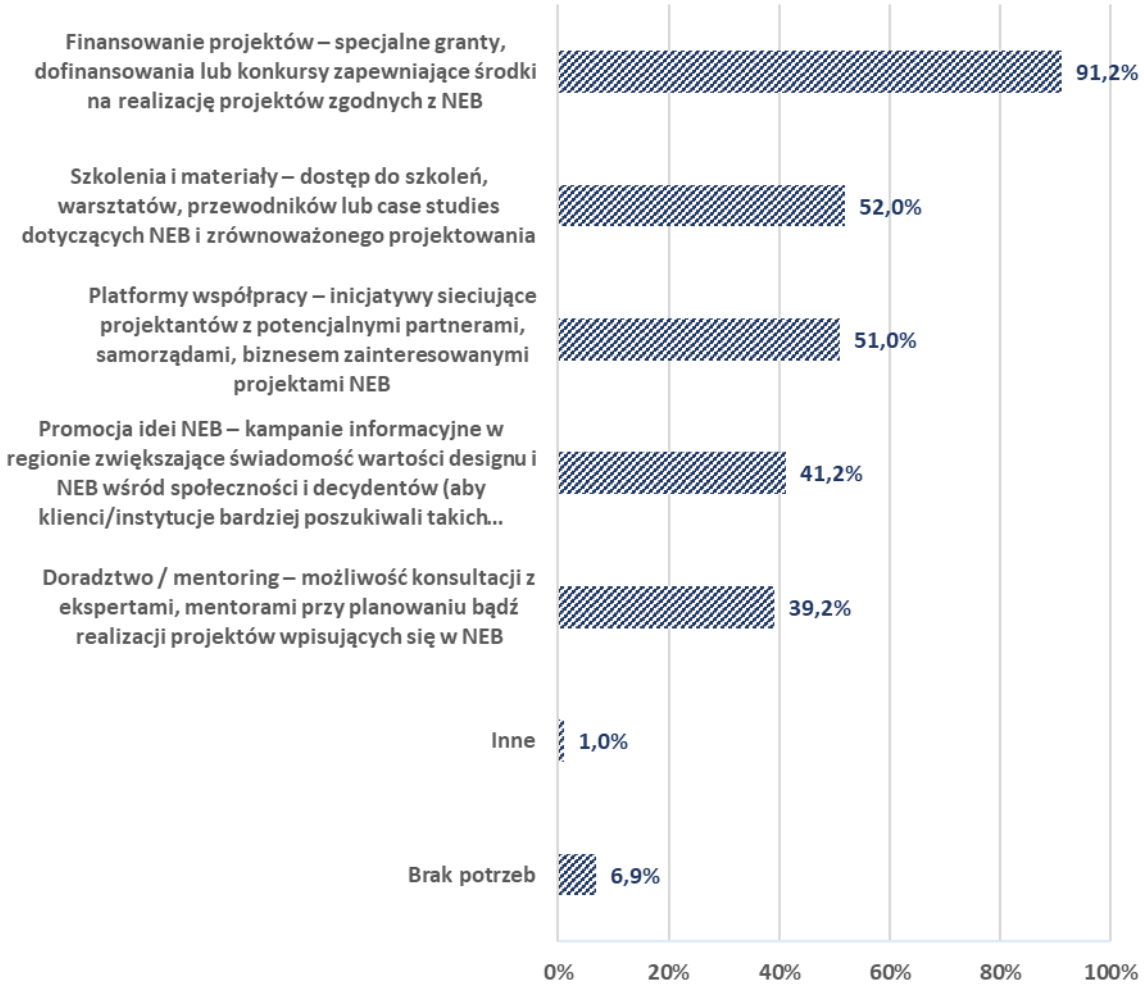

Źródło: Badanie ankietowe wśród projektantów/designerów z województwa śląskiego (n=102)

Do najczęściej zgłaszanych form pogłębienia wiedzy związanej z Nowym Europejskim Bauhausem są szkolenia/kursy (ok. 40% projektantów/designerów zainteresowanych pogłębieniem wiedzy), warsztaty (ok. 36%), udział we wspólnych pilotażowych projektach (ok. 24%), dostęp do platformy wymiany wiedzy i informacji (ok. 9,3%) oraz wizyty studyjne zrealizowanych inicjatyw i projektów (ok. 6,7%).

Zdaniem badanych projektantów/designerów z województwa śląskiego najbardziej pożądanym wsparciem, które byłoby najbardziej pomocne przy wdrażaniu zasad NEB w ich pracy, jest dostęp do finansowania zewnętrznego na realizację projektów zgodnych z NEB. Pokazuje to, że potrzeba dedykowanych grantów i bezpośrednich dotacji na realizację przedsięwzięć zgodnych z zasadami Nowego Europejskiego Bauhausu w dalszym ciągu jest kluczowa. Dla ok. 91,2% kreatorów i designerów z regionu to wsparcie jest fundamentem umożliwiającym przełożenie idei zrównoważonego rozwoju, inkluzywności i estetyki na realne, wdrożeniowe projekty.

Wykres 9. Rodzaje form wsparcia potencjalnie najbardziej pomocne przy wdrażaniu zasad NEB w pracy projektantów/designerów z województwa śląskiego

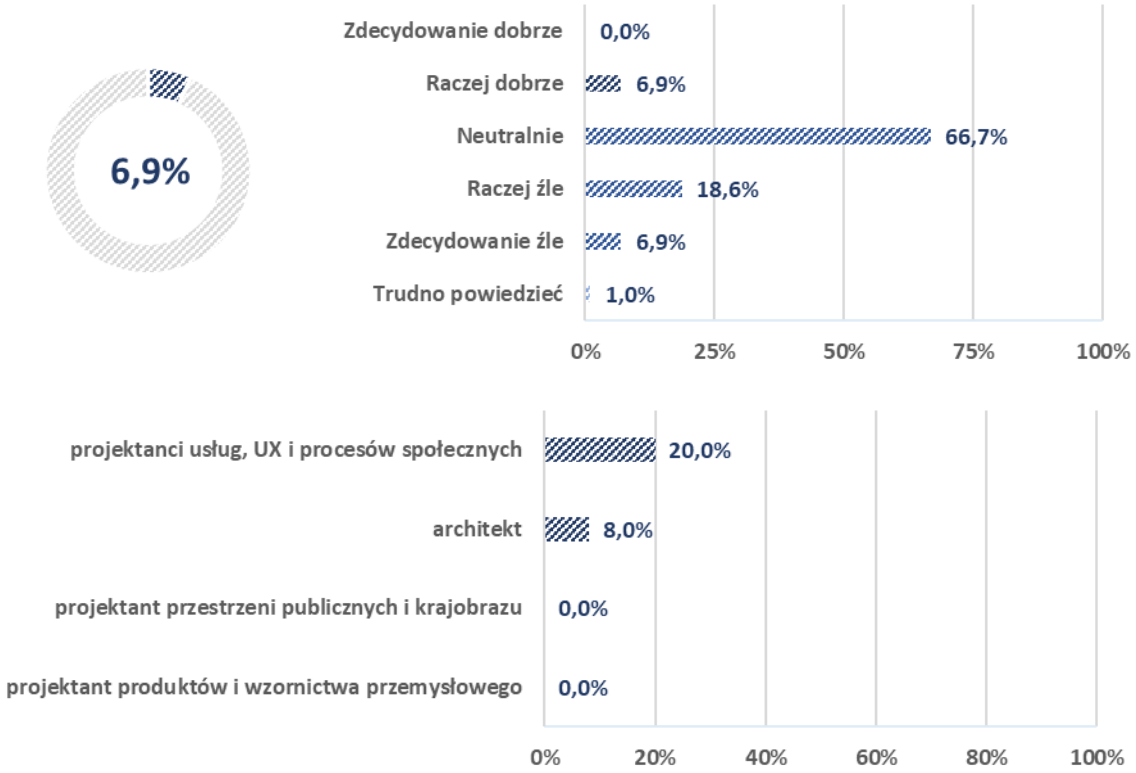

Źródło: Badanie ankietowe wśród projektantów/designerów z województwa śląskiego (n=102)

Oprócz finansowania, które pozwala na pokrycie kosztów materiałów i pracy, badanie pokazało, że proces wdrażania założeń NEB wymaga specyficznych instrumentów pomocowych, takich jak: dostęp do szkoleń, warsztatów, przewodników lub case studies dotyczących NEB i zrównoważonego projektowania (dla ok. 52% projektantów/designerów), inicjatywy sieciujące projektantów z potencjalnymi partnerami, samorządami, biznesem zainteresowanymi projektami NEB (ok. 51%), kampanie informacyjne w regionie zwiększające świadomość wartości designu i NEB wśród społeczności i decydentów (aby klienci/instytucje bardziej poszukiwali takich projektów) (ok. 41,2%) oraz możliwość konsultacji z ekspertami, mentorami przy planowaniu bądź realizacji projektów wpisujących się w NEB (ok. 39,2%).

W kontekście dużego znaczenia finansowania zewnętrznego działań związanych z wdrażaniem założeń NEB w województwie śląskim, niepokojący jest bardzo niski poziom znajomości przez projektantów/designerów z regionu instrumentów finansowych Unii Europejskiej i programów regionalnych, które mogą wspierać projekty zgodne z zasadami NEB. Jak pokazało badanie, zaledwie 6,9% projektantów uważa, że ma w tym zakresie dobrą znajomość. Poza tym nie są do końca o tym przekonani, gdyż żaden z respondentów nie określił się z tym zdecydowanie.

Wykres 10. Ocena znajomości instrumentów finansowych Unii Europejskiej i programów regionalnych, które mogą wspierać projekty zgodne z zasadami NEB dokonana przez projektantów/designerów z województwa śląskiego

Źródło: Badanie ankietowe wśród projektantów/designerów z województwa śląskiego (n=102)

Niski poziom wiedzy projektantów o funduszach UE to realny bariera we wdrażaniu NEB. Aby go rozwiązać, należy przede wszystkim wskazać projektantom lokalne i regionalne ścieżki finansowania wpisujące się w Nowy Europejski Bauhaus oraz ułatwić im zdobycie tych informacji w przystępnej formie.

Brak finansowania lub wsparcia materialnego dla realizacji projektów zgodnych z zasadami NEB jest wskazywany przez ok. 66,7% projektantów/designerów z województwa śląskiego jako bariera utrudniająca wdrażanie tej inicjatywy. Poza tym ok. 52% z nich jako utrudnienie wskazuje brak długofalowych programów i ciągłości wsparcia, a 41,2% słabe wsparcie instytucjonalne (np. brak programów regionalnych, konkursów i polityk wspierających projekty zgodne z NEB).

Poniższy wykres pokazuje pozostałe najważniejsze bariery, które zdaniem projektantów/designerów z województwa śląskiego utrudniają wdrażanie zasad NEB.

Wykres 11. Bariery, które utrudniają projektantom/designerom w województwie śląskim wdrażanie zasad NEB w praktyce

Źródło: Badanie ankietowe wśród projektantów/designerów z województwa śląskiego (n=102)

Największym wyzwaniem, wskazywanym przez aż 79,4% badanych projektantów/designerów, jest niska świadomość inicjatywy Nowy Europejski Bauhaus wśród odbiorców podejmowanych działań. Wynika to z tego, że jest idea, koncepcja naukowa i polityczna, a nie gotowy do sprzedania produkt.

Wiąże się z tym inna bariera wskazywana przez 55,9% projektantów/designerów, mianowicie przyzwyczajenie do tradycyjnych rozwiązań oraz sceptycyzm co do nowych idei. Aby zainteresować klientów tymi rozwiązaniami, należy przetłumaczyć im trzy filary NEB, czyli zrównoważony rozwój, estetykę i integrację oraz wskazać na konkretne korzyści z nich wynikające.

Co drugi z badanych projektantów/designerów z województwa śląskiego (ok. 52,9%) identyfikuje występowanie barier po stronie administracji publicznej i instytucji kultury i współpracy z tymi podmiotami. Ich zdaniem utrudnieniem są funkcjonujące sztywne procedury, skomplikowane

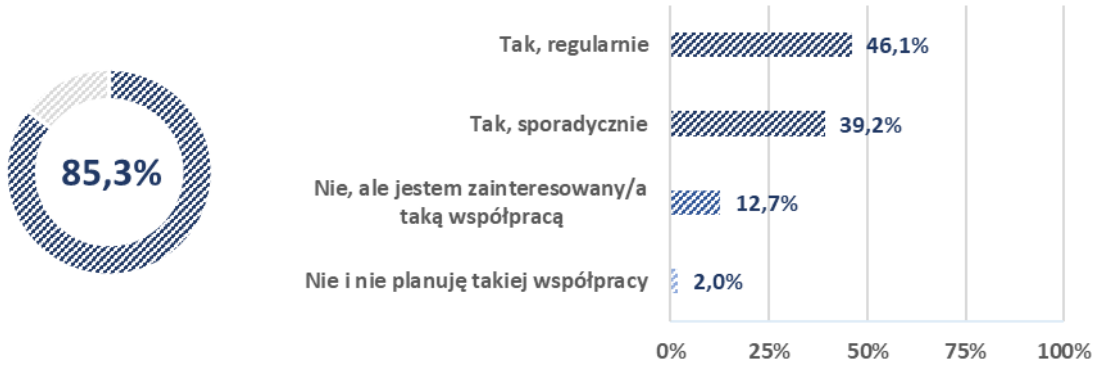
formalności oraz brak elastyczności tych instytucji. Inicjatywa NEB z definicji wymaga odejścia od ściśle określonych kompetencji na rzecz interdyscyplinarności, partycypacji społecznej i innowacji, co często koliduje z konserwatywnym podejściem urzędów.

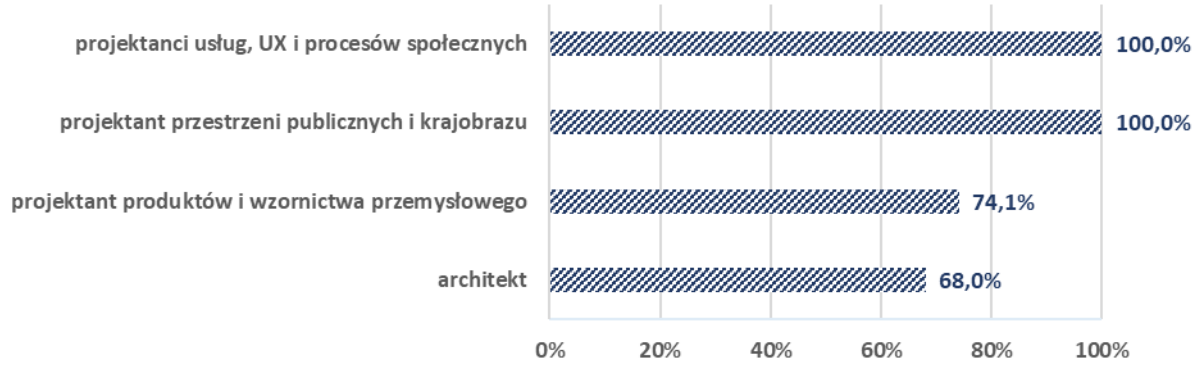
Lokalne władze są ograniczone procedurami i przepisami Prawa zamówień publicznych i często następuje wybór najtańszego wykonawcy. Natomiast założenia NEB promują jakość, zrównoważony rozwój i cyrkularność. Niedostosowane procedury zamówień publicznych, w szczególności dominacja kryterium ceny nad jakością i wartością społeczną, jest drugą co do ważności barierą utrudniającą wdrażanie inicjatywy NEB, wskazywaną przez ok. 72,5% projektantów/designerów z województwa śląskiego. Należy jednak podkreślić, że przepisy Prawa zamówień publicznych nie pozostają w bezpośredniej gestii samorządu regionalnego. Natomiast w ramach obowiązujących przepisów jest możliwość stosowania kryteriów innych niż kryterium cena, tj. kryteriów jakościowych / środowiskowych / społecznych / dostępnościowych / funkcjonalnych. Stosowanie takich kryteriów powinno być przedmiotem prowadzonych działań informacyjnych, szkoleniowych i promocyjnych.

Dobra i efektywna współpraca z samorządami lub instytucjami publicznymi we wdrażaniu Nowego Europejskiego Bauhausu jest kluczowa. Te podmioty dysponują przestrzenią, finansowaniem i narzędziami prawnymi. Bez ich udziału realizacja zasad NEB, takich jak zrównoważony rozwój, inkluzywność i estetyka, na poziomie lokalnym jest w praktyce niemożliwa. Inicjatywy NEB z definicji wykraczają poza pojedyncze obiekty i dotyczą np. całych dzielnic. Samorządy posiadają kompetencje planistyczne i mogą wdrażać te zasady w strategiach rozwoju całych miast i regionów. Ponadto lokalne władze mają bezpośredni kontakt z mieszkańcami i narzędzia (np. konsultacje społeczne), aby w proces projektowania przestrzeni włączyć lokalną społeczność, artystów i aktywistów.

Cieszy zatem wysoki odsetek projektantów/designerów z województwa śląskiego współpracujących z samorządami lub instytucjami publicznymi (np. urzędy, instytucje kultury, jednostki miejskie) podczas swojej działalności projektowej. Taką współpracę deklaruje ok. 85,3% z nich, z czego ok. 46,1 pkt. proc. to współpraca regularna. Dodatkowo, zaledwie 2% projektantów/designerów nie planuje takiej współpracy nawiązywać w przyszłości. W najmniejszym stopniu współpracę z administracją publiczną prowadzą architekci (ok. 68% z nich).

Wykres 12. Identyfikacja współpracy z samorządami lub instytucjami publicznymi (np. urzędy, instytucje kultury, jednostki miejskie) podczas działalności projektowej projektantów/designerów z województwa śląskiego

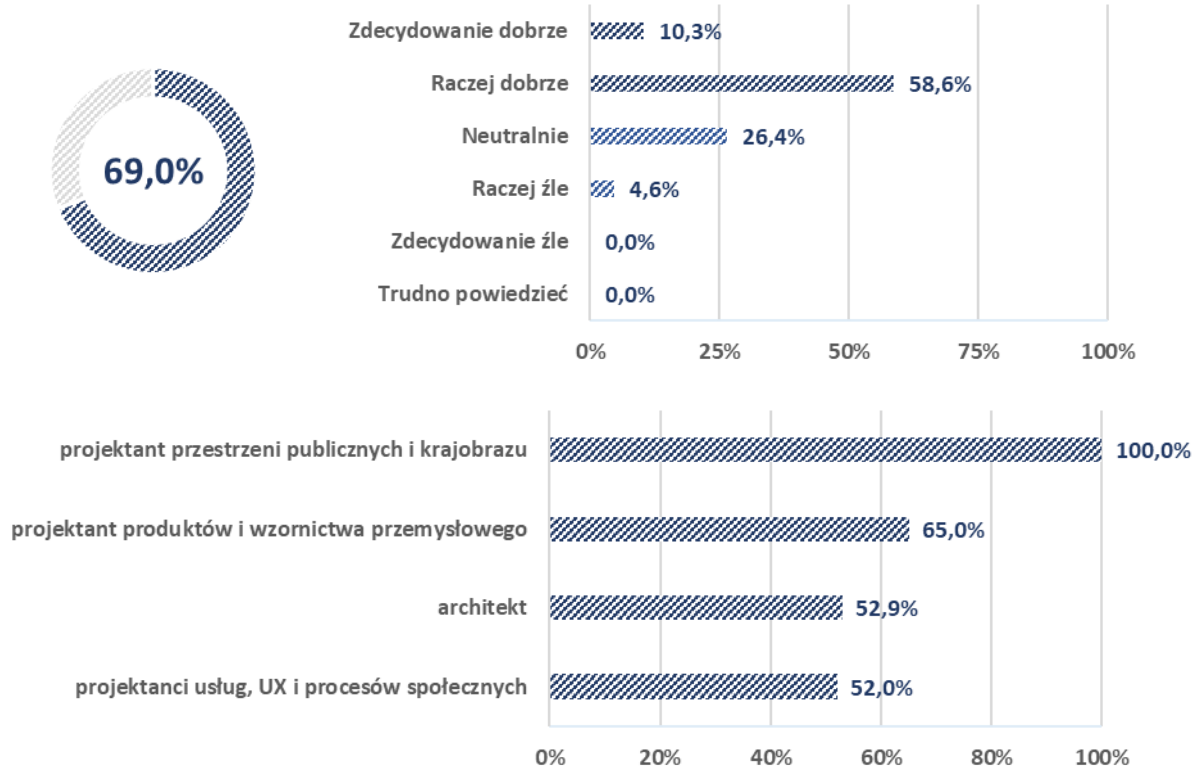

Źródło: Badanie ankietowe wśród projektantów/designerów z województwa śląskiego (n=102)

Stosunkowo wysoko oceniana przez badanych projektantów/designerów z województwa śląskiego jest współpraca z samorządami lub instytucjami publicznymi. Aż ok. 69% projektantów nawiązujących współpracę ocenia ją dobrze, z czego ok. 10,3 pkt. proc. w stopniu zdecydowanym. Oceny negatywne dotyczą jedynie ok. 4,6% projektantów/designerów.

Najlepiej współpracę oceniają projektanci przestrzeni publicznych i krajobrazu (100% ocen pozytywnych), a najsłabiej projektanci usług, UX (User Experience) i procesów społecznych (ok. 52%) oraz architekci (ok. 52,9%)

Wykres 13. Ocena współpracy projektantów/designerów z województwa śląskiego z samorządami lub instytucjami publicznymi (np. urzędy, instytucje kultury, jednostki miejskie)

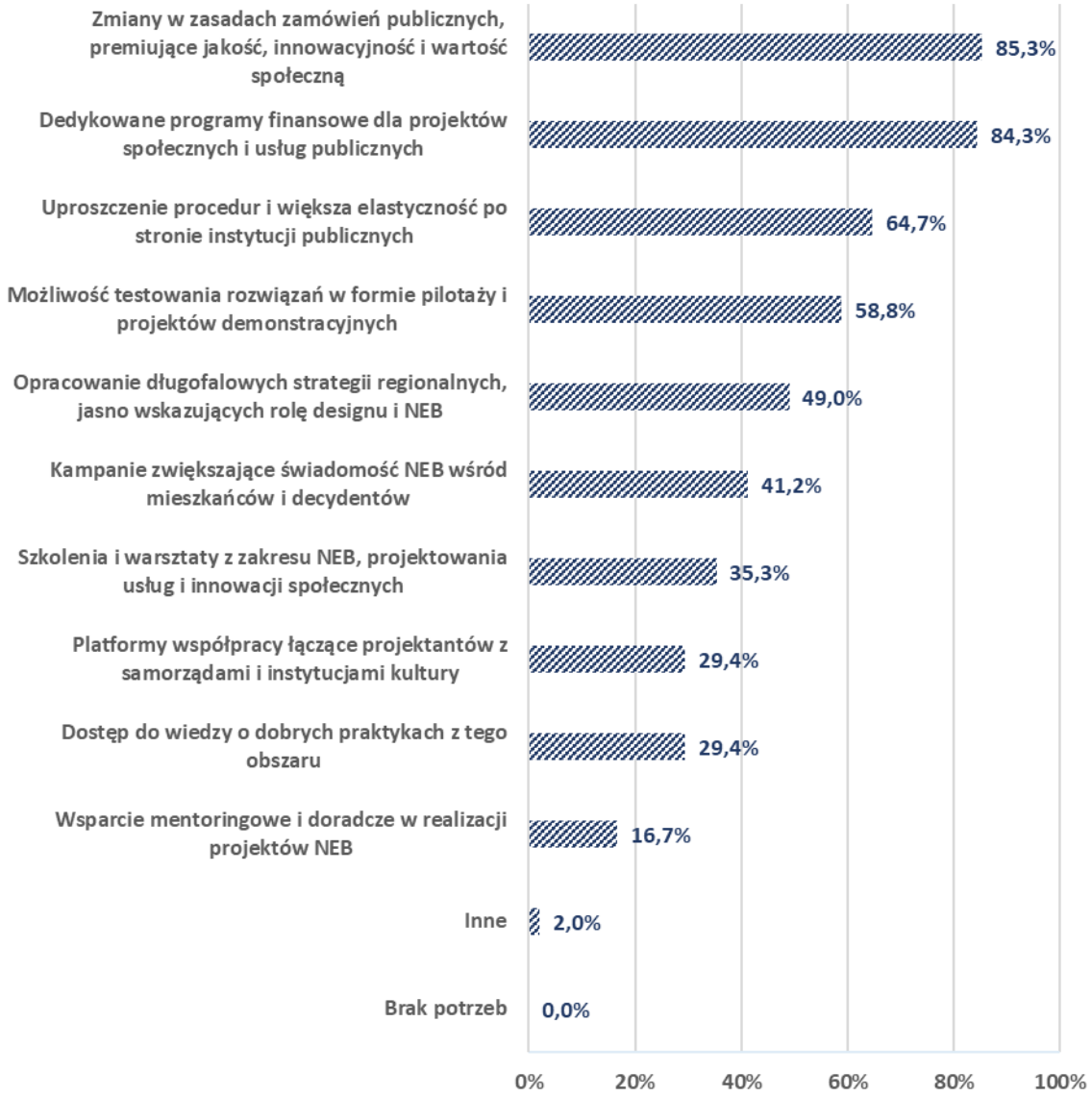

Źródło: Badanie ankietowe wśród projektantów/designerów z województwa śląskiego (n=87)

Wskazywane przez projektantów/designerów z województwa śląskiego wsparcie, które byłoby najbardziej potrzebne, aby ułatwić projektantom/designerom wdrażanie zasad Nowego Europejskiego Bauhausu w praktyce wprost powiązane jest ze omawianymi wcześniej barierami takiej działalności. Przedstawione zostało na poniższym wykresie.

W największym stopniu oczekiwane są zmiany w zasadach zamówień publicznych, tak aby w większym stopniu następowało premiowanie jakości, innowacyjności i wartości społecznych przedmiotów zamówienia. Uważa tak aż ok. 85,3% badanych projektantów. Należy podkreślić, że jest to spójne z *Polityką zakupową Państwa na lata 2026–2029*, która kładzie nacisk na jakość, innowacyjność, terminowość, aspekty ekologiczne lub społeczne efekty zamówienia.

Wykres 14. Wsparcie, które zdaniem projektantów/designerów z województwa śląskiego byłoby najbardziej potrzebne, aby ułatwić projektantom/designerom wdrażanie zasad Nowego Europejskiego Bauhausu w praktyce

Źródło: Badanie ankietowe wśród projektantów/designerów z województwa śląskiego (n=102)

W równie wysokim stopniu badani projektanci/designerzy z województwa śląskiego oczekują programów wsparcia finansowego dla projektów społecznych i usług społecznych (ok. 84,3%) oraz wiążące się z tym uproszczenie procedur i większą elastyczność po stronie instytucji publicznych (64,7%).

Ważna dla ok. 58,8% projektantów jest możliwość testowania rozwiązań w formie pilotaży i projektów demonstracyjnych. Takie podejście pozwala na weryfikację pomysłów w rzeczywistych warunkach, minimalizuje ryzyko wdrożenia niesprawdzonych koncepcji oraz znacząco ułatwia uzyskanie akceptacji interesariuszy i klientów dla wprowadzanych innowacji.

W kontekście wzrostu świadomości znaczenia Nowego Europejskiego Bauhausu dla rozwoju regionu ważne jest opracowanie długofalowej strategii regionalnej lub strategii na poziomie lokalnym jasno wskazujących na rolę designu i NEB (uważa tak ok. 49% badanych projektantów/designerów) oraz prowadzenie wśród mieszkańców i decydentów kampanii uświadamiających możliwości i znaczenie NEB (41,2%).

W mniejszym stopniu projektanci/designerzy z województwa śląskiego oczekują działań nakierowanych na wzrost ich potencjału. Są to przede wszystkim wspomniane już szkolenia i warsztaty z zakresu NEB oraz projektowania usług i innowacji (ok. 35,3% badanych projektantów), dostęp do wiedzy o dobrych praktykach z tego obszaru (29,4%) oraz wsparcie mentoringowe i doradcze podczas realizacji projektów w zakresu NEB.

Wyniki badania podkreślają duże znaczenie współpracy projektantów/designerów z instytucjami publicznymi dla rozwoju NEB oraz dobrą jakość dotychczasowej współpracy. Projektanci (ok. 29,4% z nich) wskazują natomiast, że dobrym rozwiązaniem byłoby stworzenie platformy, która ułatwiłaby nawiązanie współpracy projektantów/designerów z samorządami i instytucjami kultury. Stworzenie wyspecjalizowanej platformy łączącej świat designu z sektorem publicznym realnie odpowiadałoby na potrzeby obu stron. Samorządy zyskałyby łatwy dostęp do kreatywnych profesjonalistów, a projektanci – stabilne i wartościowe zlecenia.

6. Metody projektowe we wdrażaniu NEB upowszechniające zrównoważony styl życia

Nowy Europejski Bauhaus to inicjatywa Unii Europejskiej, której celem jest połączenie zasad zrównoważonego rozwoju, estetyki oraz inkluzywności w projektowaniu przestrzeni i procesach urbanistycznych. Trzy główne zasady NEB:

- Zrównoważony rozwój – promowanie ekologicznych technologii, efektywności energetycznej, wykorzystania odnawialnych surowców i redukcji emisji CO_2.
- Estetyka – dążenie do tworzenia przestrzeni funkcjonalnych, ale również pięknych, harmonijnych i zgodnych z lokalnym dziedzictwem kulturowym.
- Włączenie społeczne – angażowanie społeczności lokalnych w procesy projektowania, wzmacnianie spójności społecznej i dostępność przestrzeni dla wszystkich grup społecznych.

Działania NEB upowszechniające zrównoważony styl życia koncentrują się w 4 głównych osiach tematycznych. Są to:

- powrót do natury;
- odzyskanie poczucia przynależności;
- nadanie priorytetu miejscom i osobom, które tego najbardziej potrzebują;
- transformacja w stronę długoterminowej wizji, opartej na cyklu życia, odejście od myślenia przemysłowego.

6.1. Aspekt: powrót do natury

Koncepcja „Powrotu do natury" ma na celu zbliżenie ludzi do środowiska naturalnego poprzez zrównoważone projektowanie, architekturę i działania społeczne. Jej celami są:

- Odzyskanie poczucia przynależności do środowiska naturalnego.
- Promowanie zrównoważonego rozwoju poprzez projektowanie przyjazne środowisku.
- Nadanie priorytetu miejscom i ludziom, którzy najbardziej potrzebują integracji z naturą.

Działania wpisujące się w filar „Powrót do natury", zbliżając ludzi i społeczności do natury, powinny przyczyniać się do regeneracji naturalnych ekosystemów i zapobiegania utraty bioróżnorodności lub stanowić bodziec do przemyślenia swojego związku z naturą z perspektywy stawiającej w centrum życie, a nie człowieka.

Kluczowe założenia „Powrót do natury" to:

- Przyroda jako inspiracja i źródło wiedzy, tj. wykorzystywanie rozwiązań opartych na naturze (nature-based solutions) w projektowaniu miast i budynków. Cenione są wszelkiego rodzaju inicjatywy, które wprowadzają zieleń do przestrzeni miejskich oraz wykorzystują naturalne materiały budowlane.

- Zmiana cyklu życia, tj. dążenie do odejścia od myślenia przemysłowego na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym, która jest przyjazna dla środowiska.
- Przestrzeń twórcza, tj. wszelkiego rodzaju inicjatywy i projekty łączące naukę, technologię, sztukę i kulturę w celu tworzenia zdrowszych miejsc do życia.
- Wzmocnienie więzi, tj. działania integrujące społeczności i zbliżające je do przyrody, co ma znaczenie m.in. w projektowaniu zrównoważonych obszarów miejskich. Mogą to być inicjatywy sąsiedzkie, inicjatywy oddolne, inicjatywy i festiwale artystyczne itp.

Metody projektowe we wdrażaniu tego aspektu NEB powinny dotyczyć fizycznej transformacji miejsc ukazującej jak nowe, odnowione lub zrewitalizowane środowisko zbudowane i przestrzeń publiczna mogą przyczynić się do ochrony, odbudowy lub rewitalizacji ekosystemów naturalnych (w tym cyklu glebowego i hydrologicznego) oraz bioróżnorodności.

Ważnym aspektem fizycznej transformacji powinno być wykorzystanie rozwiązań i materiałów opartych na zasobach przyrody.

Transformacja powinna również sprzyjać włączeniu społecznemu, na przykład poprzez uwzględnienie w projektowaniu przystępności cenowej i dostępności danego miejsca, w tym zasady projektowania dla wszystkich, wykorzystanie ochrony i odnowy środowiska jako wspólnego zadania dla całej społeczności, wykorzystanie terenów zielonych jako łączników między wspólnymi i dzielonymi przestrzeniami w różnych dzielnicach.

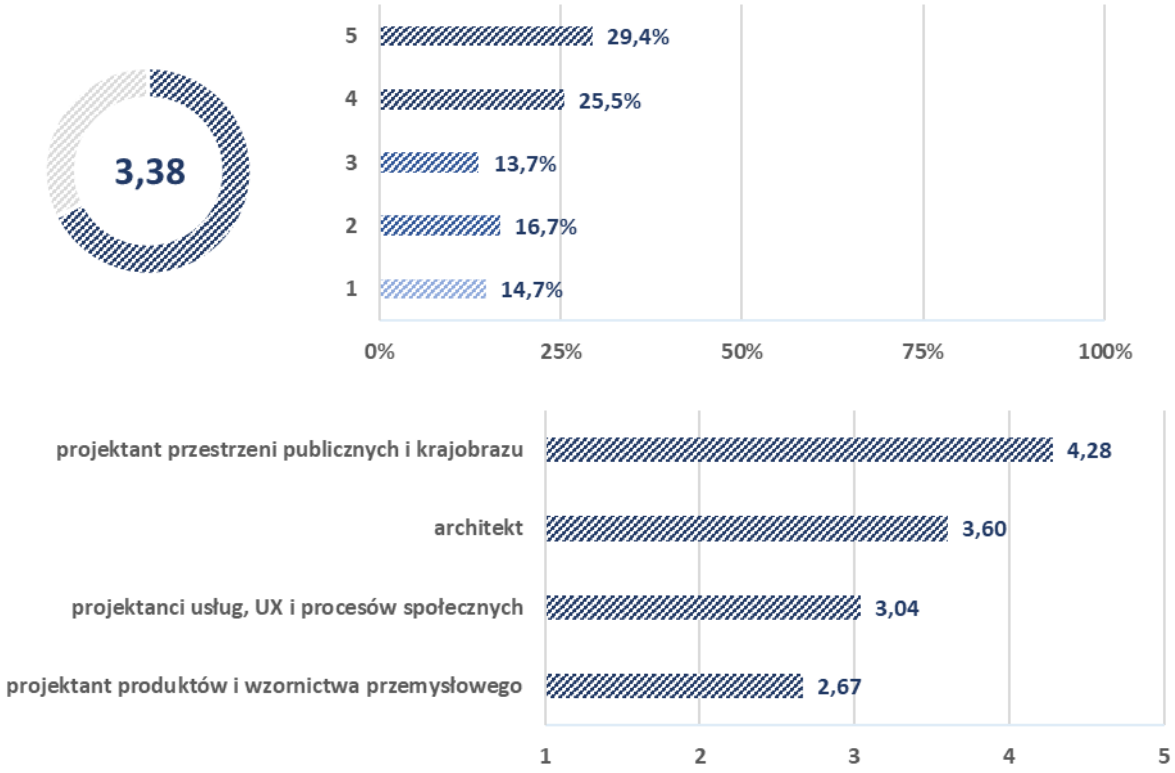
Transformacja powinna przynieść społecznościom korzyści w postaci wysokiej jakości doznania, poprzez uwzględnienie na przykład lokalnych tradycji kulturowych i miejscowych potrzeb.

Z badania przedstawicieli środowiska projektantów/designerów i podmiotów wykorzystujących metody projektowe w swojej działalności zawodowej z województwa śląskiego wynika, że w znacznym stopniu uwzględniają oni aspekty związane z powrotem do natury (np. wykorzystanie naturalnych materiałów, projektowanie z poszanowaniem przyrody) w swojej działalności projektowej. Stopień ten został oceniony przez nich na 3,38 (w skali od 1 do 5), tj. na 67,6%.

Ponad połowa (54,9%) badanych projektantów/designerów wskazało najwyższy poziom wykorzystywania wartości związanych z Powrotem do natury w swojej dotychczasowej działalności projektowej, tj. na poziomie 5 lub 4.

W największym stopniu aspekty te są wykorzystywane przez projektantów przestrzeni publicznych i krajobrazu (tj. na poziomie 4,28 w skali od 1 do 5), a najniżej przez projektantów produktów i wzornictwa przemysłowego (2,67). Wyniki te są naturalne biorąc pod uwagę omówione powyżej cele i założenia Powrotu do natury.

Wykres 15. Ocena stopnia uwzględnienia wartości promowanych w ramach aspektu Powrotu do natury NEB przez projektantów/designerów z województwa śląskiego (w skali od 1 do 5)

Źródło: Badanie ankietowe wśród projektantów/designerów z województwa śląskiego (n=102)

Przykłady metod projektowych we wdrażaniu NEB, które mogą stanowić inspirację dla działań podejmowanych w województwie śląskim, w aspekcie: Powrót do natury, przedstawione zostały w aneksie nr 1 do raportu.

Przedstawione praktyki pokazują tendencję do przywrócenia w miastach terenów zielonych. Miasta zdominowane przez ruch samochodowy oraz kolejne zabudowywane obszary wymagają zmiany postrzegania krajobrazu miejskiego. Mieszkanie w przestrzeniach zamkniętych w budynkach wielopiętrowych odłącza mieszkańców od przyrody.

Przedstawione przykłady wskazują, że dostęp do przyrody w gęstej tkance miejskiej staje się priorytetem. W tym celu następuje wykorzystywanie wolnych przestrzeni, nieużywanych miejsc takich jak np. dachy, elewacja budynków. Wprowadzenie przyrody następuje nawet w nieużytkowaną infrastrukturę, której zburzenie byłoby nieopłacalne ekonomicznie lub mogłoby przynieść szkody ekologiczne (zburzenie zniszczyłoby więcej niż naprawiłoby).

Następuje zatem transformacja miejska poprzez wprowadzenie nowych terenów zielonych. Przestrzeń mobilności zamienia się często w przestrzeń do życia. Celem jest jak największa przyjaźń z naturą, nawet gdy buduje się nowe miejsca do życia. Ważne jest, aby wprowadzane rozwiązania były funkcjonalne, łączyły ze sobą różnego rodzaju funkcje. Wprowadzanie przyrody często wiązało się z wprowadzeniem dodatkowej termoizolacji zmniejszającej zapotrzebowania budynków na energię do ogrzewania i chłodzenia, łączenie zrównoważonego rozwoju środowiskowego z opieką nad osobami

wykluczonymi społecznie lub zagrożonymi wykluczeniem, a nawet łączenie z funkcjami turystycznymi, edukacyjnymi (w tym uczeniem się przez całe życie).

Dzięki działaniom projektowym następuje promowanie aktywności obywatelskie, angażowanie osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, ich reintegracja ze społeczeństwem, promowanie relacji bliskości oraz budowanie międzypokoleniowych więzi. Tego rodzaju inicjatywy wpływają na jakość środowiska naturalnego poprzez zmniejszenie zanieczyszczeń powietrza, redukcję ciepła w miastach, poprawę oszczędności energii i zużycia wody. Mogą również kończyć się powstaniem ekologicznych produktów w celach lokalnej konsumpcji.

Jedną z ważniejszych kwestii był wybór w projektach materiałów naturalnych, recyklingowych lub ponownie użytych, co jeszcze bardziej wpływało na redukcję emisji CO_2. Ponadto, po zakończeniu fazy użytkowania powinna następować usługa zbierania używanych produkty i ocena tego materiału w celu ponownego wykorzystania lub recyklingu.

Troska o środowisko wyraża się również poprzez działania edukacyjne podnoszące świadomość ekologiczną związaną z sortowaniem odpadów, recyklingiem i ochroną środowiska. Oferowane są m.in. wydarzenia i warsztaty, takie jak ogrodnictwo, odbudowa ekosystemów, edukacja dzieci na świeżym powietrzu oraz debaty na temat zmiany klimatu i zrównoważonego stylu życia.

W przedstawionych przykładach projektów i inicjatyw wyłania się chęć ich realizatorów, aby interwencja odpowiada na lokalne potrzeby, jednocześnie pozostając częścią szerszej strategii na rzecz bardziej zielonego, zdrowszego i przyjaznego miejsca do życia, Stąd partycypacyjne metody projektowania interwencji wykorzystujące zarówno społeczność lokalną jak i grupy specjalistów i ekspertów.

Projektowanie zgodnie z koncepcją „Powrotu do natury" może odegrać istotną rolę w województwie śląskim, w tworzeniu zielonej infrastruktura w miastach, poprzez tworzenie parków miejskich, ogrodów wertykalnych oraz dachów i elewacji zielonych, zastosowanie technologii proekologicznych. Stanowi to odpowiedź na wyzwania urbanizacyjne regionu związane z wysokim poziomem zanieczyszczenia powietrza. W regionie, który od lat zmaga się z problemem zanieczyszczeń powietrza, projektowanie zgodne z koncepcją „Powrotu do natury" może stanowić impuls do poprawy jakości środowiska, tj. zwiększenia jakości powietrza i ochrony środowiska. Wdrażanie takich rozwiązań pomoże w poprawie jakości życia oraz zdrowia mieszkańców.

Do najważniejszych aspektów w transformacji województwa śląskiego zgodnej z zasadami NEB zaliczyć można:

- Kształtowanie odporności miast na zmiany klimatu – wdrażanie rozwiązań poprawiających retencję wody deszczowej, np. błękitno-zielonej infrastruktury, może pomóc w walce z miejskimi wyspami ciepła i powodziami. Rozwój terenów zielonych w śląskich miastach nie tylko poprawi estetykę, ale także zwiększy zdolność miast do adaptacji do ekstremalnych zjawisk pogodowych.
- Przemiana regionu w hub innowacji i zielonych technologii – NEB wspiera rozwój gospodarki cyrkularnej, odnawialnych źródeł energii oraz innowacyjnych materiałów budowlanych, co może sprzyjać tworzeniu nowych miejsc pracy i podnoszeniu konkurencyjności regionu.

Wykorzystanie w województwie śląskim metod projektowych w kierunku zgodnym z „Powrotem do natury" może przynieść istotne zmiany w różnych aspektach życia społecznego i gospodarczego. W

szczególności może znacząco poprawić jakość życia mieszkańców poprzez m.in. tworzenie zielonych obszarów, stosowanie energooszczędnych technologii w budownictwie, które ograniczą emisję CO_2 oraz promowanie lokalnej kultury i dziedzictwa. W śląskich miastach należy zadbać o integrację różnych grup społecznych – miejsca publiczne powinny sprzyjać spotkaniom międzypokoleniowym, wspierając współpracę między młodzieżą, dorosłymi i seniorami.

Województwo śląskie, ze względu na swoją przemysłową przeszłość, posiada liczne tereny zdegradowane wymagające rewitalizacji. Zasady NEB mogą być zastosowane do przekształcenia tych obszarów w zielone przestrzenie publiczne, co przyczyni się do poprawy jakości powietrza i bioróżnorodności.

Dzięki projektowaniu w kierunku natury, śląskie miasta mogą stać się bardziej atrakcyjne dla osób szukających nowoczesnego i komfortowego miejsca do życia.

6.2. Aspekt: odzyskanie poczucia przynależności

Filar NEB związany z odzyskaniem poczucia przynależności (ang. Regaining a sense of belonging) ma na celu przeciwdziałanie alienacji i tworzenie przestrzeni, w których ludzie czują się dobrze, bezpiecznie i są ze sobą połączeni.

Działania wpisujące się w filar „Odzyskanie poczucia przynależności" celebrują różnorodność i przynoszą poczucie przynależności oraz nadają charakter i znaczenie miejscom, społecznościom lub towarom.

Kluczowymi aspektami odzyskania poczucia przynależności w NEB są:

- Cel, tj. odbudowa relacji między ludźmi a miejscami, w których żyją, pracują i uczą się.
- Społeczność i dialog, tj. promowanie dialogu międzykulturowego, międzypokoleniowego i włączającego, aby budować spójność społeczną.
- Miejsca przyjazne ludziom, tj. skupienie się na tworzeniu lub rewitalizacji przestrzeni publicznych, które sprzyjają interakcjom, są inkluzywne i dostępne dla wszystkich, zwłaszcza w miejscach najbardziej potrzebujących.
- Tożsamość i kultura, tj. wykorzystanie lokalnego dziedzictwa kulturowego i tożsamości do kształtowania unikalnego charakteru miejsc, co wzmacnia więź z otoczeniem.

Inicjatywa wspiera projekty, które:

- Łączą pokolenia: Projektowanie osiedli łączących domy seniorów z placówkami edukacyjnymi.
- Rewitalizują przestrzeń: Przekształcanie zaniedbanych obszarów w tętniące życiem centra sąsiedzkie.
- Wspierają inkluzywność: Tworzenie miejsc dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami i wykluczonych społecznie.

Metody projektowe we wdrażaniu filaru „Odzyskanie poczucia przynależności" NEB powinny dotyczyć fizycznej transformacji miejsc ukazującej jak nowe, odnowione, wyremontowane lub zrewitalizowane środowisko zbudowane może łączyć się z lokalnym dziedzictwem historycznym i tradycjami lub z

lokalnymi cechami charakteryzującymi współczesne realia demograficzne, z dynamiką kulturową i artystyczną oraz stylami życia.

Są to również takie projekty, które wskazują, w jaki sposób procesy rewitalizacyjne mogą przyczynić się do odzyskania poczucia przynależności lub do kształtowania przyszłościowych ambicji przyświecających społecznościom na poziomie lokalnym lub regionalnym.

Ważnym aspektem może być zmiana przeznaczenia przestrzeni w kierunku pozytywnej wymiany międzypokoleniowej i budowania wspólnoty.

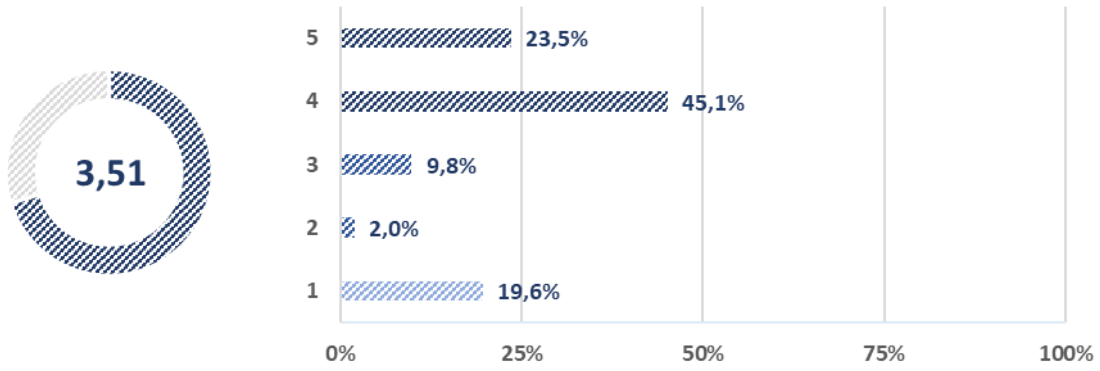
Filar obejmuje również projekty w zakresie rozwoju produktów, procesów lub modeli biznesowych, które opierają się na lokalnej kulturze, tradycji i wiedzy fachowej oraz lokalnym rzemiośle, a także współczesnej różnorodności i kreatywności. Może to być moda, meble lub wystrój wnętrz, ale także żywność lub inne elementy życia codziennego, które wiążą się z poczuciem przynależności w skali lokalnej.

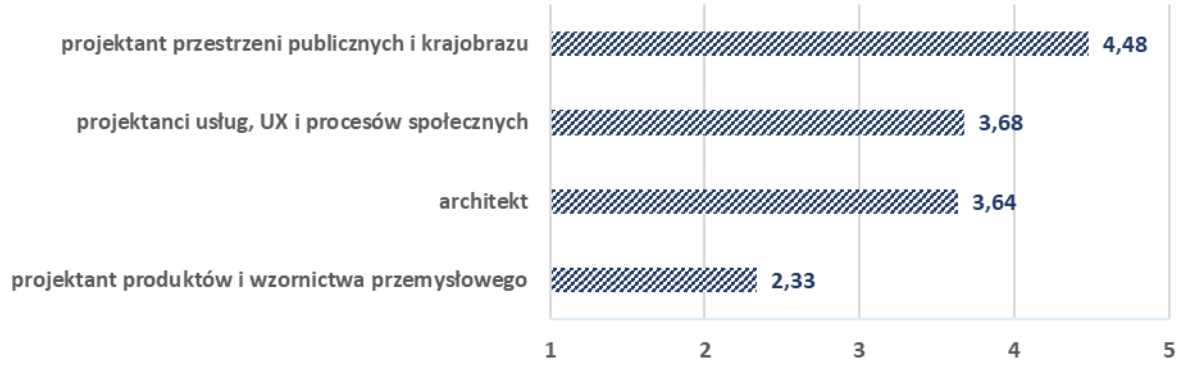
Z badania przedstawicieli środowiska projektantów/designerów i podmiotów wykorzystujących metody projektowe w swojej działalności zawodowej z województwa śląskiego wynika, że w znacznym stopniu uwzględniają oni aspekty związane z odzyskaniem poczucia przynależności (np. budowanie lokalnej tożsamości, poczucia wspólnoty i estetyki zakorzenionej w miejscowym kontekście) w swojej działalności projektowej. Stopień ten został oceniony przez nich na 3,51 (w skali od 1 do 5),tj. na 70,2%.

Ponad dwóch na trzech (68,8%) badanych projektantów/designerów wskazało najwyższy poziom wykorzystywania wartości związanych z odzyskaniem poczucia przynależności w swojej dotychczasowej działalności projektowej, tj. na poziomie 5 lub 4.

W największym stopniu aspekty te są wykorzystywane przez projektantów przestrzeni publicznych i krajobrazu (tj. na poziomie 4,48 w skali od 1 do 5), a najniżej przez projektantów produktów i wzornictwa przemysłowego (2,33).

Wykres 16. Ocena stopnia uwzględnienia wartości promowanych w ramach aspektu Odzyskanie poczucia przynależności NEB przez projektantów/designerów z województwa śląskiego (w skali od 1 do 5)

Źródło: Badanie ankietowe wśród projektantów/designerów z województwa śląskiego (n=102)

Przykłady metod projektowych we wdrażaniu NEB, które mogą stanowić inspirację dla działań podejmowanych w województwie śląskim, w aspekcie: Odzyskanie poczucia przynależności, przedstawione zostały w aneksie nr 2 do raportu.

Przedstawione praktyki pokazują w jaki sposób można efektywnie sprostać wyzwaniom wynikającym z coraz bardziej kurczących się przestrzeni mieszkalnych i tzw. „trzecich miejsc", tj. miejsc w przestrzeni publicznej, które oddzielają środowisko życia w domu i pracy. Projekty są doskonałym przykładem wykorzystania architektury umierającej do celów publicznych.

W przypadku inicjatyw podejmowanych w ramach aspektu NEB: Odzyskanie poczucia przynależności, zrównoważony rozwój to przede wszystkim społeczność i jej środowisko. Zapewniają one nieoczekiwane możliwości przestrzenne i korzyści społeczne dla lokalnych grup społecznych poprzez nadanie nowych znaczeń nieużytkowanym budynkom i przestrzeniom. Celem jest tchnąć tym budynkom nowe życie poprzez zrównoważoną renowację, która zachowuje ich pierwotną formę i detale, jednocześnie dostosowując je do nowego wykorzystania jako przestrzeni publicznej, gdzie lokalne społeczności mogą spełniać swoje podstawowe potrzeby życiowe, spotykać się, odkrywać skarby polskiego dziedzictwa kulturowego, itp. Dotyczy to m.in. wspólnych mieszkań (np. dla osób po traumatycznych przeżyciach takich jak przemoc domowa, handel ludźmi), biur organizacji społeczeństwa obywatelskiego, przestrzeni do integracji lokalnych społeczności oraz przestrzenie społecznościowe nadające się do wynajęcia na potrzeby różnego rodzaju programów i inicjatyw. Takie miejsca integrują lokalne społeczności w każdym wieku (od dzieci po osoby starsze), dają poczucie jedności i wspólnoty oraz służą jako pretekst do utrzymywania osobistych kontaktów w epoce komunikacji telefonicznej i elektronicznej. Realizowane projekty dotyczyły nie tylko obiektów, ale również zagospodarowaniu terenu w celu stworzenia atrakcyjnych wizualnie i wielofunkcyjnych środowisk, np. ogrodnictwa miejskiego czy też obiektów małej architektury (np. ławki). Ma to zasadnicze znaczenie dla stworzenia bardziej przyjaznego miasta, w którym niewykorzystane obszary zyskają nową funkcję i pomogą społeczności lokalnej i potrzebującym.

Istotą przedstawianych projektów była dbałość o estetyczną jakość rozwiązań, równoważącą ochronę historyczną ze współczesnymi rozwiązaniami architektonicznymi. Estetyka obiektów jest ściśle powiązana z miejscami i regionami, w których się znajdują oraz z lokalnymi materiałami. Zwrócona została szczególna uwaga na refleksję nad historią i istniejącymi walorami kulturowymi i architektonicznymi budynku, dzielnicy, miasta. W tym kontekście zasadnicze znaczenie ma praca specjalistów ds. wzornictwa oraz promowania unikalnych detali architektonicznych.

Dzięki zachowaniu elementów historycznych przy jednoczesnym uwzględnieniu nowoczesnego projektowania i wielofunkcyjności projekty pokazują, w jaki sposób przemyślana rewitalizacja obszarów może stworzyć przestrzenie, które są zarówno atrakcyjne estetycznie, jak i głęboko istotne dla społeczności.

Kolejną istotną kwestią w realizacji inwestycji było łączenie dziedzictwa z działaniami na rzecz klimatu. Idea projektów zakładała proekologiczne podejście do ochrony środowiska poprzez wykorzystanie naturalnych materiałów, nowoczesnych rozwiązań zgodnych z założeniami zrównoważonego i cyklicznego projektowania. Celem było zmniejszenie zapotrzebowania na przestrzeń, wykorzystanie energii odnawialnej, stosowanie produktów ekologicznych lub recyklingowych, które można ponownie wykorzystać w przyszłości i które mają mały lub zerowy ślad węglowy. Instalacja paneli fotowoltaicznych zapewniało wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych, zmniejszając zależność od paliw kopalnych i obniżając emisje gazów cieplarnianych.

Stosowane metody zmierzały do poszukiwania sposobów zachęcania obywateli do bardziej aktywnego udziału w podejmowaniu decyzji w działalności obywatelskiej, np. poprzez projektowanie partycypacyjne z wykorzystaniem design thinkingu. Działania projektowe wzmocniły demokratyczne decyzje. Mechanizmy takie jak głosowanie i współprojektowanie były wykorzystywane, aby umożliwić mieszkańcom bezpośrednie wpływanie na decyzje wpływające na ich codzienne środowisko życia.

Podejście takie umożliwia budowanie wśród społeczności lokalnej poczucia własności, odpowiedzialności i przynależności.

Projektowanie zgodnie z koncepcją „Odzyskania poczucia przynależności” może odegrać istotną rolę w województwie śląskim, poprzez wzmacnianie partycypacji społecznej w kształtowaniu przestrzeni, tj. angażowanie mieszkańców w procesy projektowe poprzez konsultacje społeczne i warsztaty urbanistyczne. NEB promuje zaangażowanie mieszkańców w procesy projektowe i rewitalizacyjne, co może przyczynić się do lepszego dopasowania przestrzeni do lokalnych potrzeb. Programy konsultacyjne i warsztaty urbanistyczne mogą pomóc w wypracowaniu rozwiązań wspierających zarówno estetykę, jak i funkcjonalność przestrzeni publicznych.

Zasady NEB mogą pomóc w rozwiązaniu ważnych problemów miast województwa śląskiego, takich jak:

- Brak spójnej polityki przestrzennej – NEB promuje zrównoważone planowanie urbanistyczne, w którym priorytetem jest jakość życia mieszkańców.
- Niska jakość przestrzeni publicznych – wdrażanie projektów poprawiających dostępność i funkcjonalność przestrzeni miejskich dla różnych grup społecznych.

Założenia NEB w kontekście województwa śląskiego obejmują:

- Społeczna inkluzyjność i zaangażowanie obywateli – NEB kładzie duży nacisk na integrację społeczną i włączenie różnych grup społecznych w procesy rozwoju i transformacji. W regionie, który zmaga się z problemami związanymi z bezrobociem, migracją i marginalizacją niektórych społeczności, istotne jest włączenie lokalnych mieszkańców w procesy projektowania przestrzeni i podejmowanie działań wspierających lokalną przedsiębiorczość.

- Wzrost atrakcyjności regionu poprzez kulturę i sztukę – NEB podkreśla rolę kultury, sztuki i kreatywności w transformacji przestrzeni. W przypadku województwa śląskiego, z bogatym dziedzictwem przemysłowym i kulturowym, istotne jest wykorzystanie sztuki w projektach rewitalizacji przestrzeni, które łączą funkcjonalność z estetyką. Działa to na korzyść poprawy jakości życia mieszkańców, jak również wzmocnienia atrakcyjności regionu dla turystów oraz inwestorów.
- Integracja innowacji i tradycji – Nowy Europejski Bauhaus zakłada wykorzystanie najnowszych technologii, które przyczynią się do zrównoważonego rozwoju, ale jednocześnie promuje zachowanie lokalnych tradycji i tożsamości. W kontekście województwa śląskiego może to oznaczać zastosowanie nowoczesnych materiałów i technologii w architekturze, przy jednoczesnym zachowaniu historycznego dziedzictwa przemysłowego regionu.
- Przemiana regionu w hub innowacji i zielonych technologii – NEB wspiera rozwój gospodarki cyrkularnej, odnawialnych źródeł energii oraz innowacyjnych materiałów budowlanych, co może sprzyjać tworzeniu nowych miejsc pracy i podnoszeniu konkurencyjności regionu.
- Nowe funkcje dla postindustrialnych terenów – poza przestrzeniami kulturalnymi i biznesowymi, zdegradowane obszary poprzemysłowe mogą być przekształcane w nowoczesne centra technologiczne i badawcze, które przyciągną inwestorów i startupy. Możliwość tworzenia inkubatorów przedsiębiorczości oraz przestrzeni coworkingowych, które wykorzystają potencjał regionu i jego mieszkańców.

Wdrożenie NEB w województwie śląskim może przynieść istotne zmiany w różnych aspektach życia społecznego i gospodarczego.

1. Wpływ na jakość życia mieszkańców - poprzez tworzenie bardziej estetycznych, zrównoważonych i inkluzywnych przestrzeni miejskich. Projekty realizowane w ramach NEB kładą nacisk na integrację społeczną, co sprzyja budowaniu poczucia wspólnoty i przynależności. Działania te mogą obejmować rewitalizację przestrzeni publicznych, tworzenie zielonych obszarów oraz promowanie lokalnej kultury i dziedzictwa. W miastach województwa śląskiego często występuje problem chaotycznej zabudowy, braku spójnych przestrzeni publicznych oraz niewystarczającej ilości terenów zielonych. NEB promuje:
   - Tworzenie nowoczesnych, otwartych przestrzeni miejskich, które sprzyjają integracji mieszkańców, rekreacji i odpoczynkowi.
   - Modernizację istniejących osiedli poprzez poprawę jakości przestrzeni międzyblokowych, zwiększenie liczby miejsc do rekreacji, budowę placów zabaw oraz rozwój terenów zielonych.
   - Przyjazne dla ludzi rozwiązania architektoniczne, takie jak dobrze zaprojektowane chodniki, deptaki i strefy dla pieszych, które poprawiają komfort poruszania się po mieście.

   NEB kładzie duży nacisk na inkluzywność, czyli tworzenie przestrzeni dostępnych dla wszystkich grup społecznych. W śląskich miastach należy zadbać o:
   - Lepszą dostępność dla osób z niepełnosprawnościami poprzez eliminację barier architektonicznych oraz tworzenie przestrzeni dostosowanych do ich potrzeb.

- Większą partycypację mieszkańców w planowaniu przestrzennym – lokalne społeczności powinny mieć możliwość wyrażania swoich opinii na temat projektów rewitalizacyjnych.
- Integrację różnych grup społecznych – miejsca publiczne powinny sprzyjać spotkaniom międzypokoleniowym, wspierając współpracę między młodzieżą, dorosłymi i seniorami.

W efekcie mieszkańcy województwa śląskiego zyskaliby bardziej funkcjonalne, estetyczne i bezpieczne przestrzenie do życia.

2. Wzrost innowacyjności w sektorze budownictwa i urbanistyki – poprzez zrównoważone planowanie urbanistyczne, które sprzyja tworzeniu bardziej spójnych i funkcjonalnych miast. Może to obejmować:
   - Likwidację nieużytków i chaotycznej zabudowy.
   - Rozwój niskoemisyjnego transportu – nowe ścieżki rowerowe, elektryczne autobusy.
   - Lepsze zarządzanie przestrzenią miejską, co zwiększy komfort mieszkańców.

   NEB promuje innowacyjne podejścia w budownictwie i urbanistyce, co może prowadzić do wdrażania nowych technologii i materiałów przyjaznych środowisku. W województwie śląskim, z jego bogatą tradycją przemysłową, istnieje potencjał do przekształcenia sektora budowlanego w bardziej zrównoważony i innowacyjny.
3. Poprawa środowiska naturalnego i rewitalizacja terenów zdegradowanych - Region boryka się z problemem smogu i zanieczyszczenia powietrza. Wdrożenie NEB może pomóc poprzez:
   - Zwiększenie liczby terenów zielonych w miastach – parki, zielone dachy, ogrody wertykalne.
   - Stosowanie energooszczędnych technologii w budownictwie, które ograniczą emisję CO_2.

   Województwo śląskie, ze względu na swoją przemysłową przeszłość, posiada liczne tereny zdegradowane wymagające rewitalizacji. Zasady NEB mogą być zastosowane do przekształcenia tych obszarów w zielone przestrzenie publiczne, co przyczyni się do poprawy jakości powietrza i bioróżnorodności.
4. Zmiany w strukturze gospodarki regionu - Wdrożenie NEB może wpłynąć na dywersyfikację gospodarki województwa śląskiego poprzez rozwój sektorów związanych z zielonym budownictwem, odnawialnymi źródłami energii oraz kreatywnymi przemysłami. NEB może stać się impulsem dla rozwoju gospodarczego regionu poprzez:
   - Wsparcie dla nowoczesnego budownictwa i zielonych technologii, co stworzy nowe miejsca pracy w sektorach architektonicznym, budowlanym i ekologicznym.
   - Przyciągnięcie inwestorów zainteresowanych tworzeniem nowoczesnych, energooszczędnych budynków oraz inteligentnych rozwiązań miejskich.
   - Rozwój lokalnych startupów i innowacyjnych przedsiębiorstw, które mogą oferować nowe technologie w zakresie budownictwa i urbanistyki.
   - Promowanie tradycyjnych technik rzemieślniczych.

- Zwiększenie popytu na usługi architektoniczne, urbanistyczne i projektowe, co stworzy nowe możliwości biznesowe dla firm działających w regionie.
- Wspieranie innowacyjnych rozwiązań w zakresie ekologii i designu, które mogą stać się wyróżnikiem śląskiego przemysłu.

5. Rozwój sektora kultury i edukacji - Województwo śląskie posiada bogate dziedzictwo kulturowe i historyczne, które może być lepiej wykorzystane w ramach Nowego Europejskiego Bauhausu. Wdrażanie NEB może sprzyjać:
   - Ochronie i adaptacji zabytków poprzemysłowych, które mogą być przekształcone w centra kultury, galerie sztuki czy przestrzenie coworkingowe (np. Strefa Kultury w Katowicach, Fabryka Porcelany).
   - Rozwojowi edukacji ekologicznej i architektonicznej, w tym organizacji warsztatów dla mieszkańców, które zwiększą ich świadomość na temat zrównoważonego projektowania przestrzeni.
   - Promocji lokalnych artystów i projektantów, którzy mogliby zaangażować się w kształtowanie nowoczesnej, estetycznej i funkcjonalnej przestrzeni miejskiej.

6.3. Aspekt: nadanie priorytetu miejscom i osobom, które tego najbardziej potrzebują

„Nadanie priorytetu miejscom i osobom, które tego najbardziej potrzebują” to filar inicjatywy NEB mający na celu zapewnienie, że zielona transformacja środowiska zbudowanego jest sprawiedliwa, inkluzywna i dostępna dla wszystkich, a nie tylko dla wybranych grup społecznych.

Kluczowymi aspektami tego priorytetu w ramach NEB są:

- Rewitalizacja obszarów zaniedbanych, tj. skupienie się na terenach wiejskich, miejskich oraz poprzemysłowych, które wymagają modernizacji i nowego życia.
- Wsparcie grup zagrożonych, tj. skierowanie działań do społeczności dotkniętych ubóstwem, wykluczeniem społecznym lub ograniczonym dostępem do infrastruktury.
- Dostępne budownictwo, tj. promowanie rozwiązań mieszkaniowych, które są zarówno zrównoważone (eko), jak i przystępne cenowo (affordable), co pomaga przeciwdziałać gentryfikacji.
- Dostępność przestrzeni, tj. zapewnienie, że przestrzenie publiczne (parki, place, szkoły) są projektowane tak, aby były dostępne dla każdego, w tym osób z niepełnosprawnościami.

Metody projektowe we wdrażaniu filaru „Nadanie priorytetu miejscom i osobom, które tego najbardziej potrzebują” NEB powinny dotyczyć zaspokojenia potrzeb terytoriów, społeczności i jednostek wymagających pilnej uwagi ze względu na szczególne aspekty gospodarcze, społeczne lub fizyczne.

Przykłady obejmują fizyczną transformację i rewitalizację terytoriów i miejsc, w tym małych wiosek, obszarów wiejskich, kurczących się miast, podupadłych dzielnic miast i obszarów poprzemysłowych, miejsc przyjmowania uchodźców lub miejsc, które mają być dostępne dla wszystkich. Mogą obejmować rozwój ambitnych projektów budownictwa socjalnego i tymczasowego oraz przebudowę, renowację i rewitalizację budynków i ich otoczenia w celu zwalczania segregacji i izolacji.

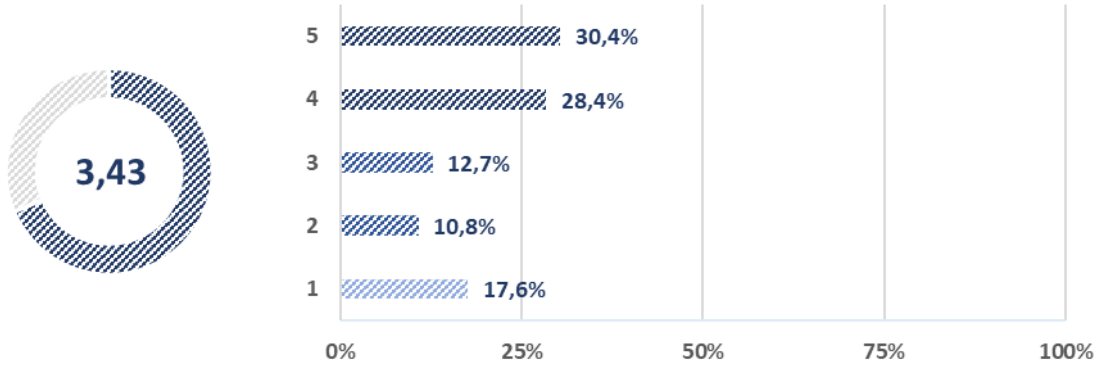
Ważnym aspektem tego aspektu inicjatywy NEB jest zaspokojenie szczególnych potrzeb grup i osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji, na przykład osób uciekających przed konfliktem zbrojnym, zagrożonych wykluczeniem lub ubóstwem bądź doświadczających bezdomności.

Filar zakłada również inicjatywy i inwestycje obrazujące, w jaki sposób zaawansowane wdrożenie zasady „projektowania dla wszystkich" do procesu transformacji środowiska zbudowanego może rozwiązać problemy dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, a także uwzględnić czynniki związane ze starzeniem się. Projektowane są rozwiązania wykorzystujące usługi na rzecz społeczności i nowe metody łączenia społeczności (np. w ramach środowisk wielopokoleniowych) lub różnych funkcji (mieszkalnictwo, włączenie społeczne itp.).

Przykłady obejmują również modele własnościowe i biznesowe, takie jak systemy antyspekulacyjne i modele spółdzielcze lub inwestowanie społeczne.

Z badania przedstawicieli środowiska projektantów/designerów i podmiotów wykorzystujących metody projektowe w swojej działalności zawodowej z województwa śląskiego wynika, że w znacznym stopniu uwzględniają oni aspekty związane z nadaniem priorytetu miejscom i osobom, które tego najbardziej potrzebują (np. projektowanie w sposób inkluzywny, uwzględniające potrzeby grup marginalizowanych i obszarów zaniedbanych) w swojej działalności projektowej. Stopień ten został oceniony przez nich na 3,43 (w skali od 1 do 5),tj. na 70,2%.

Wykres 17. Ocena stopnia uwzględnienia wartości promowanych w ramach aspektu Nadanie priorytetu miejscom i osobom, które tego najbardziej potrzebują NEB przez projektantów/designerów z województwa śląskiego (w skali od 1 do 5)

Źródło: Badanie ankietowe wśród projektantów/designerów z województwa śląskiego (n=102)

Ponad połowa (58,8%) badanych projektantów/designerów wskazało najwyższy poziom wykorzystywania wartości związanych z Nadaniem priorytetu miejscom i osobom, które tego najbardziej potrzebują, tj. na poziomie 5 lub 4.

W największym stopniu aspekty te są wykorzystywane przez projektantów usług, UX (User Experience) i procesów społecznych oraz projektantów przestrzeni publicznych i krajobrazu (tj. na poziomie 3,72 w skali od 1 do 5), a najniżej przez architektów (3,04).

Przykłady metod projektowych we wdrażaniu NEB, które mogą stanowić inspirację dla działań podejmowanych w województwie śląskim, w aspekcie: Nadanie priorytetu miejscom i osobom, które tego najbardziej potrzebują, przedstawione zostały w aneksie nr 3 do raportu.

Przedstawione praktyki pokazują w jaki sposób zaniedbane przestrzenie, dziedzictwo przemysłowe oraz obszary, które kumulują problemy społeczne, ekonomiczne i mieszkalne, mogą zostać przekształcone w estetycznie atrakcyjną, bezpieczną i społecznie, kulturowo tętniącą życiem przestrzeń, która podnosi jakość życia dla ludzi, zapewnia odpowiednie warunki mieszkaniowe i wysokiej jakości przestrzenie wspólne.

Główne cele projektowe w zakresie inkluzji obejmują zapewnienie bezpiecznej i przyjaznej przestrzeni dla członków społeczności z różnych środowisk, wspieranie interakcji społecznych i więzi między członkami społeczności. Przestrzenie publiczne tworzone są z myślą o osobach wymagających pilnej uwagi, np. osoby z niepełnosprawnościami, seniorzy, osoby z ograniczeniami mobilnymi, samotne matki i ich dzieci, itp. Przykłady projektów dotyczą przekształcenia przestrzeni przyszpitalnych, wykorzystania przestrzeni pod wiaduktem kolejowym, odnowienia obszarów przemysłowych, zwiększenia bioróżnorodności terenów zielonych, itp.

Szereg opisanych inicjatyw i projektów podejmuje działania przeciwdziałające dwóm największym wyzwaniom społecznym: kryzysowi mieszkaniowemu i potrzebie neutralnego energetycznie środowiska zbudowanego. Koncepcje projektowe koncentrują się na grupie docelowej potrzebującej mieszkań socjalnych. Mieszkania socjalne zapewniają niezbędne warunki mieszkaniowe dla osób z różnymi problemami zdrowotnymi, finansowymi i społecznymi.

Projekty wykazują się innowacyjnością pod względem zdolności łączenia różnych grup ludzi z lokalnej społeczności oraz oferowania szerokiego zakresu usług i aktywności odpowiadających ich specyficznym potrzebom i zainteresowaniom.

Zrównoważony rozwój następuje w trzech aspektach: społecznym, środowiskowym i gospodarczym. Społeczny pokazuje jak pomóc mieszkańcom w odzyskaniu zasobów terytorium na usługi społeczne, jak łączyć i mobilizować społeczność w konkretnych zadaniach odpowiadających na ich potrzeby.

Rozwój środowiskowy i adaptacja do zmian klimatu nastawiony jest na przestrzenie efektywne zasobowo: żywność, energia, woda, gospodarka odpadami. Priorytetowo potraktowano ponowne wykorzystanie materiałów, zgodnie z koncepcją obiegu zamkniętego, efektywność energetyczną, inteligentne rozwiązania energetyczne oraz zieloną infrastrukturę, zmniejszając negatywny wpływ na środowisko. Projekty mają również wartość edukacyjną, ponieważ pokazują, że możliwe jest odtworzenie starej architektury lub stworzenie nowej infrastruktury, ale z efektywnością energetyczną. Ta wiedza jest niezbędna właśnie w regionie, gdzie działają konwencjonalne elektrownie węglowe, gdzie z węgla brunatnego pochodzi energia elektryczna i ciepło. Rozwijanie umiejętności zrównoważonego rozwoju mogą przyczynić się do przekształcenia przemysłu węglowego w kierunku przyjaznej środowisku i klimatowi gospodarce.

Zrównoważony rozwój gospodarczy oznacza, że infrastruktura służy jako narzędzie dla społeczności wrażliwych do łagodzenia wielkich różnic społeczno-ekonomicznych oraz nierównych skutków globalnych kryzysów, z którymi się mierzymy. Priorytetem realizowanych inicjatyw była dostępność infrastruktury i jej przystępność cenowa dla mieszkańców, lokalnych firm, twórców i startupów, tworząc gospodarkę odporną i inkluzywną.

Realizowane projekty są przykładem zrównoważonego rozwoju poprzez holistyczne podejście. Poprzez ponowne wykorzystanie zaniedbanych przestrzeni i łączenie ochrony dziedzictwa z praktykami zrównoważonymi, projekt realizuje cele środowiskowe, wspiera lokalne zaangażowanie i wspiera małe firmy.

Inicjatywa wspierają zaangażowanie społeczności i angażują organizacje non-profit, mieszkańców, zarówno w planowanie, jak i realizację. Takie współpracujące podejście zapewnia, że odnowione przestrzenie odzwierciedlają potrzeby i aspiracje społeczności. Propozycje wynikające z zaangażowania społeczności miały na celu osiągnięcie wielu celów w zakresie włączenia społecznego, ze szczególnym uwzględnieniem otrzymanych informacji zwrotnych o potrzebach i wymaganiach. Przestrzenie publiczne zostały zaprojektowane w taki sposób, aby ułatwić organizację wydarzeń i zajęć odpowiednich dla różnych grup społecznych.

Projektowanie zgodnie z koncepcją „Nadania priorytetu miejscom i osobom, które tego najbardziej potrzebują” może odegrać istotną rolę w województwie śląskim, poprzez:

- Rewitalizację terenów poprzemysłowych – transformacja nieczynnych zakładów przemysłowych w nowoczesne przestrzenie kulturalne, edukacyjne i biznesowe (np. Strefa Kultury w Katowicach, Nowe Gliwice).
- Nowoczesne budownictwo i design – wdrażanie rozwiązań architektonicznych łączących funkcjonalność, estetykę i energooszczędność.
- Rozwój inteligentnych miast (smart cities) – zastosowanie technologii cyfrowych w zarządzaniu miastem, np. inteligentnych systemów monitorowania jakości powietrza, zarządzania energią czy transportem publicznym, może poprawić jakość życia mieszkańców. Implementacja innowacyjnych rozwiązań w przestrzeni miejskiej, np. inteligentnego oświetlenia LED

dostosowującego się do warunków atmosferycznych, nowoczesnych systemów segregacji odpadów czy cyfrowych platform do zarządzania infrastrukturą miejską.

Założenia NEB w tym aspekcie w kontekście województwa śląskiego obejmują zrównoważoną transformację przestrzeni miejskich i wiejskich. W ramach NEB, województwo śląskie może wprowadzać projekty, które będą łączyć aspekty ekologiczne, estetyczne i społeczne. Przykładem może być rozwój ekologicznych osiedli, przestrzeni publicznych, które będą spełniały wymagania zrównoważonego rozwoju, poprawiając jednocześnie jakość życia mieszkańców.

Najważniejsze aspekty tej transformacji obejmują:

- Zwiększenie atrakcyjności turystycznej i kulturalnej regionu – przemiany w duchu NEB mogą przyczynić się do podkreślenia unikalnego dziedzictwa architektonicznego i kulturowego regionu, co wpłynie na rozwój turystyki i lokalnej przedsiębiorczości.
- Ochronę i renaturyzację terenów zdegradowanych – Region posiada wiele obszarów wymagających działań rekultywacyjnych (np. hałdy pokopalniane, tereny po hutach), które można przekształcić w parki ekologiczne, tereny rekreacyjne i obszary bioróżnorodności.

Zasady NEB mogą pomóc w rozwiązaniu ważnych problemów miast województwa śląskiego, takich jak:

- Brak spójnej polityki przestrzennej – NEB promuje zrównoważone planowanie urbanistyczne, w którym priorytetem jest jakość życia mieszkańców.
- Starzenie się infrastruktury mieszkaniowej – modernizacja i termomodernizacja budynków w sposób zgodny z zasadami efektywności energetycznej i estetyki.
- Niska jakość przestrzeni publicznych – wdrażanie projektów poprawiających dostępność i funkcjonalność przestrzeni miejskich dla różnych grup społecznych.
- Nowe modele mieszkalnictwa zgodne z NEB – Wspieranie budownictwa energooszczędnego i pasywnego, które nie tylko zmniejsza emisję CO_2, ale także obniża koszty eksploatacji mieszkań. Rozwój koncepcji mieszkalnictwa dostępnego (co-housing, osiedla społeczne), które integrują różne grupy społeczne i promują sąsiedzką współpracę.

Wdrożenie NEB w województwie śląskim może przynieść istotne zmiany w różnych aspektach życia społecznego i gospodarczego.

Implementacja zasad NEB w województwie śląskim może znacząco poprawić jakość życia mieszkańców poprzez tworzenie bardziej estetycznych, zrównoważonych i inkluzywnych przestrzeni miejskich. Projekty realizowane w ramach NEB kładą nacisk na integrację społeczną, co sprzyja budowaniu poczucia wspólnoty i przynależności. Działania te mogą obejmować rewitalizację przestrzeni publicznych, tworzenie zielonych obszarów oraz promowanie lokalnej kultury i dziedzictwa.

Jednym z głównych celów NEB jest stworzenie przestrzeni bardziej przyjaznych dla ludzi. W miastach województwa śląskiego często występuje problem chaotycznej zabudowy, braku spójnych przestrzeni publicznych oraz niewystarczającej ilości terenów zielonych. NEB promuje:

- Tworzenie nowoczesnych, otwartych przestrzeni miejskich, które sprzyjają integracji mieszkańców, rekreacji i odpoczynkowi.
- Modernizację istniejących osiedli poprzez poprawę jakości przestrzeni międzyblokowych, zwiększenie liczby miejsc do rekreacji, budowę placów zabaw oraz rozwój terenów zielonych.
- Przyjazne dla ludzi rozwiązania architektoniczne, takie jak dobrze zaprojektowane chodniki, deptaki i strefy dla pieszych, które poprawiają komfort poruszania się po mieście.

NEB kładzie duży nacisk na inkluzywność, czyli tworzenie przestrzeni dostępnych dla wszystkich grup społecznych. W śląskich miastach należy zadbać o:

- Lepszą dostępność dla osób z niepełnosprawnościami poprzez eliminację barier architektonicznych oraz tworzenie przestrzeni dostosowanych do ich potrzeb.
- Większą partycypację mieszkańców w planowaniu przestrzennym – lokalne społeczności powinny mieć możliwość wyrażania swoich opinii na temat projektów rewitalizacyjnych.
- Integrację różnych grup społecznych – miejsca publiczne powinny sprzyjać spotkaniom międzypokoleniowym, wspierając współpracę między młodzieżą, dorosłymi i seniorami.

W efekcie mieszkańcy województwa śląskiego zyskaliby bardziej funkcjonalne, estetyczne i bezpieczne przestrzenie do życia.

W zakresie wzrostu innowacyjności w sektorze budownictwa i urbanistyki, NEB wspiera zrównoważone planowanie urbanistyczne, które sprzyja tworzeniu bardziej spójnych i funkcjonalnych miast. Może to obejmować:

- Likwidację nieużytków i chaotycznej zabudowy.
- Rozwój niskoemisyjnego transportu – nowe ścieżki rowerowe, elektryczne autobusy.
- Lepsze zarządzanie przestrzenią miejską, co zwiększy komfort mieszkańców.

NEB promuje innowacyjne podejścia w budownictwie i urbanistyce, co może prowadzić do wdrażania nowych technologii i materiałów przyjaznych środowisku. W województwie śląskim, z jego bogatą tradycją przemysłową, istnieje potencjał do przekształcenia sektora budowlanego w bardziej zrównoważony i innowacyjny. Inicjatywy takie jak konkursy NEB zachęcają do tworzenia projektów łączących estetykę z funkcjonalnością i ekologią, co może przyczynić się do podniesienia standardów w branży budowlanej.

W zakresie poprawy środowiska naturalnego i rewitalizacja terenów zdegradowanych należy zwrócić uwagę, że region boryka się z problemem smogu i zanieczyszczenia powietrza. Wdrożenie NEB może pomóc poprzez:

- Zwiększenie liczby terenów zielonych w miastach – parki, zielone dachy, ogrody wertykalne.
- Stosowanie energooszczędnych technologii w budownictwie, które ograniczą emisję CO_2.

Województwo śląskie, ze względu na swoją przemysłową przeszłość, posiada liczne tereny zdegradowane wymagające rewitalizacji. Zasady NEB mogą być zastosowane do przekształcenia tych obszarów w zielone przestrzenie publiczne, co przyczyni się do poprawy jakości powietrza i bioróżnorodności. Programy takie jak LIFE wspierają projekty promujące gospodarkę o obiegu

zamkniętym i jakość życia, co jest zgodne z celami NEB i może być wykorzystane w procesie rewitalizacji terenów poprzemysłowych w regionie.

Wdrożenie NEB może wpłynąć na dywersyfikację gospodarki województwa śląskiego poprzez rozwój sektorów związanych z zielonym budownictwem, odnawialnymi źródłami energii oraz kreatywnymi przemysłami. Promowanie zrównoważonych praktyk i innowacji może przyciągnąć inwestycje i stworzyć nowe miejsca pracy, co przyczyni się do transformacji gospodarczej regionu. Ponadto, integracja zasad NEB z lokalnymi inicjatywami może wzmocnić współpracę między różnymi sektorami gospodarki, prowadząc do bardziej zrównoważonego rozwoju.

NEB może stać się impulsem dla rozwoju gospodarczego regionu poprzez:

- Wsparcie dla nowoczesnego budownictwa i zielonych technologii, co stworzy nowe miejsca pracy w sektorach architektonicznym, budowlanym i ekologicznym.
- Przyciągnięcie inwestorów zainteresowanych tworzeniem nowoczesnych, energooszczędnych budynków oraz inteligentnych rozwiązań miejskich.
- Rozwój lokalnych startupów i innowacyjnych przedsiębiorstw, które mogą oferować nowe technologie w zakresie budownictwa i urbanistyki.

Nowy Europejski Bauhaus może wspierać lokalnych przedsiębiorców poprzez:

- Promowanie lokalnych materiałów budowlanych i tradycyjnych technik rzemieślniczych.
- Zwiększenie popytu na usługi architektoniczne, urbanistyczne i projektowe, co stworzy nowe możliwości biznesowe dla firm działających w regionie.
- Wspieranie innowacyjnych rozwiązań w zakresie ekologii i designu, które mogą stać się wyróżnikiem śląskiego przemysłu.

W zakresie rozwoju sektora kultury i edukacji województwo śląskie posiada bogate dziedzictwo kulturowe i historyczne, które może być lepiej wykorzystane w ramach Nowego Europejskiego Bauhausu. Wdrażanie NEB może sprzyjać:

- Ochronie i adaptacji zabytków poprzemysłowych, które mogą być przekształcone w centra kultury, galerie sztuki czy przestrzenie coworkingowe (np. Strefa Kultury w Katowicach, Fabryka Porcelany).
- Rozwojowi edukacji ekologicznej i architektonicznej, w tym organizacji warsztatów dla mieszkańców, które zwiększą ich świadomość na temat zrównoważonego projektowania przestrzeni.
- Promocji lokalnych artystów i projektantów, którzy mogliby zaangażować się w kształtowanie nowoczesnej, estetycznej i funkcjonalnej przestrzeni miejskiej.

Estetyczna, funkcjonalna i ekologiczna przestrzeń miejska przyciąga zarówno turystów, jak i nowych mieszkańców. Dzięki wdrożeniu NEB:

- Śląskie miasta mogą stać się bardziej atrakcyjne dla osób szukających nowoczesnego i komfortowego miejsca do życia.

Rewitalizowane tereny poprzemysłowe mogą stać się nowymi atrakcjami turystycznymi (np. Strefa Kultury w Katowicach, Nikiszowiec).

6.4. Aspekt: transformacja w stronę długoterminowej wizji, opartej na cyklu życia, odejście od myślenia przemysłowego

Ostatnim filarem inicjatywy NEB jest „Transformacja w stronę długoterminowej wizji, opartej na cyklu życia, odejście od myślenia przemysłowego". Przyczynia się ona do transformacji ekosystemów przemysłowych w kierunku bardziej zrównoważonych praktyk na zasadzie obiegu zamkniętego z uwzględnieniem odpowiednich aspektów społecznych.

Metody projektowe we wdrażaniu filaru „Transformacja w stronę długoterminowej wizji, opartej na cyklu życia, odejście od myślenia przemysłowego" NEB powinny dotyczyć transformacji elementów konkretnych łańcuchów wartości, od pozyskiwania surowców po recykling odpadów w różnych ekosystemach, od budownictwa po sektory tekstylne i sektory związane ze stylem życia (meble, wzornictwo itp.).

W tym aspekcie odpowiednimi przykładami mogą być również nowe procesy, nowe materiały, rozwiązania i produkty oparte na zasobach przyrody pozyskiwanych ze zrównoważonych źródeł lub nowe modele biznesowe przynoszące wyraźne korzyści pod względem zrównoważoności i obiegu zamkniętego, jak również pod względem jakości życia i projektowania dla wszystkich ludzi. Należy również zaznaczyć aspekty przystępności cenowej i włączenia społecznego.

Filar zakłada również inicjatywy i inwestycje sprzyjające nowym modelom gospodarczym, w szczególności w gospodarce społecznej i gospodarce bliskości oraz inwestowaniu społecznym. Obejmuje również inicjatywy, które poprzez transformację ekosystemu przemysłowego lub procesów przemysłowych przyczyniają się również do ogólnego rozwoju społeczno-gospodarczego danego miejsca lub regionu.

Projektowane są również metody, narzędzia lub wytyczne, które ułatwiają (samo)ocenę wyników w zakresie obiegu zamkniętego w odniesieniu do różnych rodzajów towarów i usług.

Projektowanie zgodnie z koncepcją „Transformacji w stronę długoterminowej wizji, opartej na cyklu życia, odejście od myślenia przemysłowego" może odegrać istotną rolę w województwie śląskim, poprzez:

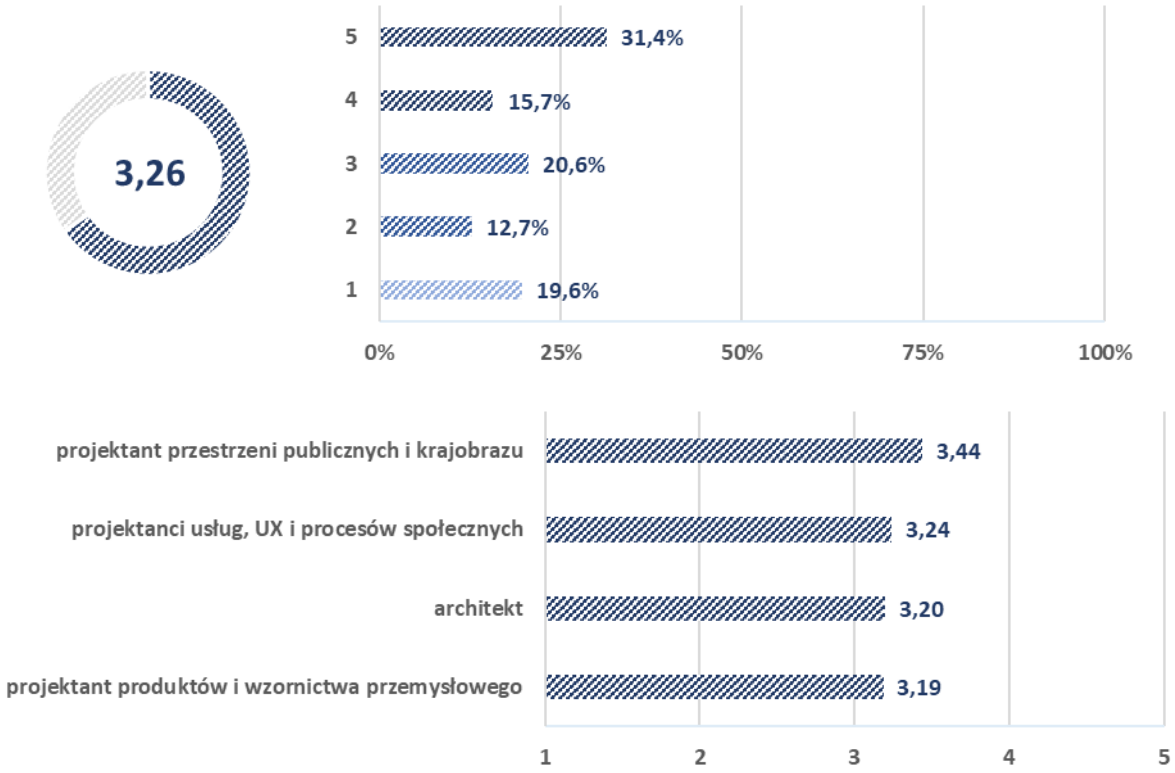
- Wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystania odnawialnych źródeł energii – Transformacja energetyczna jest kluczowym elementem NEB, a województwo śląskie, w którym tradycyjnie dominowały przemysł węglowy i energetyka konwencjonalna, ma szczególne możliwości i wyzwania w tym zakresie. Wdrożenie technologii zielonej energii, takich jak fotowoltaika, biogazownie, czy instalacje OZE w miejskich i wiejskich aglomeracjach, może przynieść korzyści ekologiczne i ekonomiczne.
- Poprawę mobilności miejskiej – rozwój infrastruktury rowerowej, pieszej i transportu publicznego zgodnie z zasadami zrównoważonej mobilności.

Z badania przedstawicieli środowiska projektantów/designerów i podmiotów wykorzystujących metody projektowe w swojej działalności zawodowej z województwa śląskiego wynika, że w znacznym stopniu uwzględniają oni aspekty związane z transformacją w stronę długoterminowej wizji, opartej na cyklu życia, odejście od myślenia przemysłowego (np. odejście od kultury „wyrzucania", myślenie w kategoriach cyklu życia produktu/projektu)) w swojej działalności projektowej. Stopień ten został oceniony przez nich na 3,26 (w skali od 1 do 5),tj. na 65,3%.

Blisko połowa (47,1%) badanych projektantów/designerów wskazało najwyższy poziom wykorzystywania wartości związanych z Transformacją w stronę długoterminowej wizji, opartej na cyklu życia, odejście od myślenia przemysłowego, tj. na poziomie 5 lub 4.

W największym stopniu aspekty te są wykorzystywane przez projektantów przestrzeni publicznych i krajobrazu (tj. na poziomie 3,44 w skali od 1 do 5), a najniżej przez projektantów produktów i wzornictwa przemysłowego (3,19).

Wykres 18. Ocena stopnia uwzględnienia wartości promowanych w ramach aspektu Transformacja w stronę długoterminowej wizji, opartej na cyklu życia, odejście od myślenia przemysłowego NEB przez projektantów/designerów z województwa śląskiego (w skali od 1 do 5)

Źródło: Badanie ankietowe wśród projektantów/designerów z województwa śląskiego (n=102)

Przykłady metod projektowych we wdrażaniu NEB, które mogą stanowić inspirację dla działań podejmowanych w województwie śląskim, w aspekcie: Transformacja w stronę długoterminowej wizji, opartej na cyklu życia, odejście od myślenia przemysłowego, przedstawione zostały w aneksie nr 4 do raportu.

Przedstawione praktyki pokazują tendencję do integracji efektywności wykorzystania zasobów, gospodarki odpadami oraz gospodarkę o obiegu zamkniętym w jednolite rozwiązanie, często wykraczające poza konwencjonalne cele zrównoważonego rozwoju.

W realizowanych inicjatywach cele zrównoważonego rozwoju są czterokrotne: efektywność zasobów, redukcja śladu węglowego, gospodarka o obiegu zamkniętym oraz wpływ społeczno-ekonomiczny. Projekty dążą do efektywności zasobów poprzez wykorzystanie występujących odpadów do tworzenia cennych materiałów. To nie tylko zmniejsza obciążenie odpadami, ale także wykorzystuje łatwo dostępne zasoby, oszczędzając tym samym inne surowce. Następuje redukcja śladu węglowego poprzez opracowanie materiałów wymagających mniej energochłonnych procesów produkcyjnych i potencjalnie mogących być produkowanych lokalnie, co pozwala na redukcję emisji transportowych. Stosowana koncepcja gospodarki o obiegu zamkniętym polega na wykorzystywaniu dostępnych materiałów jako surowców oraz tworzeniu materiałów, które można rozłożyć na części składowe pod koniec cyklu życia. Dąży się do pozytywnego wpływu społeczno-ekonomicznego poprzez tworzenie nowych możliwości rynkowych, zrównoważonych rozwiązań materiałowych, wspierając tworzenie miejsc pracy i rozwój społeczności. Podejście to może zatem przynieść szersze korzyści społeczne.

Wypracowane rozwiązania są dostosowywane do różnych zastosowań przemysłowych, czyniąc je wzorem zrównoważonego rozwoju i cyrkularności. Omówione inicjatywy dotyczyły m.in. barier dźwiękochłonnych, żywności, budynków, pojemników na odpady, materiałów budowlanych, papieru, odzieży, itp. Wykraczają one poza zwykły recykling, tworząc produkty o estetyce, funkcjonalności i kulturowo istotnych. Projektanci starają się łączyć zrównoważony rozwój z nowoczesnymi trendami, co pozwala, by rozwiązania stały się nie tylko praktycznymi, ale także stylowymi elementami codziennego życia. Rozwiązania dotyczą również procesów, np. przekazywania żywności, aby ograniczyć jadalne marnowanie żywności i skutecznie zwalczać głód oraz systemów np. zbierania wody deszczowej i wykorzystywania jej do różnych celów.

Przykłady łączenia przemysłowych produktów i procesów o cyrkularnym obiegu z doświadczeniem estetycznym, pomagają promować rozwiązania transformujące środowisko. Stosowany model ponownego wykorzystania materiałów, pozwala przekształcić problem śmieci w szansę na tworzenie wysokiej jakości, trwałych i estetycznych produktów. Znacząco zmniejsza obciążenie środowiska, ograniczając produkcję nowego materiału i redukuje emisję CO_2. Eliminuje to u odbiorców poczucie bezsensowności podejmowanych działań ekologicznych. Świadomość ekologiczna wśród społeczeństwa zwiększa się poprzez kampanie edukacyjne, współpracę z organizacjami publicznymi oraz angażowanie firm w odpowiedzialne decyzje w zakresie utylizacji odpadów.

Elementami projektów były sesje praktyczne, podczas których uczestnicy uczyli się i ćwiczyli umiejętności gospodarki obiegu zamkniętego. Odwiedzający odkrywali produkty wykonane z materiałów z recyklingu i dowiedzieli się, jak zmniejszyć wpływ swoich zakupów na środowisko. Ma to na celu dostarczenie obywatelom konkretnych rozwiązań mających na celu rozwiązanie wyzwań związanych ze zmianami klimatu. Uczestnicy mogli poznawać nowe modele zrównoważonej produkcji i konsumpcji, zdobywać praktyczne umiejętności ograniczania odpadów.

Realizowane inicjatywy wspierają inkluzję na wielu płaszczyznach, od przystępności cenowej materiałów po dostępność produktów. Dążono do tworzenia materiałów, które są nie tylko przyjazne środowisku, ale także konkurencyjne ekonomicznie. Dążono również do tego, aby produkty były jak

najbardziej uniwersalne, zapewniając ich dostęp do osób o różnych umiejętnościach i pochodzeniu. Inkluzywność często przejawiała się w podejściu do przedsiębiorczości społecznej, zapewniającym dostępność, równe szanse i integrację różnych grup społecznych w procesie produkcyjnym. Projekty często tworzą miejsca pracy dla lokalnych rzemieślników, przedstawicieli grup wrażliwych oraz małych firm, zapewniając im stabilne dochody i umiejętności do samozatrudnienia.

Metodologia projektów opierała się na podejściu interdyscyplinarnym, łączącym profesjonalistów i badaczy z dziedzin takich jak np. budownictwo, rolnictwo, nauka o materiałach i ekonomia biznesu. Ta różnorodność wiedzy pozwoliła podejść do różnych aspektów zrównoważonego rozwoju, funkcjonalności i rentowności rynkowej z wielu perspektyw. System zarządzania projektami również odzwierciedla tę orientację, poprzez otwarte podejście do dzielenia się wiedzą, zachęcanie do udziału różnych interesariuszy.

Wdrożenie NEB w województwie śląskim może przynieść istotne zmiany w różnych aspektach życia społecznego i gospodarczego, m.in. może wpłynąć na dywersyfikację gospodarki regionu poprzez rozwój sektorów związanych z zielonym budownictwem, odnawialnymi źródłami energii oraz kreatywnymi przemysłami. Promowanie zrównoważonych praktyk i innowacji może przyciągnąć inwestycje i stworzyć nowe miejsca pracy, co przyczyni się do transformacji gospodarczej regionu. Ponadto, integracja zasad NEB z lokalnymi inicjatywami może wzmocnić współpracę między różnymi sektorami gospodarki, prowadząc do bardziej zrównoważonego rozwoju.

NEB może stać się impulsem dla rozwoju gospodarczego regionu poprzez:

- Wsparcie dla nowoczesnego budownictwa i zielonych technologii, co stworzy nowe miejsca pracy w sektorach architektonicznym, budowlanym i ekologicznym.
- Stosowanie energooszczędnych technologii w budownictwie, które ograniczą emisję CO_2.
- Przyciągnięcie inwestorów zainteresowanych tworzeniem nowoczesnych, energooszczędnych budynków oraz inteligentnych rozwiązań miejskich.
- Rozwój lokalnych startupów i innowacyjnych przedsiębiorstw, które mogą oferować nowe technologie w zakresie budownictwa i urbanistyki.
- Promowanie lokalnych materiałów budowlanych i tradycyjnych technik rzemieślniczych.
- Rozwój niskoemisyjnego transportu – nowe ścieżki rowerowe, elektryczne autobusy.

6.5. Możliwość realizacji działań projektowych w województwie śląskim

Z przedstawionych przykładów metod projektowych we wdrażaniu NEB, scharakteryzowanej roli jaką mogą one pełnić w województwie śląskim oraz efektów jakie mogą przynieść wyłania się szereg działań zgodnych z zasadami NEB, jakie są możliwe do realizacji w województwie śląskim, głównie przy wykorzystaniu wsparcia finansowego w ramach Funduszy Europejskich dla Śląskiego na lata 2021-2027. Z punktu widzenia NEB ważne jest, aby działania nie były przedstawiane wyłącznie jako zielone inwestycje, lecz jako projekty łączące jakość przestrzeni, dostępność, potrzeby użytkowników, lokalną tożsamość, udział mieszkańców i rozwiązania środowiskowe.

Działanie / Realizatorzy / Instrumenty	Metody projektowe
Rewitalizacja terenów poprzemysłowych Transformacja nieczynnych zakładów przemysłowych w nowoczesne przestrzenie kulturalne, edukacyjne i biznesowe. Wykorzystanie opuszczonych obszarów do tworzenia przestrzeni publicznych, parków, innowacyjnych centrów biznesowych i kulturalnych. *Przykładowi realizatorzy (kluczowi):* *Administracja publiczna, Instytucje nauki i edukacji, Instytucje kultury, Instytucje ochrony zdrowia, Wspólnoty, spółdzielnie mieszkaniowe* *Przykładowi realizatorzy (partnerzy):* *Instytucje wspierające biznes, Organizacje społeczne i związki wyznaniowe, Partnerzy społeczni, Przedsiębiorstwa,* *Przykładowe Instrumenty:* FESL 2021-2027 (Priorytet 9 - działanie 9.3, 9.4, 9.5, Priorytet 7 – działanie 7.1, 7.2, 7.3, Priorytet 10 – działanie 10.1, 10.9, 10.11), Horyzont Europa, LIFE, EFRR, FST, NEB Facility, NEB Lab	– Przekształcanie starych, postindustrialnych terenów w przestrzenie mieszkalne, biurowe i publiczne, które łączą nowoczesne technologie, zrównoważony rozwój i estetykę. – Adaptacja i modernizacja infrastruktury miejskiej (np. stacji kolejowych, budynków publicznych) w sposób energooszczędny i przyjazny mieszkańcom. – Tworzenie przestrzeni dla kultury i sztuki – wspieranie działań artystycznych i kulturalnych, które integrują mieszkańców i podkreślają wyjątkową tożsamość regionu. – Tworzenie przestrzeni publicznych z wykorzystaniem naturalnych materiałów i projektów proekologicznych. – Stosowanie materiałów budowlanych, które minimalizują negatywny wpływ na środowisko (np. materiały z recyklingu) – Renowacja budynków w sposób energooszczędny, w tym budowa „zielonych” budynków zgodnych z zasadami NEB. – Tworzenie przyjaznych przestrzeni miejskich, które sprzyjają integracji społecznej (np. przestrzenie dla seniorów, dzieci, osób z niepełnosprawnościami). – Zwiększanie dostępności przestrzeni publicznych dla osób z niepełnosprawnościami oraz promowaniem różnorodności społecznej. – Inicjatywy promujące integrację różnych grup społecznych poprzez dostęp do kultury, edukacji, zdrowia. – Wspieranie przedsiębiorczości społecznej, organizacji non-profit oraz inicjatyw z zakresu aktywizacji społecznej. – Współdecydowanie mieszkańców o przestrzeni – rozwój budżetów partycypacyjnych oraz konsultacji społecznych w procesie projektowania.
Zielona transformacja przemysłu Wspieranie technologii niskoemisyjnych, recyklingu surowców oraz efektywności energetycznej w sektorze produkcji i usług. Rozwój sektora energii odnawialnej *Przykładowi realizatorzy (kluczowi):* *Administracja publiczna, Instytucje nauki i edukacji, Instytucje kultury, Instytucje ochrony zdrowia, Wspólnoty, spółdzielnie mieszkaniowe*	– Stosowanie materiałów budowlanych, które minimalizują negatywny wpływ na środowisko (np. materiały z recyklingu). – Stosowanie lokalnych materiałów budowlanych i tradycyjnych technik rzemieślniczych. – Stosowanie innowacyjnych technologii w budownictwie, takich jak technologie pasywne, wykorzystanie materiałów odpornych na zmiany klimatyczne. – Stosowanie materiałów i surowców pochodzących z regionu, co obniża emisje transportowe i wspiera lokalnych przedsiębiorców. – Tworzenie przestrzeni publicznych z wykorzystaniem naturalnych materiałów i projektów proekologicznych.

Działanie / Realizatorzy / Instrumenty	Metody projektowe
Przykładowi realizatorzy (partnerzy): *Instytucje wspierające biznes, Organizacje społeczne i związki wyznaniowe, Partnerzy społeczni, Przedsiębiorstwa,* *Przykładowe Instrumenty:* FESL 2021-2027 (Priorytet 2 – działanie 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 2.6, 2.7, Priorytet 1 – działanie 1.1, 1.2, 1.3, Priorytet 10 – działanie 10.6), Horyzont Europa, LIFE, EFRR, FST, NEB Facility, NEB Lab	– Budowa „zielonych" budynków, które wykorzystują odnawialne źródła energii, efektywność energetyczną, oraz rozwiązania przyjazne środowisku. – Modernizacja infrastruktury miejskiej, w tym inteligentne systemy zarządzania energią. – Stosowanie technologii inteligentnych budynków, wykorzystujących odnawialne źródła energii. – Rozwój technologii związanych z efektywnością energetyczną i zmniejszeniem emisji CO_2. – Badania naukowe i wdrożenia nowych technologii w sektorze budownictwa i energii. – Zrównoważone projektowanie budynków i infrastruktury. – Inicjatywy edukacyjne skierowane do studentów i profesjonalistów z branży budowlanej, dotyczące ekologicznych materiałów budowlanych, energooszczędności i projektowania przestrzeni w duchu NEB.
Zielona infrastruktura w miastach Rozwój zielonej i błękitnej infrastruktury jako elementów poprawiających jakość życia i wpływających na odporność miast na zmiany klimatu. *Przykładowi realizatorzy (kluczowi):* *Administracja publiczna, Wspólnoty, spółdzielnie mieszkaniowe* *Przykładowi realizatorzy (partnerzy):* *Instytucje nauki i edukacji, Instytucje kultury, Instytucje ochrony zdrowia, Instytucje wspierające biznes, Organizacje społeczne i związki wyznaniowe, Partnerzy społeczni, Przedsiębiorstwa,* *Przykładowe Instrumenty:* FESL 2021-2027 (Priorytet 2 – działanie 2.8, 2.9, 2.13, 2.14, 2.15, 2.17), Horyzont Europa, LIFE, EFRR, FST, NEB Facility, NEB Lab	– Projektowanie „zielonych" przestrzeni publicznych, parków, ogrodów, które poprawiają jakość życia mieszkańców. – Tworzenie parków miejskich, ogrodów wertykalnych i dachów zielonych jako narzędzia poprawy mikroklimatu i jakości powietrza. – Tworzenie przyjaznych przestrzeni miejskich, które sprzyjają integracji społecznej (np. przestrzenie dla seniorów, dzieci, osób z niepełnosprawnościami). – Tworzenie przestrzeni publicznych z wykorzystaniem naturalnych materiałów i projektów proekologicznych. – Stosowanie materiałów budowlanych, które minimalizują negatywny wpływ na środowisko (np. materiały z recyklingu). – Inicjatywy promujące integrację różnych grup społecznych poprzez dostęp do kultury, edukacji, zdrowia. – Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznych dla osób z niepełnosprawnościami oraz promowaniem różnorodności społecznej. – Współdecydowanie mieszkańców o przestrzeni – rozwój budżetów partycypacyjnych oraz konsultacji społecznych w procesie projektowania miast.

Działanie / Realizatorzy / Instrumenty	Metody projektowe
Ochrona i renaturyzacja terenów zdegradowanych Przekształcenie obszarów wymagających działań rekultywacyjnych *Przykładowi realizatorzy (kluczowi):* *Administracja publiczna, Wspólnoty, spółdzielnie mieszkaniowe* *Przykładowi realizatorzy (partnerzy):* *Instytucje nauki i edukacji, Instytucje kultury, Instytucje ochrony zdrowia, Instytucje wspierające biznes, Organizacje społeczne i związki wyznaniowe, Partnerzy społeczni, Przedsiębiorstwa,* *Przykładowe Instrumenty:* FESL 2021-2027 (Priorytet 2 – działanie 2.16, 2.17, Priorytet 10 – działanie 10.1), Horyzont Europa, LIFE, EFRR, FST, NEB Facility, NEB Lab	– Tworzenie nowoczesnych, otwartych przestrzeni miejskich, które sprzyjają integracji mieszkańców, rekreacji i odpoczynkowi. – Przekształcenie obszarów wymagających działań rekultywacyjnych (np. hałdy pokopalniane, tereny po hutach), w parki ekologiczne, tereny rekreacyjne i obszary bioróżnorodności. – Tworzenie przestrzeni publicznych z wykorzystaniem naturalnych materiałów i projektów proekologicznych. – Zastosowanie materiałów budowlanych, które minimalizują negatywny wpływ na środowisko (np. materiały z recyklingu) – Poprawa jakości przestrzeni publicznych poprzez wprowadzenie rozwiązań z zakresu zrównoważonego rozwoju (np. energooszczędne oświetlenie, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, stworzenie zielonych stref w miastach). – Tworzenie przyjaznych przestrzeni miejskich, które sprzyjają integracji społecznej (np. przestrzenie dla seniorów, dzieci, osób z niepełnosprawnościami). – Inicjatywy promujące integrację różnych grup społecznych poprzez dostęp do kultury, edukacji, zdrowia. – Zwiększanie dostępności przestrzeni publicznych dla osób z niepełnosprawnościami oraz promowaniem różnorodności społecznej. – Współdecydowanie mieszkańców o przestrzeni – rozwój budżetów partycypacyjnych oraz konsultacji społecznych w procesie projektowania miast.
Poprawa mobilności miejskiej Rozwój infrastruktury rowerowej, pieszej i transportu publicznego zgodnie z zasadami zrównoważonej mobilności. *Przykładowi realizatorzy (kluczowi):* *Administracja publiczna, Przedsiębiorstwa,* *Przykładowe Instrumenty:* FESL 2021-2027 (Priorytet 3 – działanie 3.1, 3.2, 3.3, Priorytet 10 – działanie 10.12), Horyzont Europa, LIFE, EFRR, FST, NEB Facility, NEB Lab	– Rozwój niskoemisyjnego transportu – nowe ścieżki rowerowe, elektryczne autobusy. – Stosowanie materiałów budowlanych, które minimalizują negatywny wpływ na środowisko (np. materiały z recyklingu). – Współdecydowanie mieszkańców o przestrzeni – rozwój budżetów partycypacyjnych oraz konsultacji społecznych w procesie projektowania miast.

Działanie / Realizatorzy / Instrumenty	Metody projektowe
Kształtowanie odporności miast na zmiany klimatu Zwiększenie zdolności miast do adaptacji do ekstremalnych zjawisk pogodowych. *Przykładowi realizatorzy (kluczowi):* *Administracja publiczna, Wspólnoty, spółdzielnie mieszkaniowe* *Przykładowi realizatorzy (partnerzy):* *Instytucje nauki i edukacji, Instytucje wspierające biznes, Organizacje społeczne i związki wyznaniowe, Partnerzy społeczni, Przedsiębiorstwa,* *Przykładowe Instrumenty:* FESL 2021-2027 (Priorytet 2 – działanie 2.8, 2.9, 2.10, 2.11, 2.12, 2.13, 2.14, 2.15, 2.17, Priorytet 10 – działanie 10.6, 10.8), Horyzont Europa, LIFE, EFRR, FST, NEB Facility, NEB Lab	– Technologie, które przyczyniają się do ochrony środowiska, jak systemy zarządzania wodami opadowymi, recykling materiałów budowlanych, czy zrównoważone systemy transportowe. – Tworzenie przestrzeni publicznych z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań, takich jak systemy zarządzania wodami opadowymi. – Wdrażanie rozwiązań poprawiających retencję wody deszczowej, np. błękitno-zielonej infrastruktury. – Stosowanie innowacyjnych technologii w budownictwie, takich jak technologie pasywne, wykorzystanie materiałów odpornych na zmiany klimatyczne. – Współdecydowanie mieszkańców o przestrzeni – rozwój budżetów partycypacyjnych oraz konsultacji społecznych w procesie projektowania miast. – Stosowanie materiałów budowlanych, które minimalizują negatywny wpływ na środowisko (np. materiały z recyklingu).
Wzmacnianie partycypacji społecznej w kształtowaniu przestrzeni Zaangażowanie mieszkańców w procesy projektowe i rewitalizacyjne, co może przyczynić się do lepszego dopasowania przestrzeni do lokalnych potrzeb. *Przykładowi realizatorzy (kluczowi):* *Administracja publiczna, Instytucje nauki i edukacji, Instytucje kultury, Instytucje ochrony zdrowia, Instytucje wspierające biznes, Organizacje społeczne i związki wyznaniowe, Partnerzy społeczni, Przedsiębiorstwa, Wspólnoty, spółdzielnie mieszkaniowe* *Przykładowe Instrumenty:* FESL 2021-2027 (Priorytet – działanie 7.2, 7.3, 7.4, 7.5, 7.6, 7.7, 7.8, 7.9,	– Angażowanie mieszkańców w procesy projektowe poprzez konsultacje społeczne i warsztaty urbanistyczne. – Promocja lokalnych artystów i projektantów, którzy mogliby zaangażować się w kształtowanie nowoczesnej, estetycznej i funkcjonalnej przestrzeni miejskiej. – Inicjatywy promujące integrację różnych grup społecznych poprzez dostęp do kultury, edukacji, zdrowia. – Wspieranie przedsiębiorczości społecznej, organizacji non-profit oraz inicjatyw z zakresu aktywizacji społecznej.

Działanie / Realizatorzy / Instrumenty	Metody projektowe
7.10, 7.11, 7.12), Horyzont Europa, LIFE, EFRR, FST, NEB Facility, NEB Lab	
Zwiększenie atrakcyjności turystycznej i kulturalnej województwa śląskiego Podkreślenia unikalnego dziedzictwa architektonicznego i kulturowego regionu, co wpłynie na rozwój turystyki i lokalnej przedsiębiorczości. *Przykładowi realizatorzy (kluczowi):* *Administracja publiczna, Instytucje nauki i edukacji, Instytucje kultury, Instytucje ochrony zdrowia,* *Przykładowi realizatorzy (partnerzy):* *Instytucje wspierające biznes, Organizacje społeczne i związki wyznaniowe, Partnerzy społeczni, Przedsiębiorstwa, Wspólnoty, spółdzielnie mieszkaniowe* *Przykładowe Instrumenty:* FESL 2021-2027 (Priorytet 8 – działanie 8.1, 8.2, 8.3, 8.4, 8.5, 8.6, 8.7, 8.8, Priorytet 10 – działanie 10.13, 10.14), Horyzont Europa, LIFE, EFRR, FST, NEB Facility, NEB Lab	– Tworzenie przestrzeni edukacyjnych, wystawienniczych, kulturalnych w zgodzie z ideą estetyki i zrównoważonego rozwoju. – Programy edukacyjne i warsztaty związane z projektowaniem zgodnym z zasadami NEB, w tym dla młodych architektów, urbanistów, projektantów. – Inicjatywy promujące integrację różnych grup społecznych poprzez dostęp do kultury, edukacji, zdrowia. – Przekształcanie przestrzeni kulturowych w sposób zgodny z zasadami NEB. – Tworzenie przestrzeni artystycznych, które będą dostępne dla szerokiego kręgu odbiorców. – Integracja przestrzeni publicznych, które będą dostępne dla osób z niepełnosprawnościami, seniorów, dzieci i innych grup społecznych.
Nowoczesne budownictwo i design Wdrażanie rozwiązań architektonicznych łączących funkcjonalność, estetykę i energooszczędność. *Przykładowi realizatorzy (kluczowi):* *Administracja publiczna, Instytucje nauki i edukacji, Instytucje kultury, Instytucje ochrony zdrowia, Przedsiębiorstwa, Wspólnoty, spółdzielnie mieszkaniowe* *Przykładowi realizatorzy (partnerzy):*	– Renowacja budynków w sposób energooszczędny, w tym budowa "zielonych" budynków zgodnych z zasadami NEB. – Stosowanie innowacyjnych technologii w budownictwie, takich jak technologie pasywne, wykorzystanie materiałów odpornych na zmiany klimatyczne. – Zastosowanie materiałów budowlanych, które minimalizują negatywny wpływ na środowisko (np. materiały z recyklingu). – Modernizacja budownictwa w duchu NEB – wdrażanie zasad cyrkularności, stosowanie ekologicznych materiałów i energooszczędnych technologii w nowych inwestycjach oraz w renowacji budynków. – Badania naukowe i wdrożenia nowych technologii w sektorze budownictwa i energii. – Zrównoważone projektowanie budynków i infrastruktury.

Działanie / Realizatorzy / Instrumenty	Metody projektowe
Instytucje wspierające biznes, Organizacje społeczne i związki wyznaniowe, Partnerzy społeczni, *Przykładowe Instrumenty:* FESL 2021-2027 (Priorytet 2 – działanie 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 2.6, 2.7, Priorytet 1 – działanie 1.1, 1.2, 1.3, Priorytet 10 – działanie 10.6), Horyzont Europa, LIFE, EFRR, FST, NEB Facility, NEB Lab	– Tworzenie ekoinnowacji. – Tworzenie przestrzeni dla młodych firm i przedsiębiorców działających w obszarze zrównoważonego designu, architektury i technologii ekologicznych.
Rozwojowi edukacji ekologicznej i architektonicznej Wprowadzenie programów edukacyjnych i warsztatów dla mieszkańców, samorządów i przedsiębiorców, które promują wartości NEB. *Przykładowi realizatorzy (kluczowi):* *Administracja publiczna, Instytucje nauki i edukacji,* *Przykładowi realizatorzy (partnerzy):* *Instytucje kultury, Instytucje ochrony zdrowia, Instytucje wspierające biznes, Organizacje społeczne i związki wyznaniowe, Partnerzy społeczni, Przedsiębiorstwa, Wspólnoty, spółdzielnie mieszkaniowe* *Przykładowe Instrumenty:* FESL 2021-2027 (Priorytet 2 – działanie 2.17, Priorytet 8 – działanie 8.1, 8.2, 8.3, 8.4, 8.5, 8.6, 8.7, 8.8, Priorytet 6 – działanie 6.1, 6.2, 6.3, 6.5, 6.6, 6.7, 6.8, 6.9, Priorytet 10 – działanie 10.13, 10.14, 10.17, 10.23, 10.25), Horyzont Europa, LIFE, EFRR, FST, NEB Facility, NEB Lab	– Tworzenie przestrzeni edukacyjnych, wystawienniczych, kulturalnych w zgodzie z ideą estetyki i zrównoważonego rozwoju. – Programy edukacyjne i warsztaty związane z projektowaniem zgodnym z zasadami NEB, w tym dla młodych architektów, urbanistów, projektantów. – Projekty edukacyjne skierowane do studentów i profesjonalistów z branży budowlanej, dotyczące ekologicznych materiałów budowlanych, energooszczędności i projektowania przestrzeni w duchu NEB. – Warsztaty dla mieszkańców, które zwiększą ich świadomość na temat zrównoważonego projektowania przestrzeni.

7. Rekomendacje w zakresie działań promujących zasady NEB

Wniosek z badania	Rekomendacja / Proponowane działania	Podmiot odpowiedzialny (adresat)	Przykładowe instrumenty realizacji	Horyzont czasowy	Powiązanie z PICOBELLO / Oczekiwany efekt
Poziom oddziaływania: regionalny					
We wdrażaniu NEB kluczowa jest dobra i efektywna współpraca z samorządami lub instytucjami. Te podmioty dysponują przestrzenią, finansowaniem i narzędziami prawnymi. Bez ich udziału realizacja zasad NEB, takich jak zrównoważony rozwój, inkluzywność i estetyka, na poziomie lokalnym jest w praktyce niemożliwa.	Dobrym rozwiązaniem byłoby stworzenie platformy, która ułatwiłaby nawiązanie współpracy projektantów/designerów z samorządami i instytucjami kultury. Samorządy zyskałyby łatwy dostęp do kreatywnych profesjonalistów, a projektanci – stabilne i wartościowe zlecenia. Platforma powinna obejmować minimum następujące elementy: baza projektantów, przykłady dobrych praktyk projektów i działań zgodnych z zasadami NEB, informacje o źródłach finansowania działań zgodnych z NEB, wzory opisów projektów zgodnych z NEB, zaproszenia do konsultacji i warsztatów, katalog ekspertów oraz	Samorząd wojewódzki (Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego),	Środki samorządu województwa FERC[3] CEF Digital Programu Cyfrowa Europa NEB Lab	Do końca 2028 r.	Zwiększenie skali współpracy nawiązywanej przez projektantów / designerów z samorządami i instytucjami kultury. Współpraca jest kluczowa we wdrażaniu zasad NEB, stąd rekomendacja ma bezpośrednie przełożenie na cele projektu PICOBELLO jakim jest wspieranie wdrażania zasad Nowego Europejskiego Bauhausu. Rekomendacja wnosi do PICOBELLO wkład w zakresie: wypracowania narzędzia dla beneficjentów, upowszechnienia dobrej praktyki, wzmocnienia sieci interesariuszy.

[3] Pod warunkiem spełnienia wymogów właściwego naboru oraz zaprojektowania platformy jako zaawansowanego rozwiązania cyfrowego, e-usługi, repozytorium danych lub narzędzia współpracy międzysektorowej

Wniosek z badania	Rekomendacja / Proponowane działania	Podmiot odpowiedzialny (adresat)	Przykładowe instrumenty realizacji	Horyzont czasowy	Powiązanie z PICOBELLO / Oczekiwany efekt
	przykłady kryteriów jakościowych w zamówieniach publicznych. *Rekomendacja uzupełniająca*				
Potrzeba dedykowanych grantów i bezpośrednich dotacji na realizację przedsięwzięć zgodnych z zasadami NEB w dalszym ciągu jest kluczowa, aby skutecznie wdrażać założenia inicjatywy NEB. Jest to najbardziej pożądane wsparcie, które byłoby najbardziej pomocne przy wdrażaniu zasad NEB w pracy projektantów / designerów.	W przypadku programowania nowych instrumentów finansowych należy również rozważyć możliwość wspierania / preferencji / osobnej linii finansowej na projekty wpisujące się w zasady NEB oraz wiążące się z tym uproszczenie i większa elastyczność po stronie procedur instytucji. *Rekomendacja kluczowa*	Samorząd wojewódzki (Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego), Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia, Instytucje publiczne, Instytucje finansowe, Sektor prywatny	FESL 2021-2027, Program regionalny po roku 2027, Programy krajowe, Programy NCBR, Programy Śląskiego Centrum Przedsiębiorczości, Podmiotowy System Finansowania NEB Facility NEB Lab	Działanie ciągłe	Zwiększenie skali realizowanych inwestycji zgodnych z zasadami NEB. Rekomendacja ma bezpośrednie przełożenie na cele projektu PICOBELLO jakim jest rozwój bardziej zrównoważonych, inkluzywnych i estetycznych rozwiązań na poziomie lokalnym i regionalnym. Rekomendacja wnosi do PICOBELLO wkład w zakresie: poprawy instrumentu polityki, pilotażu, przygotowania rekomendacji do przyszłego programu regionalnego.
Lokalne władze są ograniczone procedurami i przepisami Prawa zamówień publicznych i często następuje wybór najtańszego wykonawcy.	Opracowanie katalogu kryteriów jakościowych, środowiskowych, społecznych, dostępnościowych i funkcjonalnych dla potencjalnych realizatorów projektów.	Samorząd wojewódzki (Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego)	Nie dotyczy	Do końca 2026 r.	W większym stopniu następowało będzie premiowanie jakości, innowacyjności i wartości

Wniosek z badania	Rekomendacja / Proponowane działania	Podmiot odpowiedzialny (adresat)	Przykładowe instrumenty realizacji	Horyzont czasowy	Powiązanie z PICOBELLO / Oczekiwany efekt
Natomiast założenia NEB promują jakość, zrównoważony rozwój i cyrkularność. Przepisy Prawa zamówień publicznych nie pozostają w bezpośredniej gestii samorządu regionalnego. Natomiast w ramach obowiązujących przepisów jest możliwość stosowania kryteriów innych niż kryterium cena, tj. kryteriów jakościowych / środowiskowych / społecznych / dostępnościowych / funkcjonalnych. Stosowanie takich kryteriów powinno być przedmiotem prowadzonych działań informacyjnych, szkoleniowych i promocyjnych.	Przykładami kryteriów jakościowych zgodnych z zasadami NEB mogły by być: – ślad węglowy materiałów w cyklu życia inwestycji, – wykorzystanie materiałów pochodzących z recyklingu, – koncepcja modularności i demontowalności obiektów (łatwość ponownego użycia), – zastosowanie pasywnych rozwiązań, odnawialnych źródeł energii oraz systemów gospodarowania wodą deszczową, – rozwiązania eliminujące bariery architektoniczne, – funkcjonalność przestrzeni wspólnych sprzyjających integracji społeczne, – wykorzystanie w procesie projektowym konsultacji społecznych lub procedur dialogu konkurencyjnego z przyszłymi użytkownikami,				społecznych przedmiotów zamówienia. Rekomendacja ma bezpośrednie przełożenie na cele projektu PICOBELLO jakim jest rozwój bardziej zrównoważonych, inkluzywnych i estetycznych rozwiązań na poziomie lokalnym i regionalnym. Rekomendacja wnosi do PICOBELLO wkład w zakresie: wzrostu kompetencji instytucji, wypracowania narzędzia dla beneficjentów, upowszechnienia dobrej praktyki.

Wniosek z badania	Rekomendacja / Proponowane działania	Podmiot odpowiedzialny (adresat)	Przykładowe instrumenty realizacji	Horyzont czasowy	Powiązanie z PICOBELLO / Oczekiwany efekt
	– zgodność projektu z lokalnym kontekstem kulturowym i krajobrazowym, – koszty cyklu życia projektu, – jakość przestrzeni, – estetyka rozwiązań. *Rekomendacja kluczowa*				
	W ramach prowadzonych działań informacyjnych, szkoleniowych wśród potencjalnych realizatorów projektów promowanie stosowania kryteriów jakościowych, środowiskowych, społecznych, dostępnościowych i funkcjonalnych wpisujących się w standardy NEB w ramach obowiązujących przepisów prawa zamówień publicznych Upowszechnianie dobrych praktyk dla beneficjentów wskazujących efektywne stosowanie kryteriów jakościowych. *Rekomendacja kluczowa*	Samorząd wojewódzki (Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego),	FESL 2021-2027 (Pomoc Techniczna), Środki Pomocy Technicznej w ramach programu regionalnego po roku 2027, NEB Lab, Programy krajowe,	Działanie ciągłe	
	Wprowadzenie standardów NEB do zamówień publicznych. Zasady przetargowe powinny uwzględniać	Samorząd wojewódzki (Urząd Marszałkowski	Nie dotyczy	Działanie ciągłe	

Wniosek z badania	Rekomendacja / Proponowane działania	Podmiot odpowiedzialny (adresat)	Przykładowe instrumenty realizacji	Horyzont czasowy	Powiązanie z PICOBELLO / Oczekiwany efekt
	kryteria ekologiczne, estetyczne i społeczne, co zmotywuje inwestorów do realizowania projektów zgodnych z NEB. *Rekomendacja kluczowa*	Województwa Śląskiego) Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia, Samorządy lokalne			
Poziom oddziaływania: lokalny					
Badanie wykazało, że największym ograniczeniem we wdrażaniu zasad NEB jest niska świadomość inicjatywy wśród odbiorców podejmowanych działań. Wynika to z tego, że jest idea, koncepcja naukowa i polityczna, a nie gotowy do sprzedania produkt. Wiąże się z tym przyzwyczajenie do tradycyjnych rozwiązań oraz sceptycyzm co do nowych idei.	Opracowanie regionalnych wytycznych / katalogu zasad NEB, jasno wskazujących na rolę designu i NEB, lub włączanie zasad NEB do istniejących dokumentów, wytycznych, kryteriów wyboru projektów, poradników dla beneficjentów, itp. oraz przyszłych dokumentów programowych. *Rekomendacja kluczowa*	Samorząd wojewódzki (Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego) Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia,	Nie dotyczy	Do końca 2027 r. lub zgodnie z terminami opracowania / aktualizacji dokumentów	Wzrost świadomości wśród mieszkańców województwa o inicjatywie NEB oraz efektów zrealizowanych projektów zgodnie z zasadami NEB. Rekomendacja ma bezpośrednie przełożenie na cele projektu PICOBELLO jakim jest wspieranie wdrażania zasad Nowego Europejskiego Bauhausu. Rekomendacja wnosi do PICOBELLO wkład w zakresie: poprawy instrumentu polityki, wzrostu kompetencji instytucji, upowszechnienia dobrej praktyki, przygotowania rekomendacji do przyszłego programu regionalnego.
	Prowadzenie wśród mieszkańców i decydentów kampanii uświadamiających możliwości i znaczenie NEB. *Rekomendacja kluczowa*	Samorząd wojewódzki (Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego) Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia,	FESL 2021-2027 (Pomoc Techniczna) Środki Pomocy Technicznej w ramach programu regionalnego po roku 2027,	Działania ciągłe	

Wniosek z badania	Rekomendacja / Proponowane działania	Podmiot odpowiedzialny (adresat)	Przykładowe instrumenty realizacji	Horyzont czasowy	Powiązanie z PICOBELLO / Oczekiwany efekt
			NEB Lab, Programy krajowe,		
Poziom oddziaływania: instytucjonalny					
Niepokojący jest fakt, że szczegółowa wiedza o zasadach NEB nie jest powszechna wśród projektantów/designerów z województwa śląskiego. Niepokojący jest również bardzo niski poziom znajomości przez projektantów/designerów z regionu instrumentów finansowych Unii Europejskiej i programów regionalnych, które mogą wspierać projekty zgodne z zasadami NEB.	Biorąc pod uwagę, że NEB niesie wszechstronne korzyści dla przyszłości Europy, warto stosować narzędzia dla projektantów i beneficjentów takie jak: pakiet informacyjny o NEB, mapa finansowania, przykłady projektów, checklista zgodności z wartościami NEB, cykl webinariów oraz materiały pokazujące, jak uwzględniać zrównoważenie, estetykę i włączenie społeczne w projektach regionalnych. Należy również wskazać projektantom lokalne i regionalne ścieżki finansowania wpisujące się w NEB oraz ułatwić im zdobycie tych informacji w przystępnej formie. *Rekomendacja uzupełniająca*	Samorząd wojewódzki (Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego)	FESL 2021-2027 (Pomoc Techniczna) Środki Pomocy Technicznej w ramach programu regionalnego po roku 2027, Programy krajowe, Programy NCBR, Programy Śląskiego Centrum Przedsiębiorczości, Podmiotowy System Finansowania NEB Lab	Do końca 2027 r.	Zwiększenie świadomości o zasadach NEB oraz instrumentów finansowych wśród projektantów/designerów z województwa śląskiego. Rekomendacja ma bezpośrednie przełożenie na cele projektu PICOBELLO jakim jest wspieranie wdrażania zasad Nowego Europejskiego Bauhausu. Rekomendacja wnosi do PICOBELLO wkład w zakresie: poprawy instrumentu polityki, wzrostu kompetencji instytucji, upowszechnienia dobrej praktyki, wzmocnienia sieci interesariuszy, przygotowania rekomendacji do przyszłego programu regionalnego.

8. Aneksy

1) Przykłady metod projektowych we wdrażaniu NEB w aspekcie: Powrót do natury
2) Przykłady metod projektowych we wdrażaniu NEB w aspekcie: Odzyskanie poczucia przynależności
3) Przykłady metod projektowych we wdrażaniu NEB w aspekcie: Nadanie priorytetu miejscom i osobom, które tego najbardziej potrzebują
4) Przykłady metod projektowych we wdrażaniu NEB w aspekcie: Transformacja w stronę długoterminowej wizji, opartej na cyklu życia, odejście od myślenia przemysłowego
5) Kwestionariusz badania ankietowego z przedstawicielami środowiska projektantów/designerów